

Romsås – en stigmatisert bydel?

En studie av territoriell stigmatisering:
Medias rolle og konsekvenser for beboerne

BIBLIOTEK FOR
HUMANIORA OG
SAMFUNNSVITENSKAP

Universitetsbiblioteket i Oslo

Bibliotek for humaniora og
samfunnsvitenskap

Hovedoppgave - Arkivsamling

Mag 314 Awh 03/17498

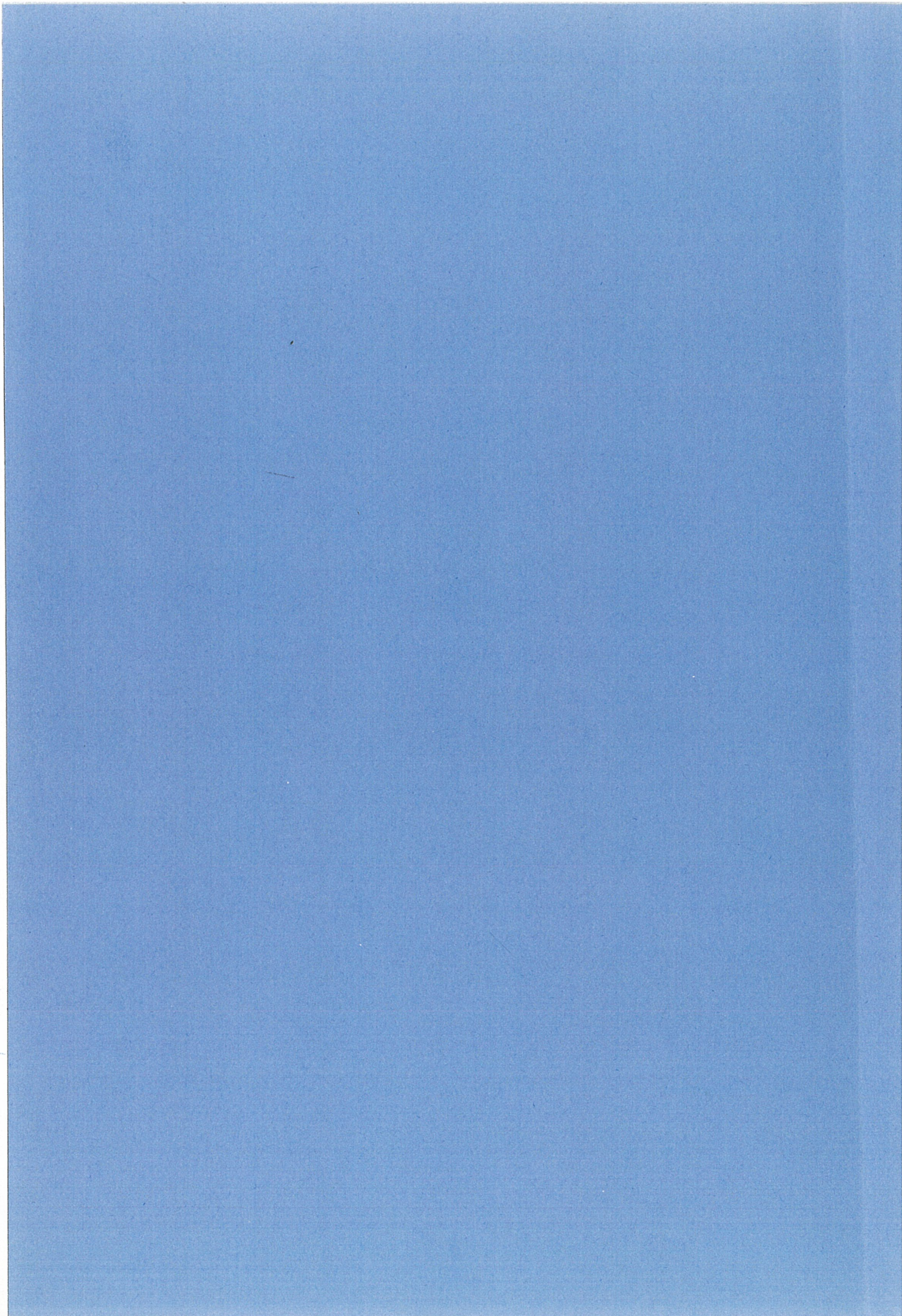
Kjersti Gakkestad

Hovedoppgave i samfunnsgeografi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Universitetet i Oslo

Mai 2003

Forord

Nå som oppgaven endelig er i havn og en lang, spennende, frustrerende, utfordrende, lærerik og morsom prosess og periode er over er det mange som må takkes:

- Min veileder Terje Wessel for stor inspirasjon og viktig støtte gjennom hele perioden og for å alltid å ha gitt meg følelsen av at dette kan jeg klare.
- Informantene som var villige til å dele sine erfaringer, følelser og tid med meg.
- Venner og bekjente som hjalp meg over all forventning med å komme i kontakt med informanter.
- Osloforskning for stipend som gjorde det mulig for meg å slutte i dårlig betalt deltidsjobb.
- Norges byggforskningsinstitutt for å gi meg økonomisk og faglig støtte ved å la meg få være del i prosjektet "Endringsprosesser i drabantbyer". Takk til Thorbjørn Hansen og Ingar Brattbakk for konstruktive møter, og takk til Ingar Brattbakk for gode tilbakemeldinger.
- Mari og Merete i Hegdehaugsveien som har holdt ut med meg og min til tider korte lunte i denne perioden, og fått meg opp om morgenen når det har blitt litt tungt.
- Aksel som har hjulpet meg med kart og bilde.
- Ingebjørg, Brit og Tomas for å ha lest korrektur og forsøkt å lære meg kommareglene.
- Ingunn, Ingebjørg og Inga Gudrun for å ha delt denne prosessen med meg og gjort den så flott både faglig og sosialt. Hva skulle jeg gjort uten dere? Takk også til Karianne og Ole for nyttige innspill og modellhjelp.
- Medstudentene på lesesalen for mange (og lange) hyggelig pauser og latterlige lunsjdiskusjoner.

Tusen takk!

Kjersti Gakkestad, 18 mai 2003

Innholdsfortegnelse

KART OVER OSLO MED BYDELSGRENSER.....	5
KART OVER ROMSÅS	7
FLYFOTO AV ROMSÅS	9
1 INNLEDNING.....	11
1.1 INTRODUKSJON OG BAKGRUNN.....	11
1.1.1 <i>Boligmangel og boligpolitikk i etterkrigstidens Oslo</i>	12
1.1.2 <i>Fremveksten av drabantbyer i Oslo</i>	13
1.1.3 <i>Drabantbykritikk</i>	14
1.2 BYDEL 18 ROMSÅS.....	15
1.2.1 <i>Planlegging og utbygging</i>	15
1.2.2 <i>Romsås i dag</i>	16
1.3 PROBLEMSTILLINGER	19
1.4 OPPGAVENS OPPBYGNING	20
2 MEDIA, TERRITORIELL STIGMATISERING OG STEDSIMAGE	23
2.1 INNLEDNING OG UTGANGSPUNKT.....	23
2.2 MEDIEPÅVIRKNING	26
2.2.1 <i>Mediepåvirkning og holdninger</i>	26
2.2.2 <i>Media og dagsorden</i>	27
2.2.3 <i>Media og stedsrepresentasjoner</i>	29
2.3 TERRITORIELL STIGMATISERING OG STEDSIMAGE	30
2.3.1 <i>Stigmatiseringsteori</i>	31
2.3.2 <i>Territoriell stigmatisering</i>	32
2.3.4 <i>Stedsimage</i>	33
2.3.5 <i>Romlig praksis</i>	34
2.3.6 <i>Stedsimage og romlig praksis</i>	35
2.4 OPPSUMMERENDE KOMMENTARER	35
3 STED, IDENTITET OG INDIVIDUELL ATFERD	37
3.1 HVA ER ET STED I DAG?.....	37
3.2 STEDSFØLELSE	38
3.2.1 <i>Identitet</i>	39
3.2.2 <i>Sted og identitet</i>	40

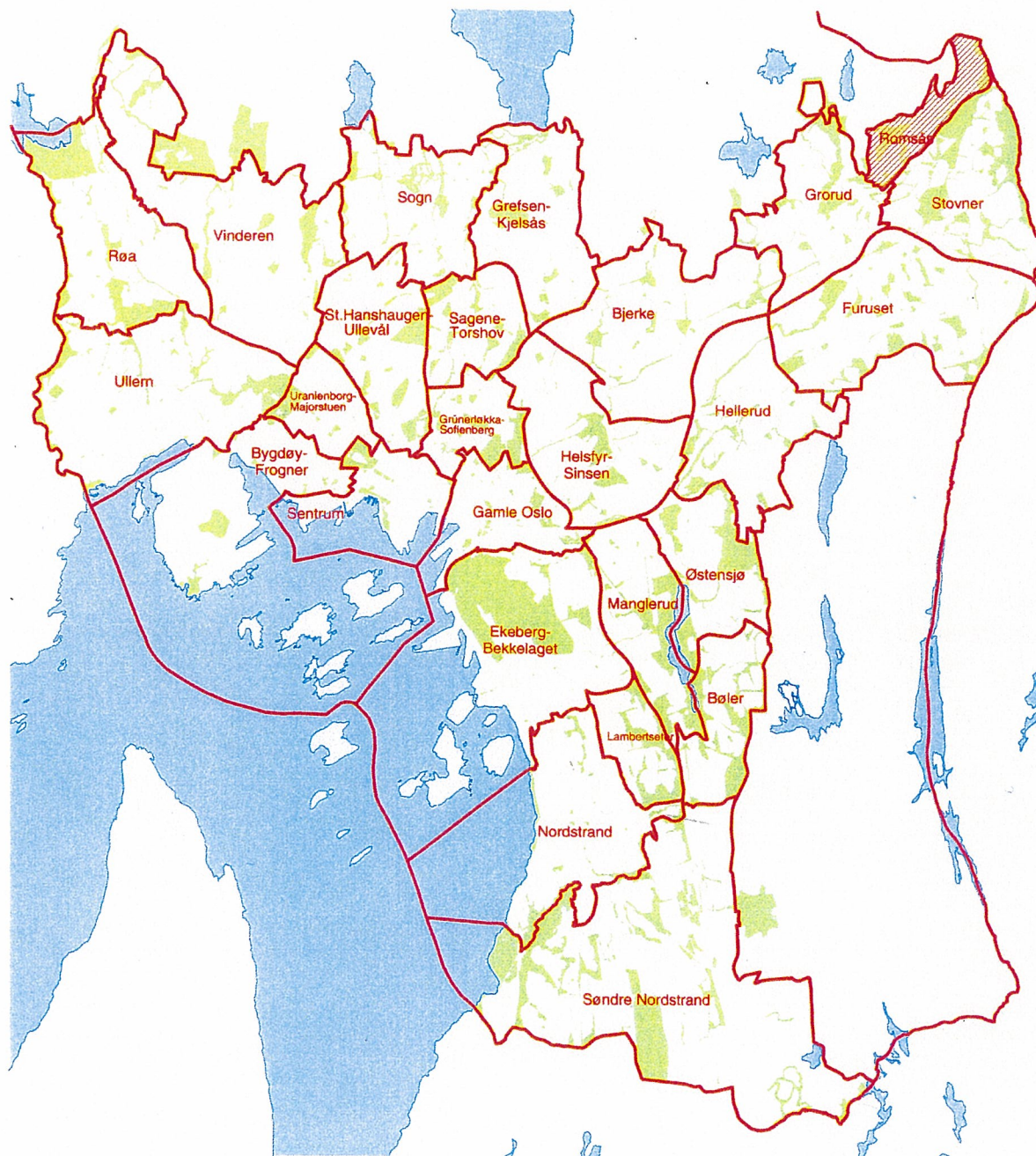
3.3	NÅR HJEMSTEDET STIGMATISERES.....	41
3.4	INDIVIDUELL RESPONS PÅ PROBLEMER: HIRSHMANS MODELL.....	42
3.5	INDIVIDUELL RESPONS PÅ STIGMATISERING AV HJEMSTED.....	44
3.6	OPPSUMMERENDE KOMMENTARER.....	46
4	METODE.....	47
4.1	KVALITATIV METODE OG CASESTUDIE SOM FORSKNINGSSTRATEGI.....	47
4.2	TEKSTANALYSE OG TOLKNING AV AVISTEKSTER.....	48
4.2.1	<i>Tekstanalyse</i>	48
4.2.2	<i>Tolkning av avistekster</i>	48
4.2.3	<i>Egen analyse – datainnsamling og metode</i>	49
4.3	INTERVJU – EGEN UNDERSØKELSE.....	52
4.3.1	<i>Rekruttering av informanter</i>	52
4.3.2	<i>Intervjusituasjon</i>	53
4.3.3	<i>Analyse og behandling av datamateriale</i>	55
4.4	TROVERDIGHET, BEKREFTBARHET OG OVERFØRBARHET.....	56
4.4.1	<i>Undersøkelsens troverdighet og bekreftbarhet</i>	56
4.4.2	<i>Overførbarhet</i>	58
5	ROMSÅS I MEDIA.....	59
5.1	AVISTEKSTENES TEMATISKE FORDELING.....	59
5.2	POSITIVE OG NEGATIVE FREMSTILLINGER AV ROMSÅS.....	60
5.3	ROMSÅS – PREGET AV GRÅ BETONG OG RESULTAT AV FEILSLÅTT PLANLEGGING.....	61
5.4	ROMSÅS SOM ET BILLIG OG LITE ATTRAKTIVT BOLIGOMRÅDE.....	63
5.5	ROMSÅS SOM ÅSTED FOR VOLD, DRAP OG UNGDOMSPROBLEMER.....	64
5.6	ROMSÅS SOM EN BYDEL MED DÅRLIGE LEVEKÅR.....	67
5.7	ANDRE TEMA.....	69
5.8	KAMP MOT MYTENE.....	70
5.9	OPPSUMMERENDE KOMMENTARER.....	71
6	BEBOERNES BAKGRUNN, TRIVSEL OG TILKNYTNING TIL ROMSÅS.....	73
6.1	PRESENTASJON OG BAKGRUNN.....	73
6.2	TRIVSEL.....	75
6.3	STEDSTILKNYTNING, IDENTITET OG FORSTERKNING.....	76
6.4	OPPSUMMERENDE KOMMENTARER.....	79

7	MEDIAS FREMSTILLING OG BEBOERNES EGNE OPPFATNINGER AV SITT HJEMSTED.....	81
7.1	GRØNT, GRÅTT OG VÅTT – BEBOERNES EGNE OPPFATNINGER AV SIN BYDEL	81
7.2	OPPFATNING AV MEDIAS FREMSTILLING.....	87
7.3	LOKALAVISAS BETYDNING.....	89
7.4	RESPONS PÅ MEDIAS FREMSTILLING AV HJEMSTED	90
7.5	KOGNITIV DISSONANS OG FORSVAR AV HJEMSTED.....	98
7.6	OPPSUMMERENDE KOMMENTARER	99
8	STIGMATISERING AV HJEMSTED – KONSEKVENSER OG RESPONS	103
8.1	OPPFATNING AV MEDIAS PÅVIRKNINGSKRAFT	103
8.2	OPPFATNING AV UTENFORSTÅENDES HOLDNINGER TIL ROMSÅS	104
8.3	RESPONS PÅ BOSTED	106
8.4	ØKONOMISKE OG SOSIALE KONSEKVENSER.....	107
8.5	FØLELSESMESSIGE KONSEKVENSER OG KONSEKVENSER FOR IDENTITET	110
8.5.1	<i>Opplevelse av angrep på Romsås i media.....</i>	<i>110</i>
8.5.2	<i>Opplevelse av angrep på Romsås fra andre.....</i>	<i>113</i>
8.6	INDIVIDUELL RESPONS PÅ STIGMATISERINGEN AV ROMSÅS.....	116
8.6.1	<i>”Exit” – flytting og distansering</i>	<i>116</i>
8.6.2	<i>”Voice” – forsvar av hjemsted.....</i>	<i>117</i>
8.6.3	<i>”Loyalty” – forsøk på å unngå negative holdninger.....</i>	<i>118</i>
8.7	OPPSUMMERENDE KOMMENTARER	120
9	AVSLUTNING	123
9.1	PROBLEMSTILLINGER OG FUNN	123
9.2	FREMTIDSUTSIKTER	128
9.3	UNDERSØKELSEN I EN STØRRE KONTEKST.....	130
	LITTERATURLISTE	133
	VEDLEGG 1.....	141
	VEDLEGG 2.....	143
	VEDLEGG 3.....	147

Figurer og tabeller

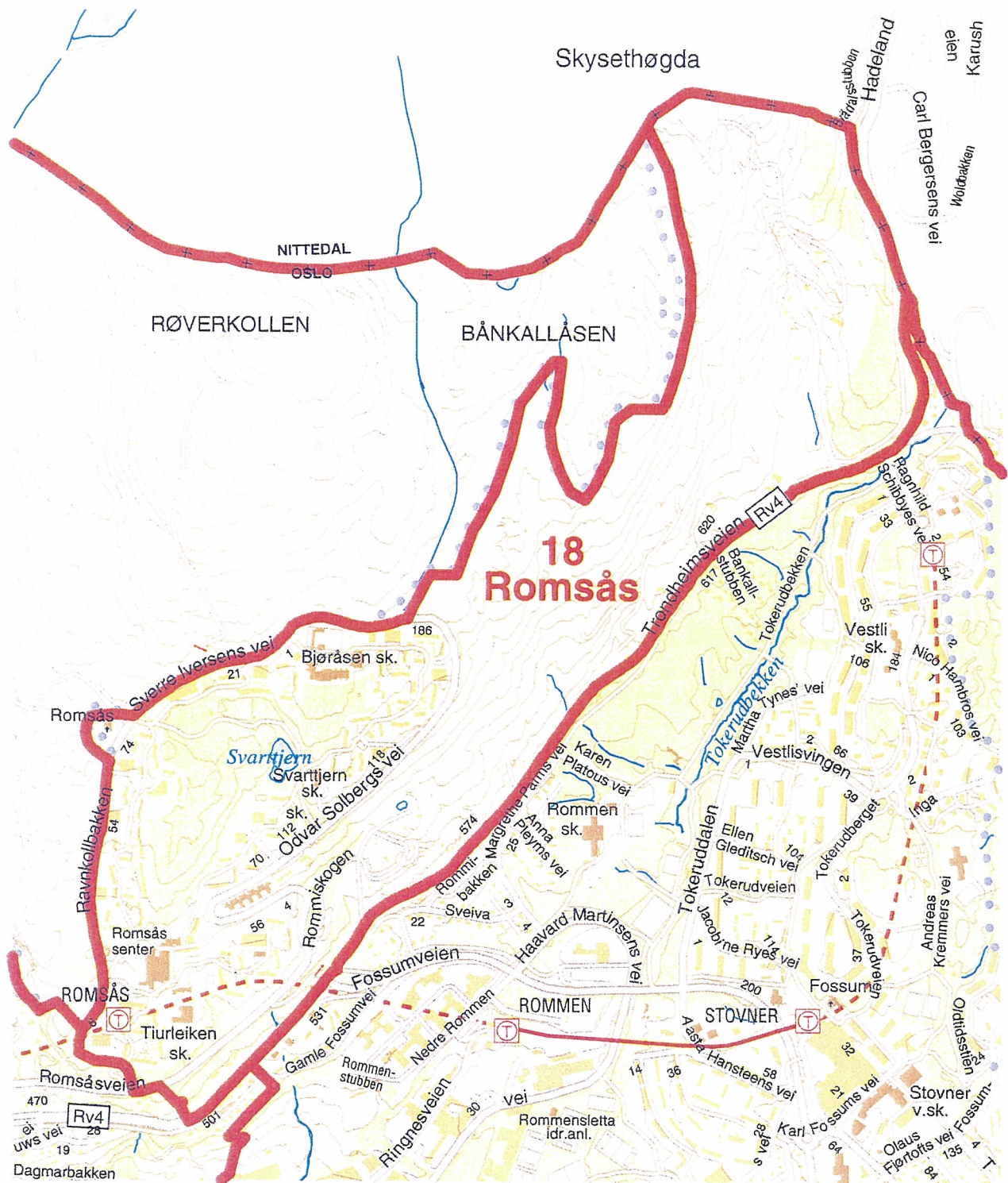
FIGUR 1: Skisserte sammenhenger mellom medias fremstillinger, stigmatisering, stedsimage og individuelle handlinger	24
TABELL 1: Avistekstenes fordeling etter tema. Absolutte tall og prosent	59
TABELL 2: Fordeling mellom positive, negative og nøytrale fremstillinger av Romsås i media. Absolutte tall og prosent	60

Kart over Oslo med bydelsgrenser

Kilde: Plan- og bygningsetate

Kart over Romsås

Grå prikkete linje angir markagrensen.

Kilde: Plan- og bygningsetaten

1600

1200

RAVNKOLLEN

EMANUELFJELL

ROMSÅS

Lundheim

Solvang

Trondheimsveien

Idrettsplass

Bjøråsen skole

Romsås idrettshall

Svartjern

Svartjern skole

Romsås senter

Tiurleiken skole

Fjellstuen

Fjellborg

T-bane

Possumveien

Trondheimsveien

Søndre Rommen

Øvre Rommen

Skovtund

Arminisveien

Arminisveien

Arminisveien

Målestokk 1:6000

Plan og Bygningssetet

1 Innledning

1.1 Introduksjon og bakgrunn

Drabantbyer utgjør i dag en svært viktig del av boligressursene i Oslo og andre store norske byer. De norske drabantbyene har stort sett gode forhold både fysisk og sosialt, ingen av dem har noen gang utviklet sosiale problemer av den størrelse og karakter som man kan finne i enkelte andre europeiske land og USA (Hansen 1999). Likevel har mange norske drabantbyer fått et dårlig rykte og er lite populære blant boligsøkende.

Drabantbyen som jeg har valgt å fokusere på i oppgaven, Romsås, er en av drabantbyene i Oslo med dårligst rykte. Bydelen ble ansett som svært vellykket da den sto ferdig på midten av 1970-tallet, men har utviklet seg til å bli en av bydelene med dårligst levekår i Oslo (ibid.). Denne del av virkeligheten synes å henge intimt sammen med ryktet, med aviser og etermedier som budbringere, fortolkere og pådrivere.

Massemedia spiller i dag en svært viktig rolle i meningsdannende prosesser, og medias fremstillinger av saker, mennesker og steder påvirker og farger våre holdninger til disse (Waldahl 1999). Hunt (2002) argumenterer for at medierepresentasjoner av sted i dag har en enda større innvirkning på menneskers hverdagsliv enn tidligere.

Drabantbyer har generelt fått mye negativ omtale i media, og dette har bidratt til at mange har negative holdninger til hvordan det er å bo i drabantbyer, selv om de ikke har personlige erfaringer med et slikt område (Ellingsen 1994). Drabantbyene oppfattes av mange som områder med store sosiale problemer og dårlig miljø, og med beboere som bor der ikke fordi de ønsker det men fordi de ikke har råd til noe bedre. Beboernes meninger om sitt hjemsted stemmer imidlertid ikke alltid overens med disse oppfatningene (ibid.).

Inspirasjonen til denne oppgaven ligger i min egen oppvekst i en drabantby i Groruddalen. Som sekstenåring begynte jeg på en videregående skole på den andre siden av byen, og ble sjokkert over hvilke holdninger mine medelever hadde til mitt hjemsted, uten at en eneste av dem hadde vært der. Jeg kjente meg overhode ikke igjen i de forestillingene de hadde om mitt hjemsted, og det gjorde meg sint og frustrert. Jeg opplevde også fordommer både mot meg

selv og mitt hjemsted. Dette er opplevelser og erfaringer som har vært med på å forme mine holdninger i dag, og har dermed bidratt til min interesse for dette temaet.

Målet med undersøkelsen er todelt. For det første ønsker jeg å analysere forholdet mellom medias fremstilling av Romsås og beboeres egne oppfatninger av sitt hjemsted, for å finne ut om de kjenner seg igjen i måten hjemstedet deres fremstilles i media. For det andre er målet å analysere om en eventuell stigmatisering av Romsås i media får konsekvenser for beboere i hverdagen, og hvordan de reagerer på dette.

I dette innledningskapitlet skal jeg kort redegjøre for fremveksten av drabantbyer i Oslo generelt og Romsås spesielt. Drabantbykritikken vil også bli behandlet, og det vil bli gitt en presentasjon av bydel 18, Romsås. Deretter presenteres oppgavens problemstillinger, før jeg til slutt vil gjøre rede for oppgavens oppbygning.

1.1.1 Boligmangel og boligpolitikk i etterkrigstidens Oslo

Drabantbyutbyggingen i Oslo var en konsekvens av etterkrigstidens bolignød. Befolkningsøkningen i byen var stor etter krigen, i stor grad som et resultat av en kombinasjon av stor tilflytting og høye fødselstall. I tillegg ble 20,000 boliger ødelagt av krigshandlinger, og på grunn av tyskernes forbud mot byggevirksomhet var ingen boliger blitt bygget under de tre siste okkupasjonsårene. Samtidig var standarden på mye av den eksisterende bebyggelsen, spesielt i sentrumsområdene, svært dårlig (Hansen og Guttu 2000). Behovet for nye boliger var som en konsekvens av dette stort, og målet ble derfor å bygge mange boliger så raskt som mulig.

Sosial boligbygging var ledd i utviklingen av den nye velferdsstaten etter krigen, og bygging av familieboliger ble en fanesak for boligplanleggerne. Et av hovedmotivene for boligpolitikken etter krigen har vært, og er fortsatt, å realisere velferdspolitiske mål om utjevning og bedring av levekårene. Staten har derfor formulert som mål for boligpolitikken at ”enhver familie og enhver person skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø, til utgifter som står i rimelig forhold til inntektene” (Hansen og Guttu 2000:14). Denne formuleringen er blitt brukt med små forskjeller i alle regjeringens stortingsmeldinger om boligpolitikk siden 1945.

I Norge har man ikke, som i mange andre nordiske og vestlige land, satset på en stor offentlig utleiesektor, en ”public housing” sektor. I stedet har det vært enighet om at alle burde eie sin

egen bolig, enten som selveier eller som medeier i et kooperativt selskap (ibid.). I Norge satset man på å styre og kontrollere markedet, og utvikle et samarbeid med boligkooperasjonen. OBOS var dannet allerede i 1935, og den kommunale støtten ble i stor grad kanalisert hit. OBOS fikk derfor en nøkkelrolle i boligbyggingen i Oslo, fulgt av USBL. Statens Husbank ble opprettet i 1946, og gjennom den påtok staten seg ansvaret med å sørge for realkreditt til boligsektoren, mens kommunen sørget for tilrettelegging av tomter og infrastruktur, samt garanterte for en tredjedel av støtten til husbyggerne. Husbanken ble det viktigste boligpolitiske instrumentet i Norge i hele den siste del av hundreåret.

1.1.2 Fremveksten av drabantbyer i Oslo

Mangelen på tilgjengelige tomter var stor i Oslo etter krigen, men gjennom systematisk ekspropriasjon og kommunesammenslåingen med Aker kommune i 1948 ble store sammenhengende områder i nord og øst tilrettelagt for utbygging (Hansen og Guttu 2000). På begynnelsen av 1950-tallet startet utbyggingen av Oslos første virkelige drabantby, Lambertseter. Drabantbyene skulle knyttes til sentrum med forstadsbaner. En del service og industri ble planlagt i tilknytning til drabantbyene, men en hadde ikke forhåpninger om at de skulle utgjøre selvstendige bysamfunn, som for eksempel de engelske "new towns". Det ble derimot satset på utbygging av daglig service som skoler, forretninger, post og bank innenfor drabantbyene (ibid.).

I den første utbyggingsperioden hadde områdene relativt lav utnyttelsesgrad, rundt 0,45-0,5 for blokkbebyggelse (det vil si 4,5 til 5 boliger per dekar) og cirka 0,15 for småhusbebyggelse (Ellingsen 1994). De fleste av Oslos drabantbyer er imidlertid utbygget på 1960- og 70-tallet, i den perioden som omtales av Hansen og Guttu (2000) som "storskalaperioden". Denne perioden var preget av massebygging og utbyggingsoptimisme. Regjeringen satte i 1965 en målsetting om å bygge 40,000 boliger i året (Martens 2000). Det innebar nesten en fordobling av tidligere nivå, og dette stilte store krav til rask og rasjonell bygging. Økte byggekostnader, lange boligkøer og krav om rasjonalisering av boligproduksjonen førte til økt utnyttelse av byggefeltene, slik at for eksempel Romsås og Hovseter har en utnyttelsesgrad på 0,8 (Ellingsen 1994).

Drabantbyene fra storskalaperioden ble planlagt og bygget med høy tetthet, mange med høyblokker. Funksjonalistiske idealer lå bak mye av planleggingen (Råberg 1997). Pre-

fabrikasjon og elementer av betong ble vanligere, og hensynet til lys og utsikt for hver enkelt bolig skulle ivaretas gjennom bygging av frittstående lammellblokker. Mål om høy befolkningstetthet og åpne områder kunne begge bli nådd ved å bygge i høyden. Flere drabantbyer som er bygget ut i denne perioden er preget av høyblokker. Byggestilen var enkel og funksjonell. Klare systemer for trafikk og arealbruk med soner for ulike funksjoner og bygningstyper ble utarbeidet. Drabantbyer som Ammerud, Tveita, Hovseter og Romsås er ganske typiske eksempler på områder utbygget i denne perioden (Hansen og Guttu 2000).

Debatten om høyhus gikk igjen under hele 1960-tallet, men kravet om rask utbygging av mange boliger og høy arealutnyttelse førte til at høyblokker preger mange av drabantbyene som ble bygget ut i denne perioden (ibid.). Kritikken økte imidlertid sterkt i styrke utover på 1970-tallet. Dette førte til en sterkere vektlegging på kvalitet og miljø, og områdene som ble planlagt utbygget på 1980-tallet ble planlagt med mer variert bebyggelse, mindre blokker og flere småhus. Holmlia er et eksempel på dette. I dette tiåret var det store svingninger i boligmarkedet i Oslo, og mot slutten av perioden sank antall nybygde boliger sterkt, samtidig med at den store utbyggingen av Oslos ytre områder gikk mot slutten. Det siste store utbyggingsområdet, Søndre Nordstrand, ble påbegynt men ikke fullført (ibid.).

1.1.3 Drabantbykritikk

Helt fra starten av ble drabantbyene gjenstand for stor oppmerksomhet. De var del av etterkrigstidens boligpolitikk, som i hovedsak er ansett som en vellykket del av velferdspolitikken i Norge (Hansen 1999). Likevel er drabantbyene og drabantbyutbyggingen blitt utsatt for kritikk fra både forskere, politikere og arkitekter. Drabantbykritikken i Norge kan grovt sett deles i to perioder med ulike fokus (Guttu 2001). På 1950-tallet tok kritikken av drabantbyene i hovedsak opp estetiske forhold. Drabantbyene som ble utbygget på denne tiden var i stor grad preget av tre- og fireetasjes blokker. Utbyggingen var underlagt et enormt kostnadspress, noe som fikk konsekvenser for arkitekturen. Bolignøden var stor, og målet var å bygge flest mulig boliger til lavest mulig pris. Resultatet var at de fleste drabantbyene fra denne perioden var preget av en ensformig bebyggelse som ble kritisert for å være kjedelig og monoton.

Kritikken av drabantbyene hadde en helt annen karakter rundt 1970 (ibid.). Hovedtyngden av kritikken ble i denne perioden rettet mot bomiljøet i de nye drabantbyene. Disse drabantbyene var preget av høyhus, og bomiljøet i høyhusområder ble fra nå av nesten per definisjon ansett

som dårlig. Den fysiske strukturen i områdene ble angrepet som menneskefiendtlig og antisosial (Hansen 1999). Denne kritikken er parallell til, og trolig også preget av, kritikken mot tilsvarende områder i andre land. I mange europeiske land og også i USA hadde utbyggingen av høyhusområder begynt tidligere enn i Norge, og forskning viste en svært negativ utvikling i mange av disse områdene (blant annet Guttu 2001, Vestergaard 1998 og Hall 1996).

Som nevnt har ingen norske drabantbyer noen gang utviklet sosiale problemer av den størrelse og karakter som man kan finne i enkelte andre europeiske land og USA (Hansen 1999). Likevel har de blitt utsatt for sterk kritikk, ikke minst i arkitektmiljøet. Ammerudundersøkelsen (Hansen og Sæterdal 1969 og Bull, Hansen og Haug 1971), som var basert på en analyse av planleggingsprosessen bak drabantbyutbyggingen og intervjuundersøkelse av innbyggerne, er i ettertid blitt stående som studien som dokumenterte at høyhus var uegnet for barn (Guttu 2001). Denne konklusjonen kan vanskelig spores i rapporten, som hadde fokus på boligforholdene i hele området, og ikke spesielt i høyblokkene. Rapporten vakte uansett stor oppsikt og ble grundig diskutert, blant annet i bystyret (Hansen 1999). Senere undersøkelser har vist at det er en viss tendens til "filtering down"-prosesser i flere drabantbyer, en utvikling der andelen med høyere utdanning og høyere inntekt synker. Mange norske drabantbyer har i dag et dårlig rykte og er lite populære blant boligsøkende.

1.2 Bydel 18 Romsås

En av drabantbyene med dårligst levekår i dag er Romsås (Hansen 1999), og bydelen har for lengst fått et dårlig rykte og blitt stigmatisert som en "fattig utkant" (Wessel 1997).

1.2.1 Planlegging og utbygging

Romsås skulle, som beskrevet av arkitekten AG i Dag Solstads roman "Forsøk på å beskrive det ugjennomtrengelige" (1984), være en protest mot Ammerud – et alternativ. Utbyggingsområdet lå på nordsiden av Groruddalen, omtrent 15 kilometer fra sentrum, i et bratt og relativt avsides terreng nord for Riksvei 4 og allerede utbygde Grorud (Svendsen 2002). Fra utbyggingen ble vedtatt på midten av 1960-tallet strakte planlegging og utbygging av området seg nesten over en 10-årsperiode, til Romsås sto innflyttingsklar på midten av 1970-tallet.

Oslo kommune sto som reguleringsmyndighet og tomteeier, og OBOS som utbygger da arbeidet startet. OBOS engasjerte en gruppe planleggere og arkitekter, Romsåsteamet, for hele området. Dermed lå alt til rette for en koordinert og helhetlig planlegging og utbygging, ettersom området ble ansett som ett plan- og utbyggingsområde. I utgangspunktet ble Romsås planlagt med en oppdeling i forskjellige delområder med til sammen rundt 1,400 boligenheter, fordelt på en blanding av lavblokker og ulike former for tett småhusbebyggelse. Nærmere utredninger av forholdet mellom utbyggingskostnader og tetthet førte imidlertid til at Byplan-kontoret og OBOS besluttet å øke utnyttelsen til 2,600 enheter, fordelt på i hovedsak tre- og fireroms leiligheter. Denne beslutningen om å øke utnyttelsesgraden fikk flere konsekvenser. Belastningen på området ble hardere, og boligtypene ble endret fra blandet bebyggelse til blokker. I tillegg økte byggehøyden, som ble mellom 4 og 8 etasjer, og bebyggelsen fikk et mer enhetlig arkitektonisk preg (ibid.).

Det ble tidlig bestemt at området skulle avgrensnes av en ringvei, og de enkelte boområdene ble lagt langs denne veien for å lette adkomsten. Området ble oppdelt i seks borettslag; Tiurleiken, Orremyr, Ravnkollen, Røverkollen, Svarttjern og Emanuefjell, som ble bundet sammen av en gangvei. Bebyggelsen ble utformet i mindre grupper rundt tun, for å gi de ulike delområdene mest mulig identitet. Skoler, barnehager og andre offentlige bygninger ble lagt langs gangveien. Hele området innenfor ringveien ble gjort bilfritt, og planlegging og opparbeiding av felles utearealer fikk høy prioritet. Et stort internt friareal med badevannet Svarttjern ble beholdt nærmest uberørt (ibid.).

Opprinnelig var planen at beboerne på Romsås skulle mates med busser til Grorud t-banestasjon, men disse planene ble lagt om og en T-banestasjon ble anlagt 50 meter nede i fjellet, med inngang fra senteret. Senteret var en tung kommunal investering som inneholdt spesialboliger, ulike butikker og offentlige kontorer, og var ment å skulle bli bydelens samlingssted.

1.2.2 Romsås i dag

Romsås ble av mange ansett som en velplanlagt og fremtidsrettet bydel, og var svært populært da området sto ferdig på midten av 1970-tallet. Ansiennitet og trekningssmøte avgjorde hvem som fikk flytte inn i de forskjellige borettslagene, og lang OBOS-anssiennitet var nødvendig for å få kjøpt leilighet. Og Romsås fungerte godt som boligområde i de første årene, med god kollektivbetjening, nærhet til marka og funksjonelle leilighetsplaner. Likevel slo nedturen på

boligmarkedet i 1980-årene svært kraftig ut på Romsås. En mulig årsak til dette er den ensidige boligstrukturen. Med svært stor overvekt av tre og fireroms leiligheter ble det vanskelig å bli boende enten man hadde behov for en rimeligere bolig, eller ønsket å gå videre i boligkarrieren og kjøpe seg en større bolig (Svendsen 2002).

Undersøkelser har vist at de nyere drabantbyene, som Romsås, har en lavere bostabilitet enn de eldre drabantbyene og andre typer boligområder (Gulbrandsen 1984). De har vært gjennomtrekksboliger helt fra begynnelsen, slik at Romsås allerede fra starten av fikk ganske mye fraflytting. På grunn av Husbankens endrede utlånspolitikk på begynnelsen av 1980-tallet, ble nedbetalingen skjevt fordelt mellom de som flyttet inn da boligene var nye og de som kjøpte seg inn senere. Den første gruppen fikk alle fordelene som fulgte med subsidiene, som svært ofte var utfaset på under 10 år. Når "regningen" så skulle betales, ble den ofte presentert for personer som nettopp hadde kjøpt seg bolig, og som fikk de økte utgiftene til Husbanken på toppen av utgifter til egenkapitallån. På grunn av den lave bostabiliteten på Romsås og i andre nyere drabantbyer, fikk Husbankens endrede utlånsbetingelser konsekvenser for svært mange nyinnflyttede i disse områdene (ibid.).

En faktor som skiller Romsås fra de fleste andre drabantbyene, er senteret. Det er ikke plassert midt i bydelen slik det er mange andre steder, men helt i den ene enden av området. I tillegg, og viktigere, så er det mindre enn sentrene i mange andre drabantbyer, og har et dårligere utviklet servicetilbud. Det er god bredde over de offentlige tilbudene senteret kan tilby, blant annet servicetorg og bibliotek, legesenter, bydelskafé og dagsenter, men private tjenester er dårlig utviklet (egne observasjoner). I tillegg til et relativt dårlig utviklet servicetilbud, er senteret i en dårlig fysisk forfatning, noe som gjør at det ikke er et særlig trivelig sted å oppholde seg. Senteret slik det er i dag blir derfor stående som en negativ kontrast til de nylig opprustede sentrene i flere andre drabantbyer, og har ikke fått den betydningen planleggerne så for seg.

En annen faktor som skiller Romsås fra andre av Oslos bydeler, er at det er den eneste bydelen som kun består av blokker. Som flyfotoet viser, er bydelen også klart avgrenset fra andre boligområder, med skog på alle kanter. At bydelen kun består av blokker har naturligvis påvirkning på befolkningssammensetningen. Andre drabantbyer ligger i bydeler der det også er småhusbebyggelse. Det jevner trolig ut befolkningssammensetningen totalt i bydelen, noe Gunleiksrud (2000) dokumenterer i sin studie av delmarkeder og flyttinger i Oslo ytre by.

Dette er interessant i forhold til statistikk på bydelsnivå, og har muligens bidratt til at Romsås bydel har kommet såpass dårlig ut som den faktisk har.

Jeg ønsker ikke å presentere mye tall og fakta om de sosiale forholdene på Romsås, av to årsaker. For det første er det beboernes subjektive oppfatninger av sitt hjemsted som er viktig, ikke objektive tall og fakta. Beboernes oppfatninger vil i oppgaven settes opp mot medias fremstilling av Romsås, ikke i forhold til ”faktiske” forhold. Det er ikke noe mål å finne ut om beboernes oppfatninger av sitt hjemsted ligger nært opp til den virkeligheten som presenteres blant annet i statistisk materiale. For det andre ønsker jeg ikke å benytte meg av statistikk og annen informasjon som stiller Romsås i et dårlig lys. Det er nok av levekårsundersøkelser, forskningsrapporter og annen litteratur som gjør dette, og det er ikke noe jeg ønsker å bidra til mer enn nødvendig. Jeg er klar over at analysen av avisartikler kan bidra til et negativt inntrykk og image av Romsås, men jeg håper det inntrykket i det minste blir mer nyansert når beboere får uttale seg om sine egne oppfatninger av hjemstedet. Det er derfor et bevisst valg at presentasjonen av Romsås inkluderer lite statistikk om sosiale forhold.

Romsås består i dag av en befolkning på 6,722, og er med det Oslos minste bydel med unntak av Sentrum og Marka (Statistisk årbok for Oslo 2002, tabell 2.7). Folketallet har vært noenlunde stabilt de siste 12 årene (ibid.). Bydelen har en ung befolkning, med hele 41,7% av befolkningen under 30 år, og kun 14,3% av befolkningen over 60 år (Statistisk årbok for Oslo 2002, tabell 2.11). Dette kan ha en viss sammenheng med at bydelen tilhører de ”nyere” drabantbyene. De som flyttet inn som unge voksne da bydelen sto ferdig, er i dag mellom 50 og 60 år. Som nevnt i introduksjonen har Romsås utviklet seg til å bli en av bydelene i Oslo med dårligst levekår (Hansen 1999). Bydelen er i dag blant de med høyest andel innvandrere, lavest utdannelsesnivå, høyest andel enslige forsørgere, høyest andel sosialhjelpsmottakere og høyest dødelighet. Likevel har arbeidsledigheten på Romsås aldri vært svært høy, på tross av at det tilsynelatende er en del levekårsproblemer i bydelen. Den registrerte arbeidsledigheten var i 2002 på 2,4% prosent (Statistisk årbok for Oslo 2002, tabell 9.25), og dermed lavere enn en kanskje skulle tro. Oppvekstsituasjonen synes heller ikke å være spesielt dårlig på Romsås. En undersøkelse foretatt av NOVA i 1998 viser at flertallet av ungdommene i bydelen har det rimelig bra, og trives med å bo der (Kippersund et al. 1998). Ved sammenligning av ungdommene på Romsås med ungdom i Oslo under ett, finner forskerne få forskjeller. Romsåsungdommene leser imidlertid mindre lekser og gjør det noe dårligere på skolen enn ungdommene i Oslo under ett.

1.3 Problemstillinger

Målet med denne undersøkelsen er å analysere forholdet mellom medias fremstilling av Romsås og beboernes egne oppfatninger av sitt hjemsted, og videre beboernes holdnings- og handlingsmønster i forhold til dette. I første omgang handler det om at det i media presenteres noen bilder av Romsås som spiller på enkelte aspekter og underslår andre. Det blir dermed en rekonstruert virkelighet av Romsås som fremstilles i media, da det først gjøres valg om å prioritere noen saker fremfor andre, og dernest om å fremstille de utvalgte sakene på bestemte måter (Weimann 2000). Den første problemstillingen kan dermed formuleres på følgende måte:

- Hvilke aspekter trekkes frem i medias fremstilling av Romsås?

I og med at det er en rekonstruert virkelighet av Romsås som fremstilles i media, er det ikke gitt at beboerne på Romsås kjenner seg igjen i fremstillingen av bydelen. Jeg ønsker derfor å finne svar på hva som preger beboernes respons på medias fremstilling av deres hjemsted. Kjenner de seg igjen i sin egen hverdag slik den fremstilles i media, eller oppleves den som lite virkelighetsnær? Disse spørsmålene kan formuleres til følgende problemstilling:

- Avviker medias fremstilling av Romsås fra beboeres egne oppfatninger av sitt hjemsted, og i så tilfelle hvordan?

Medias fremstilling av steder og innbyggere påvirker og skaper holdninger både hos innbyggerne selv og hos et videre publikum (Martin 2000). Jeg går derfor i oppgaven ut fra at medias fremstilling av Romsås i større eller mindre grad reflekteres gjennom andre menneskers holdninger til bydelen. På bakgrunn av det ønsker jeg å finne ut om en eventuell stigmatisering av Romsås i media får konsekvenser for beboerne i hverdagen. Oppgavens tredje problemstilling lyder derfor som følgende:

- Opplever beboere på Romsås stigmatisering i hverdagen som følge av medias fremstilling av deres hjemsted, og i så tilfelle på hvilken måte?

Til slutt ønsker jeg å finne svar på hvordan beboere på Romsås reagerer på en eventuell stigmatisering av sitt hjemsted. Om de opplever stigmatisering som følge av medias frem-

stilling av bydelen, er dette noe de tvinges til å forholde seg til i hverdagen. Oppgavens fjerde problemstilling kan derfor formuleres på følgende måte:

- Hvilke responser kan registreres blant beboere på Romsås som følge av stigmatiseringen?

Til sammen dekker de fire problemstillingene det som er hovedmålet i oppgaven, nemlig å analysere sammenhengen mellom territoriell stigmatisering og denne stigmatiseringens konsekvenser.

1.4 Oppgavens oppbygning

I dette kapitlet er det redegjort for oppgavens tema, bakgrunn og problemstillinger.

Kapitlene 2 og 3 utgjør oppgavens teoretiske rammeverk. Kapittel 2 omhandler mediepåvirkning, medierepresentasjoner av sted, territoriell stigmatisering og stedsimage, og det argumenteres for en sammenheng mellom disse. Kapittel 3 omhandler sammenhengen mellom sted og identitet, og konsekvenser for beboere når hjemstedet stigmatiseres. Til slutt drøftes hvilke individuelle reaksjoner som er tilgjengelige for beboere som respons på stigmatisering av deres hjemsted. Her anvendes begrepene "exit", "voice" og "loyalty", som ble lansert av Albert Hirshman på begynnelsen av 1970-tallet.

Kapittel 4 omhandler oppgavens metodiske tilnærminger. Det benyttes to ulike kvalitative tilnærminger i oppgaven, tekstanalyse og dybdeintervju, og det redegjøres for utvalg, datainnsamling og analyse. Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet diskuteres i forhold til de metodiske utfordringene i oppgaven.

Kapittel 5 gir svar på oppgavens første problemstilling; hvilke aspekter trekkes frem i medias fremstilling av Romsås? Denne problemstillingen besvares ved hjelp av tekstanalyse av avistekster.

Kapittel 6 gir en presentasjon av deltakerne i undersøkelsen og en drøfting av deres trivsel og tilknytning til Romsås. Dette kapitlet danner bakgrunn og utgangspunkt for kapitlene 7 og 8.

Kapittel 7 gir svar på oppgavens andre problemstilling; avviker medias fremstilling av Romsås fra beboeres egne oppfatninger av sitt hjemsted, og i så tilfelle hvordan? Hvilke trekk ved Romsås beboerne trekker frem som spesielt positivt eller negativt behandles, samt deres inntrykk av medias fremstilling av deres hjemsted. Deretter drøftes deres respons på medias fremstilling, slik de fikk den presentert som resultat fra min analyse av avistekster.

Kapittel 8 gir svar på oppgavens to siste problemstillinger; opplever beboere på Romsås stigmatisering som følge av medias fremstilling av deres hjemsted, og i så tilfelle på hvilken måte? Og hvilke responser kan registreres blant beboere på Romsås som følge av stigmatiseringen? Det siste spørsmålet besvares ved hjelp av Hirshmans begrepsapparat.

Kapittel 9 utgjør oppgavens avslutning, der jeg forsøker å samle trådene, se litt fremover og sette oppgaven inn i en større kontekst.

”Jeg tror andre er glad de ikke bor her ut fra det som skrives i avisene”
Svein

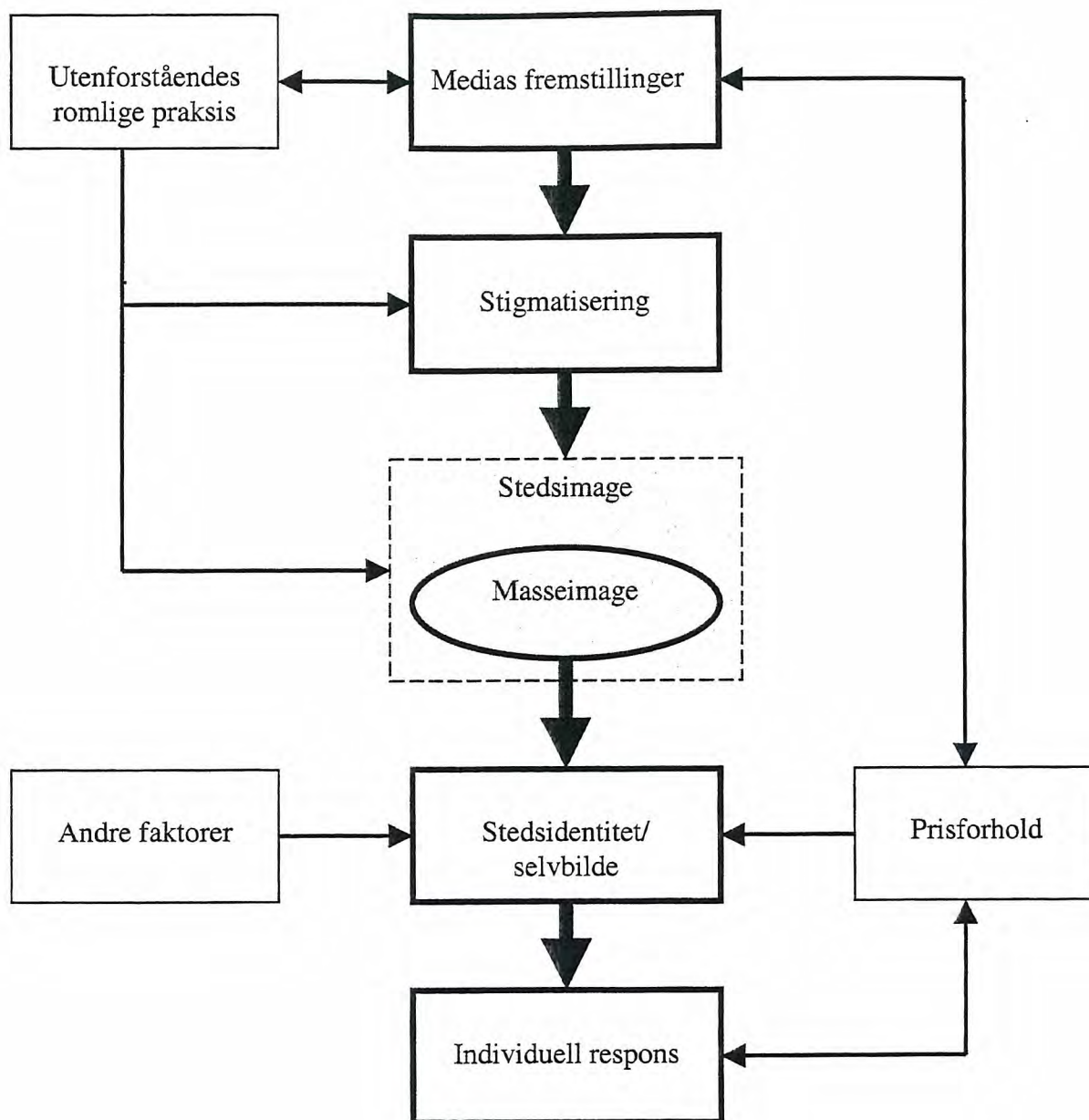
2 Media, territoriell stigmatisering og stedsimage

2.1 Innledning og utgangspunkt

Hensikten med dette og det påfølgende kapitlet er å klargjøre hvilke teoretiske rammer oppgaven holder seg innenfor. Her presenteres teori og begreper som er knyttet til oppgavens tema, og som er ment å gi en bakgrunn for forståelse av medias fremstilling av Romsås, beboernes respons på fremstillingen av deres hjemsted i media, hvilke konsekvenser denne fremstillingen har for dem, og hvordan de reagerer på dette. Teoriene og begrepene er nødvendige verktøy for at analysen i oppgaven skal bli meningsfull. Definisjon og klargjøring av viktige begreper vil bli gjort i løpet av disse to kapitlene, som en del av presentasjonen og drøftingen av teoriene.

Dette første teorikapitlet omhandler mediepåvirkning, mediefremstillinger av sted, territoriell stigmatisering og stedsimage, og det argumenteres for en sammenheng mellom disse. Det andre teorikapitlet omhandler sammenhengen mellom sted og identitet, og konsekvenser for beboere når hjemstedet blir stigmatisert. Til slutt drøftes individuelle responser på stigmatisering av hjemsted.

Innledningsvis presenteres en figur som dekker alle de viktigste teoretiske sammenhengene i analysen (figur 1). De tykke linjene i figuren representerer de aspektene søkelyset i oppgaven er rettet mot, mens de tynne linjene representerer viktige aspekter som det ikke direkte fokuseres på, men som likevel innen oppgavens rammer vil kunne ha relevans for analysen.

Figur 1. Skisserte sammenhenger mellom medias fremstillinger, stigmatisering, stedsimage og individuelle handlinger.

Massemedia spiller en stadig viktigere rolle i meningsdannende prosesser, og medie-fremstillinger påvirker og farger våre holdninger om sakene, menneskene og stedene som fremstilles. Søkelyset i denne oppgaven er på medias fremstilling av en drabantby, og det

argumenteres for at media kan påvirke stigmatiseringsprosessen av et sted på to måter (Brattbakk og Hansen 2002). Stigmatisering av et sted i media vil kunne bidra til at stedet får et negativt image (Ristilammi 1994). Det vil ikke bli gjort forsøk på å problematisere bakgrunnen for at bestemte historier og fremstillinger figurerer i media, søkelyset vil være rettet mot å få tak på og identifisere aspektene som fremheves, og hvordan de påvirker stedsimage.

Stedsimage defineres av Shields (1991) som mening tillagt virkelige steder. Det er mulig å skille mellom flere kategorier stedsimage (Relph 1976), og i denne sammenhengen er det masseimage av sted som er det mest relevante. På grunn av bakgrunnen, med media som produsent og spredningskanal, er dette ofte et overflatisk image. Masseimage har stor rekkevidde og påvirkningskraft, men størst betydning har dette stedsimage for den delen av publikum som ikke har direkte erfaring med det aktuelle stedet.

Sted er en viktig faktor for vår identitet og vår opplevelse av verden (blant annet Rose 1995, Tuan 1996 og Relph 1976). En trygg forankring til et sted er viktig for et menneskes selvfølelse. Mennesker som bor i områder med negativt image kan bli påtvunget en identitet på grunn av sin boligadresse (Ristilammi 1994). For disse menneskene, som hele tiden møter negative holdninger fra omgivelsene, kan det være vanskelig å opprettholde et positivt selvbilde. Angrep på bosted kan oppleves som angrep på individet, som tvinges til å respondere på de negative holdningene. Disse responsene vil her drøftes i forhold til Hirshmans modell knyttet til begrepene "exit", "voice" og "loyalty" (Hirshman 1970).

I tillegg til disse aspektene som utgjør kjernen i oppgaven, vil flere andre aspekter ha påvirkning på forholdet mellom medias fremstilling av et sted, stedets image, innbyggernes stedsidentitet og deres individuelle respons på dette. I forhold til fokuset i denne oppgaven er det to aspekter som vil kunne være relevante i denne sammenheng, uten at søkelyset eksplisitt er rettet mot disse. Individens romlige praksis vil ha konsekvenser for stigmatisering av steder, og dermed steders image, ved at egne erfaringer med steder gir individer en mulighet til å få bekreftet eller korrigert det stedsimage som presenteres i massemedia. Individens romlige praksis vil også indirekte kunne få konsekvenser for stigmatisering av steder ved at for eksempel journalisters erfaring med et sted kan ha påvirkning for om og hvordan stedet fremstilles i media. I tillegg vil medias fremstilling av et sted kunne påvirke folk til å oppsøke stedet eller holde seg unna. Prisforholdet på boliger vil kunne påvirke medias fremstilling av et sted, i tillegg til at det til en viss grad vil ha betydning for beboernes valgmuligheter.

Avhengig av hvilke individuelle responser på negative holdninger til boligområdet som velges, vil det foreligge ringvirkninger tilbake på prisforholdet.

Disse sammenhengene viser at analysen av mediefremstillinger berører en rekke faktorer som er vanskelig å kontrollere. I praksis er det knapt mulig, i hvert fall ikke innenfor rammene i denne oppgaven, å overskue betydningen av romlig praksis og relative prisforhold.

2.2 Mediepåvirkning

Massemedia spiller en stadig viktigere rolle i meningsdannende prosesser, og er noe alle i moderne samfunn må forholde seg til (Waldahl 1999). Dette er både et tilbud og en utfordring. Dagens samfunn preges, i følge Mills (i Hunt 2002), av at færre mennesker uttrykker meninger enn de som mottar dem, at den dominerende typen kommunikasjon foregår gjennom formelle mediekkanaler, og at publikum er et mediemarked. Media innehar en unik og dominant rolle i samfunnet, der ”the power of information is essentially the power of naming” (Melucci 1996:228).

Mediebudskapet påvirker både gjennom sitt substansielle budskap og gjennom sin form (Waldahl 1999). Ulike medietyper har ulike egenskaper i forhold til påvirkning av publikum. Bildemedier endrer holdninger mer effektivt enn tekstmedier, som på sin side er bedre egnet til å overføre kunnskap og informasjon, særlig på abstrakt nivå. Tekstmedienes fortrinn ved kunnskapsformidling følger av mulighetene til konsentrasjon, fordypelse og repetisjon. Den språklige fremstillingen står sentralt i tekstmedier, og virkemidler av språklig og fremstillingsmessig art er viktig for å tilpasse budskapet til publikums forutsetninger slik at innholdet blir forstått. I tillegg kan senderen manipulere budskapets meningsinnhold gjennom bevisst bruk av språkets nyanser og muligheter (ibid.).

2.2.1 Mediepåvirkning og holdninger

”En holdning er en predisposisjon til å reagere på en spesiell stimulus på en bestemt måte” (Waldahl 1999:115). Både omfanget av folks kunnskaper om en sak og hvilke sider ved den de kjenner, har betydning for deres holdning til saken. Videre har etablerte holdninger til ett objekt en generaliserende virkning til lignende objekter og situasjoner.

Gjennom samlede og akkumulerte budskap er mediene med på å forme holdninger som har virkninger både på kort og lang sikt. Påvirkning skjer når publikum bruker og fortolker mediens innhold i en gitt sosial situasjon. Mediepåvirkning har etter Waldahls definisjon funnet sted "når det som et resultat av kommunikasjonsprosessen *er noe (ikke er noe)* i mediets omgivelser, som *ikke ville vært (ville vært)* der uten kommunikasjonsprosessen" (Waldahl 1999:46, kursiv i originaltekst). Dette innebærer at mediepåvirkning finner sted kontinuerlig, og at denne påvirkningen kan medføre både endring av-, og sementering av holdninger. Mesteparten av denne påvirkningen er ikke planlagt og tilsiktet.

Menings- og holdningsdannelse finner sted hos publikum, men innenfor rammer satt av mediet. Den enkelte mottaker møter mediene med sin samlede erfaring som bakgrunn, og forholder seg til mediens innhold på grunnlag av det. Denne prosessen kalles av Hunt (2002) for lokal dekodning. Intet mediebudskap gir derfor ensartede reaksjoner hos publikum. Hoveddelen av publikum blir imidlertid oftere utsatt for mediebudskap som bekrefter eksisterende holdninger, enn for budskap som bestrider dem. Over tid finner det i tillegg sted en tilpasning mellom holdninger og valg av medieinnhold, slik at publikum søker bestemte deler av det totale medietilbudet.

Medias påvirkningspotensial øker betraktelig når budskapet virker over lang tid og alene, altså når det ikke møter motforestillinger. Når budskapet gjentas blir publikum kjent med innholdet, og folk har en tendens til å innta positive holdninger til budskap de er vant til (Waldahl 1999).

2.2.2 Media og dagsorden

En av medias viktigste oppgaver er å henlede folks oppmerksomhet mot nye saker og problemområder (Waldahl 1999). Dette gjelder i størst grad saker hvor publikum ikke har personlig erfaring eller kunnskap, mediens betydning øker når det aktuelle temaet ikke ligger nært opp til publikums eget ståsted. I slike saker er folk i stor grad overlatt til mediens vurderinger, og de har få muligheter til å avgjøre hvor riktige disse vurderingene er. I nære spørsmål derimot, kan media ofte møte sterk konkurranse fra den folkelige opinion eller fra berørte enkeltgrupper.

Like viktig som mediernes muligheter til å synliggjøre bestemte saker og problemer (bare mindre påaktet), er deres evne til å *usynliggjøre* samfunnsaspekter (ibid.). Mediene er helt nødvendige i dagens informasjonsrike samfunn for å spre kjennskap til saker og gjøre folk oppmerksomme på problemer. Som en følge av dette har mediene mulighet til å overse saker og personer de synes mindre godt om, eller ikke finner interessante nok.

Medias fremstilling av saker og hendelser er nettopp rekonstruerte virkeligheter (Weimann 2000). Mediene velger først å prioritere noen saker fremfor andre, deretter velger de å fremstille de utvalgte sakene på bestemte måter. Begge disse valgene påvirker publikums forståelse av saken og dets viktighet i samfunnet. Søkelyset i media dekker kun visse dimensjoner av virkeligheten. Mediebudskapet sikter mot et stort og differensiert publikum, slik at innholdet må utformes for å appellere til det kjente og forståelige hos store grupper. Visse *sider* ved saker og hendelser fremheves, mens andre får liten oppmerksomhet.

Mediene skaper også publisitet om avvik fra eksisterende normer ved å vektlegge det sensasjonelle, det uvanlige og det kontroversielle. Samtidig handler massemedias fremstilling om formidling av myter, som alltid inngår som komponenter i ethvert samfunns virkelighetsforståelse, og som bidrar til å opprettholde noen rådende grunnstrukturer (von der Lippe og Nordhaug (red.) 1999). Blant annet bidrar mytene til legitimering av dominerende strukturelle forhold. Formidling av verdier og videreføring av eksisterende myter blir en viktig del av mediebildene som presenteres.

Hunt (2002) gir et eksempel på hvordan hvite middelklasseverdier i 1993 dominerte TV-media i Los Angeles. Alle unntatt én nyhetsdirektør i de store TV-kanalene var hvite menn, og disse kanalene presenterte et hvitt middelklassesyn på Los Angeles. Områdets diversitet og kompleksitet ble typisk presentert på en svært negativ måte, og fargede samfunn ble representert som trusler mot den etablerte (hvite) orden. Mediedekning av de fargede samfunnene fokuserte på kriminalitet og andre hendelser som passet inn med og styrket negative stereotyper, og ekskluderte andre historier som kunne gitt et bredere portrett av hendelser i disse områdene.

2.2.3 Media og stedsrepresentasjoner

Forskning på forholdet mellom media og sted har foregått siden begynnelsen av 1900-tallet, og Robert Park, Ernest Burgess og Roderick McKenzie blir generelt sett på som foregangsmenn innen massekommunikasjon, media og publikumsforskning (Hunt 2002). Deres tidlige undersøkelser avslørte massekommunikasjonens økende betydning for det urbane liv – hvordan mennesker i byen påvirkes gjennom media. Lippmann (i Hunt 2002), argumenterte allerede i 1922 for at vår forståelse av det materielle miljøet i stor grad filtreres gjennom media. Hva mennesker tror de vet om steder, er i følge Lippmann nødvendigvis mediert, basert i stor grad på stereotypier fra media. Denne basisinnsikten er blitt resirkulert og videreutviklet av senere medieforskere.

Mediediskurser navngir og plasserer mennesker og steder etter deres ”rolle” i samfunnet (Martin 2000). Medias karakteristikk og konstruksjoner av steder og deres innbyggere påvirker og skaper holdninger både hos innbyggerne selv og hos et videre publikum. Disse stedsrepresentasjonene i media rekker ut over en ren symbolsk marginalisering av innbyggerne i visse områder: ”Representations of places have material consequences in so far as fantasies, desires, fears and longing are expressed in actual behaviour... places in the city get redlined for mortgage finance, the people who live in them get written off as worthless” (Harvey 1996:321). Byens sosiale geografi formes derfor delvis av en stadig pågående sirkulasjon av medietekster (Hunt 2002).

Mediekonstruksjoner av sted utvikles fra en intersubjektivitet mellom reportere og stedet som deres subjekter (van Dijk 1988). Representasjonene av et sted i media kan påvirke individer og grupper og deres holdninger til stedet, men individers handlinger påvirker også nyhetene. Det er altså ikke alltid en enveis relasjon mellom media og mennesker, som blant annet pilene mellom individers romlige praksis og medias fremstillinger i figur 1 viser.

Som nevnt argumenteres det her at massemedia kan påvirke stigmatiseringsprosessen av et sted på to måter (Brattbakk og Hansen 2002). For det første kan massemedia være det medium der stigmatiseringsprosessen starter. Om det skjer en kriminell handling i et boligområde, kan både overskrifter og fremstillingen av handlingen i media skape et negativt image av stedet. Medias presentasjon av levekårsstudier kan også bidra til stigmatisering av steder. For det andre er media raske til å plukke opp allerede eksisterende ”stemplinger” av boligområder, og forsterker da stigmatiseringsprosessen.

Mediene som aktører er derfor ikke de eneste som bidrar til å fremme negative oppfatninger av steder. Andre aktører har påvirkning som spiller seg ut gjennom media. Blant annet er det grunn til å tro at forskere, arkitekter og politikeres syn på og kritikk av steder har betydning for disse stedenes image. Undersøkelser som avdekker negative trekk ved et sted publiseres og leses, og om de er spektakulære eller aktuelle nok, blir resultatene presentert i massemedia. Forskningens betydning i forhold til steders image avhenger dermed av hvorvidt den presenteres i media, og av trekk ved gjengivelsen. Media kan opprettholde og spre bilder av steder som er gitt i forskning. Kilden til mediens representasjoner av steder kan derfor finnes i saksfremstillinger produsert av samfunnsforskere, arkitekter, planleggere og politikere.

Som tidligere nevnt ligger det ikke innenfor oppgavens rammer å "fordele ansvar" mellom mediens egne representasjoner og representasjonene som opprinnelig stammer fra politikere, forskere, planleggere og så videre. Hensikten i oppgaven er ikke å gå inn på bakgrunnen for at bestemte historier figurerer i media, men å få tak på aspektene som fremheves og hvordan de påvirker stedsimage og stigmatisering.

Media må, på bakgrunn av teorien om mediepåvirkning, kunne betraktes som et viktig sosialt fenomen og et viktig premiss for kognitive oppfatninger av byen. Det er unødvendig med omfattende vitenskapelige undersøkelser for å hevde at massemedia påvirker både den enkelte mottaker og samfunnsutviklingen i sin alminnelighet. Jeg vil derfor i oppgaven gå ut i fra at medias fremstilling i relativt stor grad reflekteres gjennom andre menneskers holdninger til Romsås, uten at det vil bli vist empirisk.

Et sentralt aspekt ved medias fremstillinger og representasjoner er stigmatisering, både av enkeltpersoner, sosiale grupper og steder.

2.3 Territoriell stigmatisering og stedsimage

Før territoriell stigmatisering og stedsimage drøftes, er det naturlig med en presentasjon av stigmatiseringsteorien slik den opprinnelig ble utviklet, da dette danner en viktig bakgrunn for resten av kapitlet.

2.3.1 Stigmatiseringsteori

Begrepet stigma stammer fra grekerne, og ble brukt om synlige tegn som ble påført personer med antatt dårlig eller uvanlig moralsk status (Goffman 1963). Stigmatiseringsteorien ble utviklet innen kriminologi og avvikssosiologi, der den i hovedsak ble benyttet i forhold til avvikende sosiale grupper.

Beckers utgangspunkt er at sosiale grupper skaper avvik ved å lage regler, som fører til stempling som avviker, dersom reglene brytes (Becker 1973). Disse reglene kan være både formelle og uformelle. Avvik blir derfor ikke en kvalitet ved en person eller gruppes handling, men en konsekvens av andres bruk av regler og sanksjoner mot "regelbryteren":.. *social groups create deviance by making the rules whose infraction constitutes deviance, and by applying those rules to particular people and labelling them as outsiders*" (Becker 1973:9, kursiv i originaltekst). Det er altså *oppfattelsen* av at en handling avviker fra dominerende normer og regler som er viktig, ikke handlingen i seg selv. Det er derfor mulig å bli stemplet som avviker uten å være det, og motsatt er det mulig å være en avviker uten at noen vet det.

Å bli stemplet som avviker kan få viktige konsekvenser for videre sosial deltakelse og selvbilde, og kan føre til en drastisk endring i individets eller gruppens offentlige identitet (Becker 1973, Goffman 1963). Stigmatiserte mennesker og grupper kan oppleve å få redusert sine livssjanser på grunn av diskriminering (Goffman 1963). En avvikerstatus vil alltid være en hovedstatus, viktigere enn alle andre statuser et individ eller en gruppe vil ha. I tillegg vil det å ha blitt stemplet for å ha ett avvikende trekk ha en generaliserende symbolsk verdi, som gjør at andre mennesker automatisk antar at individet eller gruppen kan ha flere andre negative trekk (Becker 1973).

Becker understreker at det er kulturbestemt hva som oppfattes som avvik, og at det ikke er universell enighet om reglene som opprettholdes ved slik stempling. De er derimot objekt for konflikt og uenighet, og del av den politiske prosessen i samfunnet. Et viktig aspekt i forhold til stigmatisering blir derfor makt og hvem som har makt til å presse sine regler på andre (Becker 1973). Stigma er et mektig middel for sosial kontroll (Goffman 1963), og stigmatisering er en vanlig respons på noe man oppfatter som en trussel man ikke har kontroll over. Stigmatisering kan også brukes til å marginalisere og ekskludere individer og grupper med visse trekk.

2.3.2 Territoriell stigmatisering

Van Kempen (1998) hevder at stigmatiseringsteorien kan benyttes i forhold til boligområder med negativt image. Overført til bruk på boligområder blir det viktige ikke hvordan livet i områdene virkelig arter seg, men hvordan det oppfattes av resten av samfunnet.

I følge van Kempen (ibid.), som bygger på Beckers stemplingsteori, er det karakteristikk ved beboerne som kan oppfattes som avvik fra allmenne normer, som fører til stigmatisering av visse boligområder. Hun nevner et eksempel fra drabantbyen Biljmermeer i Amsterdam, der de første innbyggerne tilhørte "ikke-tradisjonelle" hushold som homoseksuelle par, ugifte par, single og etniske minoriteter. Disse beboerne ble oppfattet som "de andre", som annerledes av majoritetsbefolkningen, og dermed var grunnlaget for stigmatiseringen lagt. Og når et boligområde først har blitt stigmatisert, er det svært vanskelig å bli kvitt dette stigmaet. Et negativt image er blitt skapt.

Det territoriale stigmaets seiglivethet fant også Elias og Scotson i deres klassiske studie fra 1960-tallet av stigmatiseringen av og i drabantbyen Winston Parva nær Leicester. Det startet ved at beboerne i et nybygget område ble betraktet som mindreverdige av beboerne i eldre, etablerte boligområder. I begynnelsen var det forskjeller mellom disse områdene blant annet når det gjaldt kriminalitet, men disse forskjellene forsvant over tid. Likevel fortsatte stigmatiseringen med uforminsket styrke (Elias og Scotson 1994).

Når et boligområde er stemplet som et problemområde, kan navnet anta nærmest mytiske proporsjoner når det brukes som en metafor i media. Dette kan gjøre byggeformen i det aktuelle området til symbol på sosiale problemer. Et resultat av dette kan være at andre boligområder blir stemplet kun fordi de har en tilsvarende byggeform som et eller flere stigmatiserte områder. Stigmatisering av et område kan altså være årsak til stigmatisering av andre områder. Power (1996) hevder at nye "social housing estates" i Storbritannia ofte umiddelbart blir stigmatisert, fordi de bygges i gjenkjennelig design. Områdenes fysiske struktur er altså direkte bundet til et sosialt stigma.

Både fysiske trekk ved bygningsmassen og sosiale forhold kan derfor sies å påvirke stigmatiseringen av et sted. Den fysiske strukturen kan skape forventinger om visse sosiale forhold, som forbindes med denne type fysiske omgivelser. Samtidig kan karakteristikk ved beboere som oppfattes som avvikende fra allmenne normer, som van Kempen (1998)

understreker, føre til stigmatisering av et sted og den fysiske strukturen som kjennetegner stedet. Dette betyr, som Power (1996) hevder, at visse områder kan være stigmatisert allerede før beboere har flyttet inn, på grunn av områdenes fysiske struktur. Disse områdenes image er dermed svært negativt allerede fra starten av.

2.3.4 Stedsimage

At stigmatisering av steder påvirker deres image er det stor enighet om (blant annet Ristilammi 1994 og Gunnemark 1998). Shields (1991) definerer stedsimage som mening tillagt virkelige steder. Stedsimage er, ifølge Shields;

”...the various discrete meanings associated with real places or regions regardless of their character in reality. Images, being partial and often either exaggerated or understated, may be accurate or inaccurate. They result from stereotyping, which over-simplifies groups of places within a region, or from prejudices towards places or their inhabitants” (Shields 1991:60).

Relph (1976) skiller mellom flere kategorier stedsimage, men de som er interessante i denne sammenhengen er individuelle og offentlige image samt masseimage av steder. Med *individuelle stedsimage* viser Relph til at hvert individ har et mer eller mindre distinkt image av et spesielt sted. Dette er ikke bare fordi hvert individ opplever stedet fra sin unike plassering i tid og rom, men mer fordi alle har sin egen miks av personlighet, minner, følelser og intensjoner som farger deres image av stedet og gir det en spesiell identitet for dem.

Selv om et sted har ulik identitet for ulike grupper av mennesker, er det likevel en felles basis for enighet om stedets identitet, og dette kan ta form som et *offentlig image* (ibid.). Individuelle image blir konstant sosialisert gjennom bruk av felles språk, symboler og erfaringer. Et steds offentlige image kan avvike like mye eller mer fra virkeligheten enn det individuelle imaget. Dannelsen av det offentlige imaget tar lenger tid enn dannelsen av det individuelle imaget, og er mer stabilt. Det finnes i litteraturen andre begreper som synes å fange opp mye av det samme, for eksempel Tanis omdømmebegrep (Tani 2001) og Shields stedsmytebegrep (Shields 1991).

Det finnes også en forståelse av stedsimage som til dels overlapper det offentlige image, og dels har et innhold som ikke nødvendigvis er sammenfallende. Teoretisk kan forskjellen mellom *masseimaget* og det offentlige image være betydelig, men for praktiske formål kan de i stor grad være sammenfallende. Masseimaget er ikke utviklet fra individuelle erfaringer, men ”produseres” av opinionsskapere og spres til publikum gjennom massemedia (Relph

1976). Det må likevel legges til at det ikke er urimelig å anta at det påvirkes av opinions- skapernes romlige praksis, jamfør figur 1. Masseimaget er som nevnt det mest overflatiske av stedsimagine. Massemedia produserer og formidler forenklete og selektive identiteter for steder som mange ikke har direkte erfaring med. Masseimaget har derfor størst potensiell betydning for den delen av publikum som ikke har direkte erfaring med stedet, enten ved at de bor der eller bruker det på annen måte. Det er likevel også grunn til å tro at et steds masse- image vil kunne påvirke brukere og beboeres opplevelser av et sted, slik at erfaringer som gjøres på stedet, tolkes inn i rammen av det imaget som presenteres av massemedia.

Personlig erfaring med et sted må i stor grad kunne antas å ha betydning for i hvilken grad man lar seg påvirke av masseimaget av stedet, og har dermed stor betydning for menneskers individuelle stedsimage.

2.3.5 Romlig praksis

Romlig praksis involverer alle aktiviteter fra individuelle rutiner til dannelsen av soner for spesielle aktiviteter (Shields 1991). Knox og Pinch (2000) skiller ut to hovedtyper av romlig praksis; den individuelle og den institusjonelle romlige praksis. Den individuelle romlige praksisen utgjøres av individer og gruppers daglige rutiner i tid og rom. Rutinepregede daglige praksiser som arbeidsreiser, fritidsaktiviteter og handling avvises ofte som trivielle eller ordinære (Jarvis, Pratt & Wu 2001). Mens rutineaktiviteter kan virke trivielle for det enkelte individ, har imidlertid disse romlige praksisene kumulativt og kollektivt en viktig betydning. Over tid blir individuelle romlige praksiser konkretisert i det fysiske miljøet og sedimentert i landskapet (Shields 1991). Individers romlige praksiser får derfor konsekvenser for steders muligheter:

”The user of the city take up fragments... to actualise them...He dooms certain sites to inertia or to decay, and from others he forms ‘rare’ ...or illegal spatial ‘shapes’... The walker, in relation to his position, creates a near and a far, a here and a there...indicative of an actual appropriation of space by ‘I’...thereby establishing a conjunctive and disjunctive articulation of places.”
(Barthes sitert i Shields 1991:53).

Den institusjonelle romlige praksis definerer Knox og Pinch (2000) som de geografiske betingelsene for individers daglige rutiner. Det vil blant annet si at organiseringen av et sted gir rammer for hvordan individer kan bruke stedet. Infrastruktur og servicetilbud vil være viktige tilretteleggingsfaktorer for individers bruk av steder. Geografisk lokalisering vil også ha stor betydning for individers bruk av stedet.

2.3.6 Stedsimage og romlig praksis

Både individuell og institusjonell romlig praksis har stor betydning for steds image. Steder med en geografisk lokalisering som gjør at mange reiser gjennom eller utfører sine hverdagsaktiviteter der, gir individer en mulighet til å få bekreftet eller korrigert det imaget av stedet som blir gitt i massemedia. Egne opplevelser og erfaringer kan da bli viktigere enn det imaget som blir presentert i media. I kontrast til dette står steder med en mer eller mindre avsondret geografisk lokalisering. Det er ikke naturlig å reise gjennom stedet for å utføre aktiviteter, og dette gjør at få mennesker har vært der, og dermed får færre mennesker mulighet til å korrigere det imaget som presenteres i media.

Dette er i overensstemmelse med Hunt (2002), som argumenterer for at et sted formes av menneskers daglige erfaringer med stedet. Disse erfaringene er todelt, og for mennesker som tilbringer mye tid på et sted vil de direkte erfaringene fra stedet være viktigst. De medierte erfaringene derimot, som er basert på møte med ulike mediediskurser, vil være viktigst i forhold til steder der man sjelden eller aldri er. Hunt understreker imidlertid at linjen mellom de to erfaringsgrunnlagene er blitt uklar, nå som vår forståelse av "virkeligheten" mer enn tidligere filtreres gjennom våre møter med mediediskurser.

2.4 Oppsummerende kommentarer

Som vist i dette kapitlet spiller massemedia en svært viktig rolle i meningsdannende prosesser. Medias fremstillinger og karakteristikker av steder og deres innbyggere påvirker og skaper holdninger både hos innbyggerne selv og hos et videre publikum. Det argumenteres at massemedia kan påvirke stigmatiseringsprosessen av et sted på to måter. For det første kan massemedia være det medium der stigmatiseringsprosessen starter, og for det andre kan media plukke opp allerede eksisterende "stempler" av boligområder, og forsterker da stigmatiseringsprosessen. Navnet på et boligområde som er stemplet som problemområde, kan anta nærmest mytiske proporsjoner når det brukes som en metafor i media.

Utgangspunktet for stigmatiseringsteorien er at sosiale grupper skaper avvik ved å lage regler som fører til stempling som avviker, dersom reglene brytes. Overført til bruk på boligområder blir det viktige ikke hvordan livet i områdene virkelig arter seg, men hvordan det oppfattes av resten av samfunnet. Det er grunnlag for å hevde at både sosiale forhold og fysiske trekk ved bygningsmassen kan påvirke stigmatiseringen av et sted. Denne stigmatiseringen påvirker

stedets image. Det individuelle stedsimage er det mer eller mindre distinkte image hvert individ har av et sted. Dette imaget kan stå i motsetning til masseimgaget, som i sin natur er et svært overflatisk stedsimage som "produseres" av og formidles gjennom massemedia. I hvilken grad et individ lar seg påvirke av masseimgaget av et sted avhenger i stor grad av om han eller hun har personlig erfaring med stedet, altså individets romlige praksis.

Dette kapitlet danner en naturlig bakgrunn for det andre teorikapitlet som omhandler sted, identitet og individuell atferd.

3 Sted, identitet og individuell atferd

Når sammenhengen mellom medias fremstilling av sted, stigmatisering av sted og stedsimage nå er blitt presentert og drøftet, er det naturlig med en kort drøftelse av hva et sted er i dag. Deretter vil teorier om steders betydning for mennesker og deres identitet bli presentert og drøftet. Dette danner grunnlaget for en diskusjon av konsekvenser for beboere når hjemstedet stigmatiseres. Beboernes individuelle respons på denne stigmatiseringen drøftes i forhold til økonomen Hirshmans modell knyttet til begrepene "exit", "voice" og "loyalty".

3.1 *Hva er et sted i dag?*

Steder er ifølge Anthony Giddens (1990) spesifikke, kjente og avgrensede. De er unike, forskjellige fra hverandre. Økende globalisering, og som en følge av det en økt mobilitet av både mennesker og kapital, har fått konsekvenser for steder (Massey 1995). Deres grenser er mer åpne enn tidligere, og kompleksiteten av deres innbyrdes forbindelser som binder steder sammen, har økt dramatisk. En vanlig tilpasning til slike endringer er ifølge Manuel Castells (1989) å fjerne seg fra oppfattelsen av sted som noe unikt og som kilde til identitet. David Harvey (1989) argumenterer ikke imot at den økende mobiliteten og internasjonaliseringen gjør vårt gamle syn på steder som etablerte, sammenhengende samfunn vanskelig å opprettholde. Han hevder imidlertid at den økende romlige mobiliteten og følelsen som et resultat av dette av at vi lever i en ustabil og usikker verden, gjør at vi har et enda større behov for å oppfatte steder som sikre og stabile. I så måte er han på linje med Doreen Massey. I følge henne kan et sted å kalle "hjem" være et sikkert "tilfluktssted" fra en ukontrollerbar verden (Massey 1995).

Et vanlig alternativ i dag er å forstå sted som lokalisering av spesielle sett av kryssende relasjoner og aktivitetsrom. På denne måten blir hvert sted en unik miks av relasjoner som utgjør det sosiale rommet. Doreen Massey (1995) foreslår å tenke på sted som noe åpent, porøst og avhengig av forbindelser med andre steder, heller enn noe eksklusivt og klart avgrenset fra verden utenfor. Samtidig kan man likevel anerkjenne stedenes unike karakter. Vi skaper sted aktivt, både i forestillinger og materiell praksis. På samme måte har sted ikke noen innebygget mening, kun den mening som tillegges det av mennesker. Og steder gis ulik

betydning av ulike grupper mennesker: "Place has to be one of the most multi-layered and multi-purpose words in our language," (Harvey 1993:4).

3.2 Stedsfølelse

Steder blir innenfor humanistisk samfunnsgeografi sett på som sentre for mening og fokus for følelsesmessig tilknytning (Johnston et al. 2000). Tuan (1996) hevder blant annet at menneskers følelser finner uttrykk og feste i ting og steder. Uttrykket "sense of place" benyttes av mange geografer som hører til innenfor den humanistiske retningen, og som ønsker å vektlegge at steder er viktig for mennesker fordi de er fokus for personlige følelser (blant annet Rose 1995 og Tani 2001).

Videre i oppgaven vil begrepet "stedsfølelse" benyttes istedenfor "sense of place". I følge Nina Gunnerud Berg (2002) er det vanlig å se "sense of place" som et stedsbegrep som fanger opp to ulike aspekter ved forholdet mellom steder og mennesker. Det er for det første som "stedsopplevelse", et stedsbegrep som fanger opp det at mennesker opplever eller tolker steder forskjellig, og for det andre som "stedsfølelse", at mennesker føler tilknytning til steder. Det er den siste betydningen jeg ønsker å vektlegge videre i oppgaven, og jeg vil derfor benytte meg av begrepet "stedsfølelse". Det andre aspektet ved "sense of place", "stedsopplevelse", vil få en mer indirekte betydning i oppgaven. Det har i tillegg til en individuell også en sosial dimensjon. Alle steder tolkes fra spesielle sosiale posisjoner og av spesielle sosiale grunner. Dette vil si at følelser og meninger om sted i stor grad formes av sosiale, kulturelle og økonomiske omstendigheter rundt individet (Eyles 1985).

Relph (1976:1) understreker steders fundamentale betydning for mennesker: "To be human is to live in a world that is filled with significant places; to be human is to have to know your place." Sted er ifølge Relph et ekstremt viktig og komplekst aspekt ved menneskers opplevelse av verden. Mennesket og sted kan være så sterkt knyttet sammen at de ikke lett kan skilles. Å føle hengivenhet og ha sterke bånd til steder er et viktig menneskelig behov, og å ha et dypt forhold til sted kan være like nødvendig som nære forhold til andre mennesker. Sted er basiselement i ordningen av våre opplevelser i verden, og vårt hjemsted er utgangspunktet for våre videre erfaringer i verden (ibid.).

Også innen psykologien blir det satt fokus på forholdet mellom mennesker og sted. Zakariassen (1998) hevder at mennesket allerede fra fødselen av utvikler et forhold til omgivelsene, og at denne utviklingen fortsetter parallelt med at vi utvider aksjonsradien: "Alle opplevelser har nødvendigvis en romlig ramme som utgjør et senter for menneskelig eksistens" (Zakariassen 1998:84). Vi må definere oss selv inn i den romlige rammen opplevelsene finner sted i, vi blir med andre ord del av settingen. Vår identitet formes gjennom vår pågående interaksjon med omgivelsene og de erfaringene dette har gitt oss. Zakariassen (1998) henviser også til psykologiske undersøkelser som har vist at å flytte fra det stedet som har tjent oss på de fleste områder i utviklingen, kan skape både sorgreaksjoner og savn.

Det bør her påpekes at det er vanskelig å skille mellom de ulike kildene til stedsfølelse (Savage og Warde 1993). Hvor mye av stedsfølelsen som kan tilskrives henholdsvis individers hverdagspraksis og masseimage av sted, er i følge Savage og Warde svært vanskelig å si. De kritiserer dermed den forståelse Relph og Zakariassen legger til grunn, hvor individers hverdagspraksis tillegges svært stor betydning for menneskers stedsfølelse. Som tidligere nevnt understreker også Hunt (2002) at linjen mellom direkte og medierte erfaringer med sted er blitt uklar nå som vår virkelighetsforståelse i enda større grad enn tidligere filtreres gjennom våre møter med mediediskurser. Han hevder derfor, i likhet med Savage og Warde, at det er vanskelig å skille mellom de ulike kildene til stedsfølelse.

3.2.1 Identitet

Identitet refererer grovt sagt til hvordan vi forstår oss selv (Rose 1995). Denne forståelsen impliserer minner, ideer, emosjoner, holdninger, verdier og preferanser som er skapt av en pågående interaksjon med omgivelsene (Zakariassen 1998). Hver person har mange (del-) identiteter som til sammen kan sies å utgjøre en hovedidentitet (Gullestad 1989). Hvilken del av hovedidentiteten som er viktigst avhenger av situasjon. Utviklingen av identitet og personlighet kan sies å være underbygd av minner om tidligere suksesser og faderer og andre kritiske følelsesmessige erfaringer (Zakariassen 1998). Hver og en av oss vil bære med oss et sett av minner som vi bruker regelmessig i forskjellige situasjoner, og dette vil igjen påvirke hvordan vi opplever oss selv og verden. Vår identitet formes derfor i følge Rose (1995) av erfarte opplevelser og alle de subjektive følelsene som fyller vår hverdagsbevissthet. Slike erfaringer og følelser er imidlertid samtidig forankret i videre sett av sosiale relasjoner. Rutherford understreker at identitet ikke kun er et spørsmål om erfaringer og opplevelser, og

hans definisjon av identitet inkluderer både tidligere erfaringer og eksisterende relasjoner; "identity marks the conjuncture of our past with the social, cultural and economic relations we live in" (Rutherford 1990:19).

3.2.2 Sted og identitet

Sted kan ha betydning for identitet på flere måter. Rose (1995) argumenterer for tre måter sted kan relateres til identitet på. For det første kan man identifisere seg *med* et sted (ibid.). Man føler at man hører til et spesielt sted, og har derfor en følelse av tilhørighet til stedet. Det er et sted man føler seg komfortabel eller hjemme, fordi deler av hvordan man definerer seg selv symboliseres av visse kvaliteter ved det stedet. Selvidentitet kan være nært knyttet til stedene vi forbinder oss selv med (Zakariassen 1998). I overensstemmelse med dette mener Relph (1976) at hjemstedet er fundamentet for vår identitet både som individ og som medlem av samfunnet, og utgangspunktet vi orienterer oss selv ut fra. Hjemstedet er fundamentet for menneskets eksistens og representerer en kontekst for all menneskelig aktivitet, samt sikkerhet og identitet for mennesker og grupper. Slik sterk identifisering med et sted kan imidlertid også være en negativ opplevelse. Det kan føles undertrykkende og kvelende å være sterkt knyttet til et sted som forbindes med negative symboler og rutiner (ibid.).

Mennesker kan også identifisere seg *mot* et sted (Rose 1995). Individet definerer da seg selv ved å etablere en kontrast til et sted de føler er veldig forskjellig fra seg selv. Identitet og sted er da ikke bare positivt forbundet som en liste av elementer man kan identifisere seg med; de er også strukturert i relasjon til oppfattelse av andre grupper og steder som annerledes. Edward Saids bok "Orientalism" (1978) gir et godt eksempel på dette. Han hevder at vesten har konstruert et bestemt bilde av Orienten og definert seg selv som kontrast til dette bildet. Stedsfølelse og stedsidentitet kan da bidra til å etablere ulikheter mellom ulike grupper mennesker. Kjeldstadli (1991) presenterer et annet eksempel fra Kristiania på begynnelsen av nittenhundretallet. For mange vestkantboere lå østkanten utenfor bevisstheten, og ble definert som de områdene som lå utenfor det som til daglig ble kalt byen. Vestkantboerne definerte seg selv som en sosial klasse i motsetning til arbeiderklassen, med både geografisk, sosial og prestisjemessig avstand. Det var på alle måter en klar fornemmelse av at noe var sentrum og noe var utkant.

Rose (1995) argumenterer for at det også er mulig å *ikke* identifisere seg med et sted. Det kan rett og slett føles irrelevant å identifisere seg med et spesielt sted. En sterk stedsfølelse for ett sted kan gjøre det vanskelig å utvikle en stedsfølelse for et annet sted. Det kan også være vanskelig å føle mye for et sted om man er fremmed der.

Det må her påpekes at mye av åtti og nittitalslitteraturen som vektlegger en sterk sammenheng mellom sted og identitet kritiseres for å være dypt nostalgisk (Amin og Thrift 2002). Synspunktene i denne litteraturen kritiseres også for å være dårlig empirisk belagt. Amin og Thrift forsøker i stedet å vektlegge at mennesker i storbyene i dag beveger seg raskt både sosialt og geografisk, og at de ikke har noen problemer med å takle det. Sted har i følge Amin og Thrift dermed ikke like stor betydning for mennesker og deres identitet som blant annet Relph (1976), Rose (1995) og Zakariassen (1998) argumenterer for. Ingen av disse tre har imidlertid søkelyset eksplisitt rettet mot storbyen, slik Amin og Thrift har. Det er derimot søkelyset i oppgaven, men jeg velger likevel å tolke litteraturen om en sterk sammenheng mellom sted og identitet som et fruktbart teoretisk utgangspunkt. Drabantbyen Romsås sees på som et sted med alle de egenskaper og kjennetegn som ble knyttet til sted i drøftelsen på de foregående sidene. Samtidig vil jeg understreke at sammenhengene mellom sted og identitet må avdekkes empirisk.

3.3 Når hjemstedet stigmatiseres

Når et boligområde påføres et negativt image, vil det kunne påvirke hverdagslivet i nabolaget i lang tid, for det er alltid interaksjon mellom det levde og det forestilte (Tani 2001). Gilroy og Speak (1998) viser hvordan andre menneskers oppfattelse av området kan føre til begrensede muligheter for innbyggerne i stigmatiserte nabolag. For jobbsøkere kan adressen være nok til å blokkere eller begrense sjansen til å skaffe seg jobb. For mange blir løsningen å unnlate deler av adressen på jobbsøknaden. Dean og Hastings (2000) viser hvordan innbyggere i tre stigmatiserte boligområder i Storbritannia opplever både sosiale og økonomiske konsekvenser av stigmatiseringen. Blant de økonomiske konsekvensene opplever mange diskriminering når de søker på nye jobber; det er vanskelig å selge leiligheter, og mange blir nektet forsikring eller må betale en veldig høy premie. De sosiale konsekvensene er blant annet negativ respons fra familie og venner, negative kommentarer om bostedet deres fra bekjente og fremmede, og forventninger om hva slags mennesker de er når de møter nye mennesker.

Beboere i områder med negativt image opplever altså praktiske konsekvenser i hverdagen på grunn av stigmatiseringen av sitt hjemsted. Denne stigmatiseringen vil i tillegg også kunne få konsekvenser for innbyggernes selvfølelse og identitet.

Som tidligere nevnt mener Ristilammi (1994) at hjemsted og identitet hører nært sammen. Konstruksjonen av vår identitet bygger på våre fysiske og sosiale omgivelser. Identiteten aktualiseres og formes i møte med andre, og responsen andre gir blir viktig for selvfølelsen. Mennesker som bor i stigmatiserte områder kan bli påtvunget en identitet på grunn av sin boligadresse. For disse menneskene, som hele tiden møter negative holdninger fra omgivelsene, kan det bli vanskelig å opprettholde et positivt selvilde. Angrep på bosted oppleves som angrep på individet, som tvinges til enten å forsvare boligområdet og gjennom det forsvare seg selv, eller å distansere seg fra det.

I følge van Kempen (1998) er en av hjemmets viktigste "funksjoner" den kommunikative; individer identifiserer seg med, og uttrykker seg gjennom boligen. Bosted former også forestillinger om grad av respektabilitet og god oppførsel, og kan være like viktig for synet på et individ som dets handlinger (Lilja 1997). Det følger av dette at hvordan andre mennesker oppfatter et individs bosted og bolig kan være av stor betydning for individets selvilde og identitet.

Det kan derfor bli vanskelig for beboere i områder med negativt image å la være å forholde seg til holdningene de møter fra sine omgivelser. Når angrep på hjemsted oppleves som angrep på individet, må det kunne antas at det oppfattes som et problem; beboerne tvinges bevisst eller ubevisst til å ta et valg om hvordan de vil takle situasjonen de befinner seg i.

3.4 Individuell respons på problemer: Hirshmans modell

Beboere i stigmatiserte boligområder tvinges altså til å forholde seg til holdningene de møter fra omgivelsene. Hvilken reaksjonsform de bevisst eller ubevisst anvender vil derimot variere. I denne sammenhengen kan det være nyttig å trekke veksler på noen begreper som ble utviklet av økonomen Albert Hirshman.

I 1970 ga han ut boken "Exit, Voice, Loyalty", der han presenterer en modell for forståelse av firmaer, organisasjoner og stater. Hovedpunktene i hans bok berører en diskusjon av

betingelsene for valg av reaksjonsform når det oppstår misnøye som følge av en kvalitetsreduksjon innen et firma, en organisasjon eller en stat. Med firmaer som eksempel kan hans modell beskrives på denne måten: Når kjøpere misliker et firmas produkt kan de gi uttrykk for denne misnøyen på to ulike måter; de kan slutte å kjøpe produktet, det Hirshman kaller "exit" og som på norsk kan oversettes med "tilbaketrekning", eller de kan klage direkte til produsenten, det Hirshman kaller "voice" og som på norsk kan oversettes med "aksjon". I tillegg til disse reaksjonsformene kan kunden velge å forholde seg passiv, det Hirshman kaller "loyalty" (ibid.). Ved den siste kategorien foretar aktørene seg ikke noe for å aktivt forbedre utgangssituasjonen, i motsetning til de to første kategoriene.

Begrepene Hirshman tilbyr kan anvendes på et utall fenomener, blant annet har Heidar, Hellevik og Sparre Nilson (1975) benyttet dem for å analysere partisplittelser. De konkluderer blant annet med at begrepene hans i noen grad bare vil bidra til å beskrive velkjente ting med nye ord, men at de til en viss grad også vil kunne gi nye ideer om sammenhenger som en ikke tidligere har sett.

Wessel benytter i rapporten "Boligsegregasjon i Oslo. En drøfting av underliggende prosesser" (1997) Hirshmans modell når han drøfter ulike handlingsvalg beboere i et nabolag har om de opplever problemer i sitt nærmiljø. Individene kan da reagere ved å flytte ("exit"), engasjere seg i problemene ("voice"), eller de kan forholde seg passive ("loyalty"). I tillegg tar han med en fjerde reaksjonsform, mekanisk aggresjon, som andre forskere tidligere har inkludert i tillegg til de tre opprinnelige reaksjonsformene. Denne reaksjonsformen inkluderer alle typer truende og/eller voldelig atferd, som å gå til angrep på omgivelsene (ibid.).

Hva slags reaksjoner som er åpne for beboerne avhenger av hvor mye ressurser de har. Beboere med tilstrekkelige ressurser kan velge det første alternativet; de kan flytte. For individene som flytter vil problemene bli løst, det er i hvert fall målet med handlingen. For området vil det kunne forsterke problemene ved å øke den sosiale filtreringen, det vil si at andelen ressurssvake innbyggere øker.

For beboere som ikke har mulighet til å flytte, eller som ikke ønsker det, gjenstår det tre måter å reagere på. Disse kan være valgt mer eller mindre bevisst. Dette er et punkt hvor det kan være noe problematisk å benytte seg av Hirshmans begreper utenfor markeds kontekst. Han opererer med relativt rasjonelle aktører, og forutsetter at de har reflekterte forhold til de valg

de gjør. I Wessels studie, og også i denne undersøkelsen, er det snakk om reaksjoner mer enn viljestyrte handlinger. Disse reaksjonene er ikke alltid resultat av bevisste valg. I enkelte tilfeller, som for eksempel mekanisk aggresjon, kan det bedre beskrives som utilsiktet atferd enn som en bevisst handling. Her må altså Hirshmans begrepsapparat tilpasses aktører som ikke alltid tar rasjonelle valg. Når det er gjort har hans begreper fortsatt stor verdi i drøfting av reaksjoner på sosiale problemer.

Å forholde seg passiv eller gå til angrep på omgivelsene vil begge ha en forsterkende effekt på problemene (Wessel 1997). Om individene velger å engasjere seg i problemene ("voice"), vil det derimot kunne ha en problemreducerende effekt. Eksempler på aksjonsstrategier kan være dugnad, eller å konfrontere ansvarlige instanser med problemet. Aksjonene kan være individuelle eller kollektive, og gjelde både fysiske og sosiale forhold.

I det følgende vil jeg benytte meg av Hirshmans tre opprinnelige reaksjonsmåter, "exit", "voice" og "loyalty". Jeg vil derfor ikke inkludere "mekanisk aggresjon", da denne reaksjonsmåten ikke synes relevant innenfor rammene av oppgaven.

3.5 Individuell respons på stigmatisering av hjemsted

Flytting er ikke alltid et realistisk alternativ for innbyggere i områder med dårlig image. Som Dean og Hastings (2000) viser, kan det være svært vanskelig å få solgt boliger i stigmatiserte boligområder. Det er i tillegg en fare for at stigmaet som er påført boligområdet vil henge ved individet i lang tid etter at han eller hun har flyttet fra området. Om det også antas at det er de mest ressurssterke som har mulighet til å velge denne reaksjonsformen, vil det at den sosiale filtreringen øker muligens kunne bidra til å øke stigmatiseringen av området.

Waquant (1996) bruker begrepet "exit" på en noe annen måte enn Wessel når han drøfter strategier som benyttes av ungdom i svært stigmatiserte boligstrøk i Paris. Blant flere var det vanlig å si seg enig i det negative imaget hjemstedet deres har, samtidig som de understreket at det gjaldt "de andre", ikke dem selv. De tok avstand fra stedet og befolkningen der ved å trekke seg psykisk og symbolsk lengst mulig unna, selv om de fortsatt bodde på samme sted. Det kan tenkes at man kan finne denne responsen også i stigmatiserte boligområder i Oslo.

Individet kan også reagere ved å forsvare boligområdet mot det ryktet det har fått ("voice"). Som Dean og Hastings (2000) viser, kan dette gjøres på flere måter. De rapporterer at flere innbyggere i boligområdene de studerer setter klare spørsmålstegn ved kilden til kunnskap hos mennesker som kritiserer deres nabolag. Å utfordre bildet som blir gitt av boligområdet direkte, er også en strategi, og noen gjør dette ved å introdusere området med alle dets kvaliteter overfor familie og venner som i utgangspunktet er kritiske til stedet. En annen tenkelig strategi er å utfordre medias fremstilling ved å skrive leserinnlegg i avisene. Opprettelse av lokalavis er også en måte å utfordre medias hegemoniske fremstilling på (Martin 2000). Nettopp et slikt grunnlag var bakgrunnen for at enkelte ildsjeler i drabantbyen Holmlia i Oslo opprettet en egen lokalavis. Likeledes har Akers Avis, Groruddalen Budstikke, i årevis vært et talerør for innbyggerne i Groruddalen.

Det er også mulig å forholde seg passivt til stigmatiseringen av sitt hjemsted. Dean og Hastings (2000) viser til ulike strategier innbyggerne i de tre områdene de studerer velger for å unngå å oppleve negative holdninger. Mange unnlater å fortelle hvor de bor eller oppgir bare deler av adressen når de treffer nye mennesker, og venter bevisst med å fortelle det til de er blitt bedre kjent, slik at det ikke skal være en del av førsteinntrykket. For mange er boligområdet et "ikke-tema", noe de nekter å snakke om. Enkelte trekker seg unna situasjoner der de forventer å møte nedlatende holdninger, og en følge av dette kan bli at han eller hun forsøker å unngå å komme i kontakt med mennesker som ikke bor i området eller i tilsvarende områder.

Det er imidlertid viktig å være klar over at til tross for at det foreligger stigmatisering av et område er det likevel ikke gitt at alle beboerne lar seg påvirke av det. Og valg av reaksjonsform vil i stor grad være betinget av individets eget syn på sitt hjemsted, hvor mye ressurser individet har, og rett og slett hans eller hennes humør og dagsform. Det er høyst tenkelig at et individ som en dag forsvarer sitt boligområde, en annen dag velger å forsøke å unngå å la boligområdet bli et tema. De to ulike reaksjonsformene aksjon og passivitet er derfor ikke gjensidig utelukkende, men kan benyttes av samme individ til ulike tidspunkt. Dette er ikke helt i overensstemmelse med Hirshmans modell. Heidar, Hellevik og Sparre Nilson (1975) kritiserer Hirshman nettopp for å se de ulike reaksjonsformene som gjensidig utelukkende alternativ, mens de gir flere eksempler på kombinasjoner av de ulike alternativene i sine studier av partisplittelser.

3.6 Oppsummerende kommentarer

Det argumenteres i dette kapitlet at sted kan sies å ha stor betydning for mennesker, å ha et dypt forhold til et sted kan for enkelte være et like fundamentalt behov som å ha nære forhold til andre mennesker. Det må understrekes at dette behovet varierer fra person til person, slik at mens det er sterkt hos noen kan det være tilnærmet ikke-eksisterende hos andre. Vår identitet kan være knyttet til sted på ulike måter. For det første kan man identifisere seg med et sted, når deler av hvordan man definerer seg selv symboliseres av visse kvaliteter ved stedet. Mennesker kan også identifisere seg mot et sted, og identifiserer da seg selv ved å etablere en kontrast med et sted de føler er svært forskjellig fra seg selv. Det er også mulig å ikke identifisere seg med et sted, det kan føles irrelevant av ulike årsaker.

Når hjemstedet stigmatiseres kan det få både praktiske og følelsesmessige konsekvenser for beboerne. Hvilke reaksjonsmuligheter som er åpne for beboerne som respons på denne stigmatiseringen er blitt drøftet i lys av økonomen Hirshmans begreper "exit", "voice" og "loyalty".

Til sammen danner dermed kapitlene to og tre oppgavens teoretiske rammeverk og bakgrunn for analysen.

4 Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for mitt valg av metodisk tilnærming. Jeg vil benytte meg av to ulike kvalitative tilnærminger i undersøkelsen, henholdsvis tekstanalyse og dybdeintervju. Først vil jeg gi en kort presentasjon av tekstanalyse og analyse av avistekster, før jeg gjør utførlig rede for min egen tekstanalyse. Deretter vil jeg redegjøre for intervjuundersøkelsen, og underveis komme inn på de utfordringene jeg har støtt på i forbindelse med intervjuingen og bearbeidingen av materialet. Avslutningsvis vil jeg gå nærmere inn på utfordringer knyttet til troverdighet og bekreftbarhet, og drøfte undersøkelsens overførbarhet.

4.1 Kvalitativ metode og casestudie som forskningsstrategi

Valg av en passende forskningsstrategi innenfor samfunnsvitenskap avhenger av tema og type forskningsspørsmål som stilles. På bakgrunn av problemstillingene i undersøkelsen har jeg valgt en kvalitativ tilnærming til dataene. En målsetning med oppgaven er å forstå virkeligheten slik den oppfattes av beboerne i undersøkelse. Dette er i følge Thagaard (1998) en av styrkene til kvalitative tilnærminger. De tar utgangspunkt i å studere et fenomen i dybden, noe som gir grunnlag for å forstå og forklare det fenomenet som studeres. I tillegg er kvalitativ metode fleksibel, slik at man kan justere både forskningsopplegg og problemstillinger underveis om det skulle bli behov for det.

En *casestudie* strategi er fordelaktig når forskningstemaet er et komplekst samtidig fenomen som forskeren ikke har noe kontroll over (Yin 1994). Den er særlig nyttig når grensene mellom fenomenet som studeres og dets kontekst ikke er svært tydelige. Han definerer casestudie som *en undersøkelse der fenomener studeres i sin naturlige sammenheng, og som baserer seg på flere datakilder* (ibid.). Dette perspektivet er utbredt i litteraturen om case-studier (Thagaard 1998). Medias fremstilling av Romsås og innbyggernes respons på det bildet som blir gitt er et komplekst fenomen, som kan være vanskelig å skille fra sin kontekst. Mine forskningsspørsmål gjør det nødvendig å innhente data fra ulike kilder. Ved å benytte meg av en casestudiestrategi kan jeg innhente data gjennom både tekstanalyse og dybdeintervju. Dette er en av styrkene til casestudie som forskningsstrategi (Yin 1994).

4.2 Tekstanalyse og tolkning av avistekster

Før jeg gjør rede for min egen undersøkelse, vil jeg i korte trekk presentere teori og argumenter som er relevant for tekstanalyse og tolkning av avistekster generelt.

4.2.1 Tekstanalyse

Analysen av de utvalgte avisartiklene retter seg i hovedsak mot innholdet og budskapet i teksten, og går ikke dypt inn i tekstlige aspekter, slik en for eksempel gjør innenfor litteraturteori. Det er derfor ikke relevant i denne sammenheng å komme med en grundig redegjørelse av tekstanalyse og dens bakgrunn. I stedet presenteres den bakgrunn som er nødvendig for at tekstanalysen i oppgaven blir meningsfull.

Det er ved hjelp av språket vi gjør oss forestillinger om oss selv og verden (Thavenius 1995). Språket er imidlertid ikke kun en kanal som formidler fakta om verden. Det må betraktes som et medium som konstituerer den sosiale virkeligheten. Språk konstituerer både sosiale relasjoner, roller og identiteter (von der Lippe og Nordhaug 1999).

Dagens kritiske teori stiller spørsmålsteget ved muligheten for objektiv representasjon av virkeligheten og argumenterer at alle utsagn, selv de empiriske, er fundert i og avdekker senderens overbevisning og verdier (Fjellestad og Wikborg 1995). Dette er bakgrunnen for tekstanalyse, som er nært assosiert med post-strukturalismen (Savage og Warde 1993). Objektiv tekst kan ikke sies å eksistere, det finnes bare tekster som leses og tolkes innen ulike grupper lesere (Thavenius 1995). Tekster er derfor nødvendigvis mangetydige og ofte mer eller mindre motsetningsfulle. De inneholder ingen uforanderlige egenskaper, men konstrueres hele tiden på nytt ved hjelp av ulike leserstrategier og på basis av tekstenes i prinsippet uendelige muligheter.

4.2.2 Tolkning av avistekster

Det finnes heller ikke bak avistekster noen objektiv forteller. Bak hver tekst finnes et menneske som har valgt, vurdert og sortert innenfor rammen av det samfunn han lever i (Hultén 2000). Journalisten står hele tiden overfor valg – valg av emne for tekst, hvordan skal det formidles, hvilke argumenter og ord skal brukes for å underbygge troverdigheten, hvilke fortellertekniske grep skal benyttes for å fange og beholde leserens oppmerksomhet (Lundgren, Ney og Thurén 1999). Journalisten foretar alle disse valgene ut fra den bestemte

situasjonen at det er i dag dette skal fortelles for lesere. Avisteksten som formidles er altså et resultat av en rekke strategiske valg foretatt av journalisten innenfor økonomiske, sosiale, politiske og tidsmessige rammer.

Dagsjournalistikkens nyhetstekster argumenterer sjelden åpent, budskapet og holdningene finnes i underteksten gjennom valg av språk og fakta (Hultèn 2000). Ordvalg er ifølge van Dijk (1988) et aspekt ved nyhetsdiskurser der skjulte holdninger og ideologier kan komme til overflaten. Tekstanalysen blir derfor et middel for å synliggjøre tekstens underliggende budskap. For å gjøre dette må de språklige billedvalg som gjøres tolkes og synliggjøres, og viktige spørsmål blir blant annet; hvilke spørsmål stilles ikke, og hvilke effekter har det på innholdet?

Overskriften er det første leseren legger merke til ved en avistekst, og tolkning av overskriften blir derfor første skritt i forståelsesprosessen (van Dijk 1988). Innholdet i overskrifter kan aktivere eksisterende eller forme nye holdninger. Så fort en overskrift er blitt lest og tolket, er det kognitive systemet forberedt på å ta en avgjørelse om å fortsette eller stoppe å lese, og tolkning av resten av teksten. Sammenliknet med fulle setninger er overskrifter "svekket" på flere måter, de er blant annet mer flertydige og vage. Dette gir rom for mye tolkning. Analyse av overskriften blir derfor et viktig utgangspunkt for analysen av en avisartikkel.

Et generelt prinsipp i avistekster gjelder relevans; den mest relevante informasjonen kommer først, og blir så fulgt av lavere relevansnivå (ibid.). Journalisten og avisens prioriteringer vil derfor kunne leses ut av rekkefølgen informasjon presenteres i en tekst. Mange lesere leser ikke ferdig avistekster, og informasjon som kommer sent i en tekst vil derfor bli lest av færre enn informasjon som presenteres tidlig.

4.2.3 Egen analyse – datainnsamling og metode

Som tidligere nevnt retter analysen av de utvalgte avisartiklene seg i hovedsak mot innholdet og budskapet i teksten. Det blir derfor ikke satt søkelys på tekstlige aspekter, slik en for eksempel gjør innenfor litteraturteori. Noen tekstlige virkemidler som benyttes for å frembringe budskapet i teksten fokuseres det likevel noe på. Dette gjelder ordvalg (særlig i overskrifter) og det omtalte relevansprinsippet, som omhandler rekkefølgen informasjon blir gitt i en avistekst. Analysen er kvalitativ, men vil likevel ha enkelte innslag av kvantitative

elementer som tall og mengdeangivelser. Dette er i følge Grønmo (1996) ikke problematisk, da kvalitative og kvantitative tilnærminger bare er ytterpunkter på en skala, og ikke en dikotomi.

Datainnsamling og utvalg av tekster

Den første avgrensingen jeg var nødt til å foreta meg i forbindelse med tekstanalysen, var valg av aviser. Jeg har valgt å fokusere på avistekster fra to aviser, Aftenposten (morgen- og aftenutgave) og Dagbladet, som begge er riksaviser med stor rekkevidde. Til sammen har de et betydelig opplag, og det er grunn til å anta at de dekker en variert lesermasse.

Den andre avgrensingen jeg måtte foreta gjaldt valg av tidsperiode, hvor langt tilbake jeg skulle gå i søk etter avistekster. I utgangspunktet var det interessant å gå så langt tilbake som mulig for å få dekket en størst mulig tidsperiode, i alle fall tilbake til 1988 da det skjedde et drap på Romsås som førte til en svært negativ fremstilling av bydelen i media. Dette viste seg imidlertid å bli en enorm oppgave. Jeg var nødt til å avgrense meg i tid, og har valgt å gå så langt tilbake som til 1995. Avistekstene i analysen er altså fra perioden 1. januar 1995 til 5. november 2002, da arbeidet med analysen startet. Det skulle være en tilstrekkelig tidsperiode for å kunne finne svar på hvilke aspekter som eksponeres i medias fremstilling av Romsås.

Både Aftenposten og Dagbladet sine tekster fra den aktuelle perioden finnes i ATEKST, en database for redaksjonsarkivet til Dagens Næringsliv, Bergens Tidene, Hvem Hva Hvor, NTB, Aftenposten og Dagbladet. Dette gjorde arbeidet med å samle inn datamateriale til analysen betydelig enklere. Den tredje avgrensingen jeg var nødt til å foreta gjaldt hvilke typer avistekster som skulle inkluderes. I utgangspunktet har jeg valgt å inkludere både nyhetsreferat, reportasjer, intervju og leserinnlegg. Søket ble foretatt ved hjelp av stikkord. Målet med analysen er å finne svar på hvilke aspekter som trekkes frem i medias fremstilling av Romsås. Jeg ønsket opprinnelig å søke på stikkordene "Romsås" og "Groruddalen", da det er grunn til å tro at beboere på Romsås vil føle at avistekster som omhandler Groruddalen generelt angår dem, siden Romsås er en del av dette området. Dette viste seg imidlertid å være altfor omfattende. Søk på stikkordet "Romsås" alene ga nærmere 900 treff, mens søk på "Groruddalen" gav over 1200 treff. Jeg valgte da å se bort fra "Groruddalen" som stikkord, og kun konsentrere meg om "Romsås". Avistekster der Romsås er nevnt helt tilfeldig, som for eksempel en bilulykke på Riksvei 4 ved Romsås, har jeg sett bort ifra. Da satt jeg til slutt igjen med 276 avistekster.

Kategorier

Tekstene ble sortert i kategorier underveis i datainnsamlingen. Dette gjorde jeg for å få en oversikt over tekstene, og dermed kunne lage en disposisjon til analysen. Kategoriene ble delvis utformet etter hvert, delvis var de også resultat av mine forventninger om hva jeg skulle finne.

Kategoriene omfatter hele tekstmaterialet, og kategoriseringen fungerte som starten på analysen. Noen kategorier ble slått sammen underveis, og til slutt satt jeg igjen med seks kategorier:

- *Boligmarked*
- *Ungdomsgjenger og kriminalitet*
- *Levekår og offentlige tilbud*
- *Innvandrerandel*
- *Planlegging og estetikk*
- *Lokalt initiativ*

Disse kategoriene varierer sterkt i størrelse, slik at mens kategoriene *Ungdomsgjenger og kriminalitet* og *levkår og offentlige tilbud* er store kategorier med mange tekster, er kategoriene *innvandrerandel* og *planlegging og estetikk* små. Dette blir det gjort rede for i kapittel 5. Det var ikke mulig å fokusere i like stor grad på alle tekstene, slik at jeg under arbeidet ble nødt til å gjøre et utvalg av tekster som representerer hovedtendensen i kategoriene. Kun disse tekstene som er direkte referert til i teksten er oppført i vedlegget. Mange av tekstene som ikke er oppført har imidlertid også hatt stor betydning for å forme mitt inntrykk av medias fremstilling av Romsås.

ATEKST – styrke og svakheter

Alle avistekstene i denne analysen er som tidligere nevnt funnet på ATEKST. Der ligger artiklene i sin helhet, med unntak av bildene. Bruken av bilder for å formidle budskapet i tekstene blir derfor ikke en del av analysen. Dette kan oppfattes som en svakhet, men så lenge det er konsekvent for hele tekstmaterialet vil det ikke svekke analysen i vesentlig grad.

En annen svakhet ved ATEKST er at det ikke gis noen opplysninger om tekstenes plassering i avisen, med unntak av sidetall. Det er derfor umulig å vite om teksten er plassert i nærheten

av artikler som kan ha påvirkning på hvordan teksten oppfattes av leseren. Dette aspektet blir derfor også fraværende i analysen.

Likevel har jeg funnet det hensiktsmessig å benytte meg av ATEKST for å samle data-materiale til analysen. Det er for det første svært ressurs sparende å ha alle tekster samlet på et sted. Ved hjelp av et stikkord utføres det søk i begge avisene, og dette søket er svært nøyaktig. Databasen går også tilstrekkelig langt tilbake til å dekke tidsperioden jeg er interessert i. I tillegg er det enkelt å finne tilbake til avistekster, noe som har vært svært nyttig for meg. Disse positive egenskapene har gjort at jeg har valgt å benytte meg av ATEKST som verktøy for innsamling av avistekster, på tross av databasens svakheter. Så lenge fraværet av de to faktorene bilder og tekstens plassering på siden er konsekvent gjennom hele analysen, kan jeg ikke se at resultatet av analysen blir svekket. Hovedfokuset er uansett på innholdet i teksten, det fokuseres kun på enkelte tekstlige virkemidler som benyttes for å frembringe budskapet.

4.3 Intervju – egen undersøkelse

For å svare på de tre siste problemstillingene i oppgaven har jeg valgt å benytte meg av kvalitative dybdeintervju. Kvale definerer det kvalitative forskningsintervju som en samtale mellom to personer om et tema av felles interesse, hvor kunnskapen fremkommer gjennom dialog (Kvale 1997). Det er likevel ikke en gjensidig form for interaksjon mellom to likeverdige partnere, forskeren definerer situasjonen gjennom å presentere samtaleemnene og styre samtalen med spørsmål.

Denne typen ustrukturerte intervju passer svært godt for å belyse følelser, holdninger og meninger, som er mitt mål med intervjuundersøkelsen. Det er gode muligheter for å stille oppfølgings- og presiseringsspørsmål, i tillegg til at temaene kan behandles slik det føles naturlig i hvert enkelt intervju. Metoden innbyr derfor til lydhørhet overfor deltakernes egne refleksjoner og følelser.

4.3.1 Rekruttering av informanter

Deltakerne i studien ble rekruttert på ulike måter. En deltaker er en bekjent av meg som jeg tok direkte kontakt med. Omtrent halvparten fikk jeg tak i gjennom mitt eget nettverk, som skaffet meg kontakt med familie, bekjente og kolleger som bor på Romsås. Enkelte av disse

henviste meg videre til bekjente og naboer på Romsås, den såkalte "snøballmetoden". Jeg kom i kontakt med en informant ved å henvende meg direkte til ham på Romsås, mens tre av informantene rett og slett var til stede og deltok på intervjuene jeg hadde med informanter jeg hadde avtalt med på forhånd.

Til sammen har jeg 14 informanter, fordelt på 10 intervjuer. Responsen var svært god, det er tydelig at dette er et tema som opptar beboerne på Romsås. Bare én sa nei til være med i studien. I begynnelsen tok jeg imot alle som var villige til å snakke med meg, men etter hvert plukket jeg ut informantene etter egenskaper som alder, botid og utdanningsbakgrunn for å oppnå en variasjon av disse egenskapene blant informantene. Dette førte til at jeg lot være å kontakte flere jeg ble henvist til fordi disse hadde for like egenskaper med flere av de andre informantene.

De tre informantene som tilfeldigvis var til stede under intervjuene, var det av ulike årsaker. Kristine er datteren til Maria og Sverre, og var hjemme da jeg intervjuet dem. Ingunn er en venninne av Anne som var med Anne da jeg traff henne. Ingrid var tilfeldigvis til stede da jeg intervjuet Anne og Ingunn på akuttmottaket på et sykehus, og syntes samtalen hørtes så interessant ut at hun gjerne ville delta med sine synspunkter. Ingunn og Ingrid fikk begge nok informasjon om studien til å kunne gi et informert samtykke, mens Maria og Sverre gav tillatelse til at Kristine som bare er 13 år kunne delta i intervjuet.

4.3.2 Intervjusituasjon

Intervjuene varierte i varighet fra en til to og en halv time, og ble foretatt der det passet best for informantene. Halvparten av intervjuene fant derfor sted hjemme hos informantene, mens fire intervjuer fant sted på arbeidsplassen. Intervjusituasjonen i hjemmet var stort sett rolig og avslappet, med få eller ingen avbrytelser. Intervjuene som ble foretatt på arbeidsplassen ble i større grad avbrutt, og i enkelte tilfeller måtte vi flytte oss for å finne et roligere sted.

Et av intervjuene fant sted på akuttmottaket på et av sykehusene i Oslo. Informanten måtte vente på prøveresultater og ønsket å snakke med meg mens hun ventet. Dette var det mest urolige intervjuet, med en stadig strøm av mennesker som gikk forbi, og leger og sykepleiere som kom og gav informasjon til informanten. Det var også under dette intervjuet at en utenforstående, Ingrid, tok del i samtalen. Hun ventet på et familiemedlem som var inne på

akuttmottaket, og fattet interesse for samtalen. Da det viste seg at hun bodde på Romsås og ønsket å bidra med egne meninger, fant jeg ikke noe i veien med det.

Før intervjuene startet fikk alle informantene utdelt et informasjonsbrev med informasjon om prosjektet, anonymisering og deres rettigheter som informanter, samt mitt telefonnummer og min mailadresse om de skulle ønske å komme i kontakt med meg senere (se vedlegg 3). Først etter å ha lest dette brevet gav de et endelig svar på om de ønsket å snakke med meg. Ingen trakk seg etter å ha lest brevet. Alle unntatt en informant syntes det var helt greit at jeg benyttet meg av båndopptaker under intervjuet, så det ble gjort i ni av de ti intervjuene.

Dataene jeg har samlet inn er avhengig av intervjusituasjonen. Jeg forsøkte derfor å skape en god og fortrolig stemning, slik at informantene skulle føle seg trygge nok i situasjonen til å åpne seg for meg. Dette krevde ulik innsats fra meg i de forskjellige intervjuene, da informantene varierer sterkt både i alder, utdannelsesbakgrunn og holdninger. Så mens jeg i intervjuene med unge kvinner fant at det fungerte bra med en slags jente-til-jente samtale med en lett og uformell tone, krevde andre intervjusituasjoner en mer nøytral og formell innstilling fra min side.

Felles for alle intervjuene er at jeg fortalte om egne erfaringer fra min oppvekst i en drabantby i Groruddalen, for om mulig å finne ut om informantene delte noen av disse erfaringene, og på den måten muligens oppnå økt fortrolighet. Denne bevisste bruken av min egen bakgrunn må kunne sies å ha vært delvis vellykket. Informantene delte mine erfaringer i ulik grad, og jeg følte i flere tilfeller at min egen åpenhet om til dels vonde opplevelser gjorde det noe enklere for informantene å være åpne om egne erfaringer. Dette gjaldt spesielt i forbindelse med spørsmål om følelser og negative opplevelser som jeg antok kunne være sensitive.

To av intervjuene besto av tre informanter. I følge Kvale er det både positive og negative sider ved det han kaller gruppeintervju. Interaksjonen i slike intervju kan frembringe spontane og følelsesladede uttalelser om temaet som blir diskutert (Kvale 1997). Dette er også min erfaring, spesielt i intervjuet som omfattet et ektepar. I diskusjoner seg imellom kom det spennende momenter som jeg ikke hadde fått tak i på egen hånd. I tillegg presset de hverandre på enkelte områder når de ikke oppfattet at den andre hadde vært helt ærlig, et press det ikke hadde vært etisk og forsvarlig for meg å utføre. En negativ konsekvens av gruppeintervju er i følge Kvale (ibid.) at intervjuerens kontroll blir redusert og at datainnsamlingen dermed kan

bli kaotisk. Dette er bare delvis min erfaring. Kontrollen over rekkefølgen på temaene ble redusert, men denne rekkefølgen spiller liten eller ingen rolle så lenge jeg fikk svar på alle temaene. Derimot var disse intervjuene mer krevende for meg enn de andre. Det jeg opplevde som et større problem, spesielt i intervjuet av venninnene, var at det ble et skjevt forhold dem imellom, der den ene var svært dominerende og den andre derfor ofte lot være å svare. Jeg fikk inntrykk av at dette var slik forholdet deres var, så det ble naturlig for dem å innta disse rollene under intervjuet. Totalt opplevde jeg flere fordeler enn ulemper ved disse gruppeintervjuene, og jeg har ikke følelsen av å ha tapt informasjon ved å gjøre det på denne måten.

4.3.3 Analyse og behandling av datamateriale

Intervjuene ble transkribert fortløpende i løpet av intervjuperioden, slik at jeg skulle ha dem friskt i minne. Transkripsjon innebærer en oversetting fra et muntlig språk med egne regler til et skriftlig språk med andre regler, og blir dermed en abstraksjon (Kvale 1997). Det finnes derfor ingen objektiv, sann oversettelse fra muntlig til skriftlig språk, enhver transkripsjon fra tale til tekst innebærer en rekke vurderinger og beslutninger. Jeg har transkribert intervjuene tilnærmet ordrett, men kuttet ut muntlige ord og vendinger som er naturlig i dagligtale men kan virke fordummende som tekst. Dette har jeg gjort både av etiske hensyn og for at teksten skal flyte bedre og meningene komme tydeligere frem.

Etter intervjuet er avsluttet har informantene ingen innvirkning på eller kontroll over hvordan jeg tolker det de har sagt. Det er av den grunn viktig å beholde nærheten til materialet i tillegg til å være kritisk til hvordan man tolker data. Analysen vil nok blant annet bære preg av at jeg er jente og har drabantbybakgrunn. Jeg kjenner meg igjen i mye av det informantene sier. Min forforståelse og valg av teoretisk rammeverk har også påvirket vinklingen og søkelyset i oppgaven.

De ulike analysekapitlene stiller ulike krav til kvalitativ metode. Kapittel syv, som omhandler beboernes syn på sitt hjemsted i forhold til medias fremstilling av Romsås, er lagt opp på en slik måte at det ikke i noen særlig grad drar nytte av kvalitative tilnærminger. Det er informantenes inntrykk av medias fremstilling og i hvilken grad den avviker fra deres eget syn på sitt hjemsted som er i fokus i kapitlet, og det er derfor ikke naturlig å gå så mye i dybden. Kapittel åtte, derimot, som omhandler beboernes erfaringer, følelser og holdninger til stigmatiseringen av sitt hjemsted i media, drar stor nytte av den kvalitative tilnærmingen. Her

er det formålet å gå i dybden for å fange opp aspekter ved beboernes følelser, holdninger og erfaringer.

Selv om jeg benytter meg av kvalitative tilnæringer i undersøkelsen velger jeg å vekte noen følelser, holdninger, erfaringer og meninger mer enn andre. Jeg mener det er nyttig og interessant at for eksempel noen meninger er mer utbredt blant informantene enn andre, spesielt om det kan sees i sammenheng med deres bakgrunn. Det betyr ikke at jeg generaliserer i forhold til befolkningen på Romsås som helhet, som jeg gjør rede for senere i kapitlet. Når jeg benytter begreper som "enkelte", "få" og "enighet om" refererer jeg til mitt datamateriale, og kun det.

4.4 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

Det er av stor betydning å vurdere og reflektere over det innsamlede datamaterialets kvalitet i enhver undersøkelse. Forskningsresultatenes troverdighet og bekreftbarhet avhenger av at grunnlaget som kunnskapen hviler på gjøres eksplisitt (Thagaard 1998). Dette vurderes i det følgende. Til slutt drøftes undersøkelsens overførbarhet.

4.4.1 Undersøkelsens troverdighet og bekreftbarhet

En undersøkelses troverdighet er knyttet til at forskningen utføres på en tillitvekkende måte (Thagaard 1998). En kvalitativ undersøkelses troverdighet kan ikke knyttes til fastlagte kriterier, forskeren må argumentere for troverdighet ved å redegjøre for den betydning det har at forskeren er sitt eget forskningsinstrument.

Tekstanalyse er en prosess som begynner i forskerens egen opplevelse, og denne opplevelsen er det viktig å ta vare på videre i tolkningen (Hultèn 2000). Forskerens forforståelse, kunnskap og den tidssammenheng han eller hun befinner seg i blir derfor, som i all kvalitativ forskning, en del av forskningsprosessen. Systematisering i spørsmålsstilling, nøyaktighet i eksemplifisering og å vise hva som gir grunnlag for tolkning blir derfor viktig for å forhindre subjektivitet.

Analysen av avistekstene er naturligvis basert på min tolkning av tekstene. Før data-innsamlingen startet hadde jeg en forventning om å finne en overvekt av negative artikler. Dette kan ha påvirket meg i søket etter tekster, men dette har jeg forsøkt å motvirke ved å

gjøre nøye rede for hvordan jeg har kommet frem til det tekstmaterialet som analysen bygger på. Det er også en fare for at denne forventningen kan ha påvirket min oppfatning og behandling av tekstmaterialet. Dette er forsøkt motvirket ved bruk av sitater fra teksten og ved å vise hva som gir grunnlag for tolkningen.

Troverdighet i kvalitative undersøkelser med dybdeintervju innebærer at forskeren gjør rede for forskningssituasjonen og relasjonen til informanten (Thagaard 1998). Som nevnt brukte jeg meg selv og mine erfaringer aktivt i relasjon til informantene. Min oppfatning er at dette bidro til en åpenhet også på deres vegne. Likevel er det fullt mulig at informantene valgte ut hendelser de ønsket å fortelle meg, mens de av ulike grunner lot være å fortelle om andre erfaringer. Uansett er det bare et utsnitt av virkeligheten som blir presentert. Jeg regner mine data som pålitelige og troverdige, men innser at jeg sannsynligvis ikke har fått høre "alt", og ikke fått et uttømmende bilde av temaet.

En fare ved mine erfaringer og bakgrunn er at jeg under intervjuene kan ha tatt noen ting for gitt og selvfølgelig, og dermed ikke stilt de rette spørsmålene. Jeg tror denne faren er minimalisert ved at intervjuguiden, som dekker alle temaene som tas opp, er utarbeidet med utgangspunkt i teori og resultatene av tekstanalysen, og at jeg har vært svært bevisst på dette under intervjuene. En annen fare ved min bakgrunn kan være at egne meninger skinner gjennom, og tillegges informanten. Dette er også et punkt der jeg har forsøkt å være svært bevisst, og forhåpentligvis har klart å unngå dette på den måten.

En undersøkelses bekreftbarhet er knyttet til tolkningen av resultatene (ibid.). Bekreftbarhet innebærer at forskeren forholder seg kritisk til egne tolkninger, samt at resultatene av undersøkelsen kan bekreftes av annen forskning. Forskeren må gå kritisk gjennom analyseprosessen for å vurdere egne tolkninger. Tolkninger er usikre fordi de baserer seg på skjønn og erfaringer, og det blir derfor viktig å argumentere for at akkurat denne tolkningen er en rimelig tolkning. Sammenligninger med andre og lignende undersøkelser blir her nyttig, i tillegg til at det i prinsippet skal finnes dokumentasjon for enhver tolkning av datamaterialet.

Jeg har forsøkt å sammenholde mine funn med andre og lignende undersøkelser der det har vært mulig, for å hindre feiltolkning av dataene. I tillegg har jeg brukt sitater både fra avistekstene og intervjuene for å dokumentere og underbygge tolkningene jeg har gjort av mitt datamateriale.

4.4.2 Overførbarhet

Overførbarhet er knyttet til om den forståelsen som utvikles innenfor rammen av en enkelt studie også kan være relevant i andre situasjoner, med andre ord om den teoretiske forståelsen som er knyttet til et enkelt prosjekt, kan settes inn i en videre sammenheng (Thagaard 1998). I følge Yin (1994) er det en viktig målsetning med teoretisk fortolkende studier at tolkningen skal ha relevans utover den enkelte studie. Han formulerer fordelene med teoretisk fortolkende casestudier slik:

”The use of theory, in doing case studies, not only is an immense aid in defining the appropriate research design and data collection, but also becomes the main vehicle for generalising the results of the case study” (Yin 1994:32)

Casestudier kan være generaliserende i forhold til teoretiske påstander, men ikke til populasjon eller univers. Forskeren kan utvide og generalisere, det Yin kaller analytisk generalisering. Analytisk generalisering er mulig når empiriske funn fra en casestudie sammenlignes med allerede eksisterende teori. Dette kan i følge Yin oppnås både med ett og flere case, og bør være et mål med casestudier (ibid.).

Min studie er teoretisk fortolkende. Dens tolkninger forsøker ikke å være generaliserbare eller overførbare til en populasjon eller univers. Enkelte kvantitative termer benyttes likevel i analysen av avistekster og intervjuer, men det er viktig å understreke at de ikke skal forstås som generaliseringer til befolkningen på Romsås eller til avistekster generelt. I den grad disse termene benyttes er det for å belyse og understreke likheter og ulikheter i følelser, holdninger og erfaringer blant informantene i undersøkelsen, og vektlegge argumenter og aspekter i avistekstene.

Selv om denne undersøkelsen ikke er overførbar, blir de empiriske funnene og tolkningene sammenlignet med allerede eksisterende teori. Det blir derfor gjort forsøk på analytisk generalisering i oppgaven.

5 Romsås i media

Dette kapitlet gir svar på oppgavens første problemstilling; hvilke aspekter trekkes frem i medias fremstilling av Romsås? Kapitlet bygger på tekstanalyse av avistekster fra Aftenposten og Dagbladet i tidsperioden januar 1995 til november 2002, og det vil i hovedsak fokusere på noen temaer som trekkes frem gjentatte ganger i løpet av perioden, og som har relevans for problemstillingene i oppgaven. Overskrifter, tekster og sitater som presenteres er i stor grad valgt ut for å representere disse temaene, og må derfor sees som eksempler fra et større materiale. Det må understrekes at valg av andre aviser muligens kunne ført til funn av et annet mediebilde av bydelen. Selv om det er grunn til å tro at oslobaserte aviser vil ha mye av det samme stoffet, vil vinklingen og presentasjonen trolig variere. Det er for eksempel ikke særlig dristig å hevde at VG generelt har mer oppsiktsvekkende og sjokkerende overskrifter enn både Aftenposten og Dagbladet. Valg av lokalavis ville trolig også ført til et annet mediebilde av Romsås enn det som kommer frem i dette kapitlet, dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 7.

5.1 Avistekstenes tematiske fordeling

Som nevnt i metodekapitlet har jeg delt tekstmaterialet inn i seks kategorier. Tekstene er imidlertid ujevnt fordelt mellom de ulike kategoriene, jamfør tabell 1.

Tabell 1. Avistekstenes fordeling etter tema. Absolutte tall og prosent.

	Antall	I prosent
Boligmarked	42	15,2
Planlegging og estetikk	7	2,5
Innvandrerandel	8	2,9
Levekår og offentlige tilbud	71	25,7
Ungdomsgjenger og kriminalitet	113	41,0
Lokalt initiativ	35	12,7
Totalt	276	100

Som tabellen viser, omhandler hele 41 prosent av tekstmaterialet temaet ungdomsgjenger og kriminalitet. Dette er klart den største kategorien. Over 25 prosent av materialet omhandler levekår og offentlige tilbud, mens i overkant av 15 prosent dreier seg om Romsås' plassering i boligmarkedet. Litt over 12 prosent av avistekstene havner i kategorien lokalt initiativ, som

inneholder både reportasjer om aktiviteter på Romsås samt leserinnlegg til støtte for bydelen. Tekster som dreier seg om innvandrerandel og planlegging og estetikk utgjør begge mellom to og tre prosent av materialet.

Dette viser at Romsås i den aktuelle perioden i stor grad ble omtalt i media i forbindelse med ungdomsproblemer og kriminalitet. Det må kunne antas at dette ikke har noen positiv effekt på bydelens image, noe som vil bli drøftet grundigere senere i kapitlet.

5.2 Positive og negative fremstillinger av Romsås

Som forventet eksisterer det ulike fremstillinger av Romsås i avistekstene i materialet. Før temaene som går igjen i medias fremstilling av bydelen drøftes og analyseres, vil jeg kort redegjøre for fordelingen av tekster mellom positiv, negativ og nøytral fremstilling. Tekster som stiller Romsås i et positivt lys, det vil si at vinklingen i teksten, budskap og ordvalg bidrar til en positiv fremstilling av bydelen, har jeg plassert i kategorien "positive tekster". Tekstene jeg har plassert i kategorien "negative tekster" er alle preget av at overskrifter, ordvalg, og ikke minst innhold, stiller bydelen i et negativt lys.

Tabell 2. Fordeling mellom positive, negative og nøytrale fremstillinger av Romsås i media. Absolutte tall og prosent.

	Antall	Prosent
Positive tekster	60	21,7
Negative tekster	194	70,3
Nøytrale tekster	22	8,0
Totalt	276	100

Tabell 2 viser at over 70 prosent av avistekstene i materialet har en negativ vinkling til Romsås. Disse tekstene finnes i alle kategoriene, med unntak av den som omhandler lokalt initiativ. Ikke uventet finnes den klart største andelen negative tekster i kategorien ungdomsgjenger og kriminalitet. Det ligger i navnet på kategorien at disse tekstene i overveiende grad er negative.

Det er heller ikke uventet at tekstene i kategorien lokalt initiativ utgjør over halvparten av det totale antall positive tekster. De positive tekstene utgjør til sammen ikke mer enn i overkant av 21 prosent, og er derfor i klart mindretall i forhold til tekstene med negativ vinkling.

En liten andel tekster, åtte prosent, har en nøytral fremstilling av Romsås. Halvparten av disse finnes i kategorien boligmarked, som inneholder flere artikler med ren prisinformasjon på boliger i Oslo.

Den svært ujevne fordelingen mellom positive og negative vinklinger i avistekster som omhandler Romsås, og konsekvensene av dette, vil bli drøftet nærmere utover i kapitlet.

5.3 Romsås – preget av grå betong og resultat av feilslått planlegging

Estetikken på Romsås blir i perioden 1995-2002 utsatt for kritikk i media både av beboerne selv, "utenforstående" og fagfolk, og det er særlig den grå betongen som kritiseres. I en artikkel med overskrift "*Ønsker lysere Romsås – nå!*" i Aftenposten 09.10.1996 er tema en forestående rehabilitering av flere borettslag på Romsås. En beboer uttaler: "Alt er bedre enn slik det er i dag. Det går ikke an å få det verre". En annen beboer legger til at "Slik det er i dag nærmer det seg nesten slum etter hvert". Beboere selv uttrykker altså sin sterke misnøye med estetikken på Romsås. Og det gjør også en av de som sto for utformingen av bydelen. Artikkelen refererer til et tidligere sitat fra Alex Christiansen, en av arkitektene bak Romsås: "Vi fablet om at folk skulle valfarte til Romsås for å se på fruktblomstringen. Men vi ble nok litt overrasket over hvor grå og puslete bygningene ble når det regnet." Denne forskjellen mellom visjon og virkelighet på Romsås understreker også arkitekten AG i Dag Solstads roman "Forsøk på å beskrive det ugjennomtrengelige" fra 1984. Han beskriver hvordan Romsås som idé møtte virkeligheten, det vil si ledelsen i OBOS, teknologene og entreprenøren, og at Romsås i dag er et resultat av denne ideen som gjennom dette møtet ble til en mindre idé. Én artikkel med positivt fortegn ble skrevet om estetikken på Romsås i den aktuelle perioden. I Aftenposten 24.04.2001 rapporteres det at borettslagene Tiurleiken og Orremyr på Romsås vant OBOS` rehabiliteringspris for 2000. "Rehabiliteringen har bedret boligkvaliteten og trivselen for beboerne" heter det, og artikkelen avsluttes med at rehabiliteringen er et eksempel til etterfølgelse for andre boligområder.

Christiansen er ikke den eneste fagpersonen som uttaler seg om Romsås i media. Både byråd Grete Horntvedt og OBOS-direktør Martin Mæland bruker Romsås som eksempel på feilslått planlegging. Byråd Grete Horntvedt benytter i Aftenposten 12.11.1999 Romsås som eksempel på at et sted kan være gjennomregulert, men likevel lite vellykket. OBOS direktør Mæland

uttaler i Aftenposten 30.08.2001 at bebyggelsen i Groruddalen er altfor ensidig og tung: ”Ta Romsås for eksempel, med sine høye og like blokker”. Hans konklusjon er at ”Romsås mangler alt”. Her blir Romsås stående som symbol på alle områdene i Groruddalen som oppfattes som lite vellykkede og resultat av feilslått planlegging. Når et byråd og OBOS-direktøren uttaler seg på denne måten, får budskapet en faglig tyngde som man må kunne anta gjør påvirkningspotensialet ekstra stort.

Ordvalget er ifølge Waldahl (1999) et redskap journalisten kan benytte for å manipulere meningsinnhold i budskapet i en artikkel, og er et aspekt ved nyhetsdiskurser der skjulte holdninger og ideologier kan komme til overflaten (van Dijk 1988). I en artikkel med overskrift ”*Arkitektur mot kriminalitet*” i Aftenposten 04.09.1999 er temaet Norsk Forms konkurranse ”Den trygge byen – kriminalforebyggende planlegging”. Ordvalg og språk bidrar her sterkt til å fremstille Romsås på en negativ måte. Journalisten skriver blant annet:

”Ikke uventet ble drabantbyen Romsås trukket frem som et grelt eksempel på arkitektur og byplanlegging, og der ambisjonen om et liv i nærheten av naturen etter hvert utviklet seg til en forstad med et rølpete rykte og frynsete stempel, og der stedsnavnet etter hvert ble synonymt med bråk og ungdomsvold.”

Formuleringen ”Ikke uventet ble Romsås trukket frem..” gir her leseren følelsen av at det er allment kjent og en vedtatt sannhet at Romsås virkelig er et godt eksempel på den feilslåtte planleggingen og negative utviklingen journalisten snakker om. Samtidig knyttes uttrykk som ”grelt eksempel”, ”rølpete rykte og frynsete stempel” og ”synonymt med bråk og ungdomsvold” til Romsås. Dette er meget sterke formuleringer som gir leseren svært negative assosiasjoner.

Når arkitekt Ketil Moe som holdt det aktuelle innlegget får uttale seg, er han overraskende nok positivt innstilt til Romsås. I følge ham er et av de største problemene i bydelen at stedet har for ensartet boligstruktur, med nesten totalt fravær av store boliger. Trenger man stor bolig, blir man derfor tvunget til å flytte fra bydelen. Dette illustrerer at det er et stort spenn både i problemoppfatning og bruk av språklige virkemidler. Det er imidlertid ikke gitt at alle typer av fremstillinger har like stor effekt på den offentlige opinion. Slik media fungerer, vil ofte sterke og entydige uttalelser få størst oppmerksomhet.

5.4 Romsås som et billig og lite attraktivt boligområde

I løpet av perioden 1995 til og med 2002 har boligprisene i Oslo steget voldsomt, og dette har vært et hyppig og stadig tilbakevendende tema i media. I et flertall av disse artiklene som også omhandler Romsås fremstilles bydelen som det billigste boligområdet i Oslo. Overskrifter som: *"Byens desidert laveste boligpriser"* (Aftenposten 21.11.1997) og *"Enorme forskjeller i prisene på treromsleiligheter. 600 000 kr. å spare på Romsås"* (Aftenposten 15.04.1998) bidrar til å formidle et bilde av Romsås som et område med svært lave boligpriser. Svært ofte sammenlignes prisnivået på Romsås med prisnivået i Oslos dyreste bydeler som Vinderen, Uranienborg-Majorstuen og Bygdøy-Frogner (for eksempel Aftenposten 28.02.1997, 26.04.1999 og 17.09.2001). Bruk av sammenligning på denne måten gjør at Romsås fremstilles ikke bare som en bydel med billige boliger, men det dannes et inntrykk av at bydelen taper i en konkurranse der Vinderen er vinneren. I hele 36 av 42 avisartikler som omhandler boligmarkedet og Romsås i den aktuelle perioden blir Romsås fremstilt som enten svært billig eller billigst. En slik gjentakelse av et budskap over tid forsterker i følge Waldahl (1999) dets påvirkningspotensial. Når budskapet gjentas over tid blir publikum kjent med innholdet, og folk har en tendens til å innta positive holdninger til budskap de er vant til. Leseren får her inntrykk av at folk som kjøper bolig på Romsås gjør det kun på grunn av de lave boligprisene, og at mennesker med reelle valgmuligheter ikke vil velge å flytte til Romsås.

Opplysningene i disse artiklene kommer i stor grad fra OBOS-rapporter. Dette illustrerer Brattbakk og Hansens poeng om at massemedia kan være det medium der stigmatiseringsprosessen av et sted starter, blant annet ved å presentere resultater fra levekårsstudier (Brattbakk og Hansen 2002). Medias presentasjon av resultatene fra prisundersøkelser bidrar utvilsomt sterkt til at Romsås får et image som et svært billig boligområde. Det skaper et stigmatisert bilde av Romsås som er svært vanskelig å motarbeide.

I tillegg til, og i sammenheng med, at Romsås i media fremstilles som svært billig, fremstilles stedet også som lite attraktivt. I flere avisartikler fokuseres det på hvor vanskelig det er å få solgt boliger på Romsås på tross av at det er så billig der. Overskriften *"Ingen kom på visning i Ravnkollbakken"* (Aftenposten 02.07. 1997) illustrerer dette. Ved flere tilfeller lar journalister folk som er på boligjakt helt andre steder i byen uttale seg om Romsås. I Aftenposten 09.05.1999 blir en ung kvinne som er på visning på Ila spurt om det er aktuelt å bo billigere på et sted som Romsås. Svaret er at det er helt uaktuelt. "Det er stygt og fælt der."

Journalisten trekker her frem Romsås som eksempel på et sted med lave boligpriser, når det er tydelig at sentralitet er den viktigste faktoren i boligjakten for intervjupersonen. Det er derfor ikke urimelig å anta at journalisten forventet å få et negativt svar på spørsmålet.

5.5 Romsås som åsted for vold, drap og ungdomsproblemer

Jamfør Hansen og Brattbakk (2002) kan som nevnt massemedia være det medium der stigmatiseringen av bosteder starter. En måte dette kan skje på er når media rapporterer om en kriminell handling i et boligområde. Både overskrifter og fremstillingen av handlingen kan bidra til å skape et negativt image av stedet. Som vist i tabell 1, omhandlet over førti prosent av avistekstene i perioden ungdomsgjenger og kriminalitet. Det må derfor kunne sies at disse temaene i stor grad har preget medias fremstilling av Romsås i det aktuelle tidsrommet.

I løpet av den aktuelle perioden skjedde det to alvorlige seksuelle overgrep mot barn på Romsås, et i mai 1998 og et i juni 2000. Begge disse overfallene fikk bred medieomtale, særlig det siste som i skrivende stund enda ikke er oppklart. 23 artikler omhandlet dette overfallet i Dagbladet og Aftenposten i perioden 21. juni til 19. oktober 2000, med overskrifter som *"Ukjent mann oppsøkte lekeplass på Romsås. Ber om tips etter sex-misbruk av barn"* (Aftenposten 21.06.2000) og *"Foreldre frykter voldtektsmannen. Tør ikke la ungene leke alene på Romsås"* (Aftenposten 27.06.2000). "Hele Romsås føler seg utrygge nå" uttaler en mor i Dagbladet 22.06.2000. Disse overskriftene og uttalelser av denne sorten bidrar til å skape et bilde av Romsås som et utrygt miljø for barn, der de ikke engang er trygge på lekeplassen.

I den aktuelle perioden ble det også begått tre drap på Romsås, hvorav to fikk mye omtale i media. I desember 1998 døde en mann etter å ha blitt slått ned av en 18-åring etter et pub-besøk. Denne hendelsen ble av Aftenposten gitt navnet "Romsås-saken": *"Romsås-saken: 18-åring vedgår at han slo"* er overskriften i avisen 24.12.1998. I den forbindelse er det nærliggende å nevne Meluccis (1996) understrekning av betydningen av å ha makt til å sette navn på hendelser og steder i dagens samfunn. Han hevder det er denne typen makt som i realiteten er informasjonsmakt. Dette må kunne sies å være en type makt media benytter seg av i rapporteringen av drapene på Romsås. I tillegg til "Romsås-saken" setter nemlig media også navn på et annet drap som skjedde på Romsås i påsken 2002. En ung mann ble da siktet for forsettelig drap på en ung kvinne i mannens leilighet på Romsås. Det tok litt tid før politiet

fant ut hvem kvinnen var, og i mellomtiden kalte Aftenposten henne "Romsås-offeret": "*Uklart hvordan Romsås-offeret døde*" er overskriften i avisen 26.03.2002. Dagbladet på sin side kaller drapet "Romsås-drapet", og overskriften i avisen 27.03.2002 er "*Romsås-drapet – plukket henne opp*". Det er ikke uvanlig at tragiske hendelser gis navn på denne måten og slik knyttes til steder i media, "Hadeland-drapene" og "Bjugn-saken" er kjente eksempler på dette. Det bidrar likevel utvilsomt til å skape et negativt image for Romsås at stedsnavnet i media knyttes så nært til voldelige og tragiske hendelser. I tillegg til disse hendelsene knytter Dagbladet Romsås til drapet på en taxisjåfør i Nittedal i februar 1999. "*TAXI-DRAPET. Her hentet han pistolen*" er overskriften i avisen 05.02.1999, der avisen understreker at den drapssiktede fikk overrakt drapsvåpenet utenfor en boligblokk på Romsås. På denne måten assosieres navnet Romsås også med dette drapet, som fant sted i et helt annet område.

Et stadig tilbakevendende tema i de aktuelle avisene i perioden er bråk blant ungdomsgjenger på Romsås. Sterke og dramatiske overskrifter brukes i utstrakt grad i artiklene og reportasjene som omhandler dette temaet, og de bidrar til å understreke og forsterke det bildet av Romsås som disse avistekstene skaper. "*Dramatisk fest på Romsås: Ungdommer knuste lokalet*" (Aftenposten 15.01.1995), "*Unge frykter drap i gjengbråk*" (Aftenposten 30.01.1995), "*Truet på Romsås*" (Aftenposten 05.08.1995), og "*Masseslagsmål med knivstikking på Romsås*" (Aftenposten 15.03.1999) er bare noen eksempler på overskrifter i perioden. Avisene forteller at ungdomsgjenger truer og angriper både unge i andre gjenger og andre tilfeldige ofre. Flere overfall med kniv rapporteres. "*Romsås-beboere merker et hardere miljø*" er overskriften på en artikkel i Aftenposten 22.12.1998 etter et drap på Romsås senter. I Aftenposten 19.04.2002 er overskriften "*Familier rømmer fra rå voldsgjeng*", og man kan lese at Romsås herjes av trusler og vold. Familier flytter, folk tør ikke ta t-banen og ungdom presses til å underkaste seg en kriminell gjeng. Politiet uttaler at én gjeng er i ferd med å ødelegge en hel bydel. En ungdom uttaler i et intervju at: "Vi er virkelig redde. De fleste av oss går bevæpnet, inkludert meg selv" (Aftenposten 30.01.1995). Publikum får et bilde av en generell følelse av utrygghet blant beboerne. Dette inntrykket forsterkes av at det i mange artikler poengteres at det er vanskelig for politiet å finne vitner som er villige til å stå frem når det har vært gjengbråk og andre alvorlige hendelser på Romsås, for mange er redde for represalier fra gjengen: "Nok en gang ble politiet møtt av vitner som var motvillige til å fortelle hva de hadde sett" er et eksempel fra Aftenposten 22.12.1998, og Dagbladet rapporterer samme dag at øyevitnet til hendelsen vil være anonym på grunn av frykt for hevnaksjoner fra gjengen. Media formidler

her et bilde av Romsås som et sted der ungdomsgjenger herjer og sprer frykt hos beboerne, som er så redde for hevnaksjoner fra gjengene at de ikke tør fortelle hva de har opplevd.

To elementer går igjen i medias fremstilling av ungdomsproblemene på Romsås. For det første portretteres innbyggerne som hjelpeløse offer fanget i en bølge av problemer de ikke kan stoppe. De fremstilles som redde og passive, uten initiativ til å gjøre noe med problemene. For det andre relateres beboernes vanlige og hverdagslige handlinger til kriminalitet og problemer. At ungdom samles ved sentre er ikke noe enkeltstående fenomen for Romsås, sentre er samlingssted for ungdom over hele byen. Likevel fremstilles ungdommene som samles ved Romsås senter som gjenger, og likestilles med problemer og kriminalitet. De mange artiklene og reportasjene om hendelser i ungdomsmiljøet på Romsås danner til sammen et bilde av at denne befolkningsgruppen er mer kriminell enn andre. Media bidrar til å skape stereotypier, og hver enkelt historie blir del av en større historie om kriminalitet, normer og verdier.

I 1988 skjedde det et drap på Romsås etter en konflikt mellom to ungdomsgjenger. Dette drapet fikk enorm mediedekning, og er i ettertid blitt kalt Norges første gjengdrap (for eksempel Dagbladet 09.01.2001). I løpet av tidsperioden fra 1995 til 2002 trekkes dette drapet frem 10 ganger i de aktuelle avisene. De fleste av disse artiklene omhandler kriminelle ungdomsgjenger i Oslo generelt, og drapet på Romsås i 1988 tas med som en slags bakgrunn til gjenghistorien (for eksempel Dagbladet 16.02.1996, og Aftenposten 24.08.1999). Når dette drapet, og bakgrunnen for det, blir trukket frem på denne måten igjen og igjen, forsterkes bildet av Romsås som et sted med et svært hardt ungdomsmiljø. Det blir en stadig tilbakevendende påminnelse til leseren om den tragiske hendelsen som skjedde på Romsås i 1988.

Samtidig kan det virke som om enkelte journalister og polititjenestemenn har forstått at rapporteringen av voldelige og kriminelle hendelser fra Romsås bidrar til å skape et negativt image av bydelen. Når Dagbladet 21.03.1998 rapporterer om en knivstickingsepisode på Bjøråsen skole på Romsås, understreker politimannen som intervjues at det ikke har vært lignende alvorlige episoder ved skolen de siste to årene: "Dette var et enkeltstående tilfelle, og slett ikke vanlig ved denne skolen". 23.12.1998 rapporterer Aftenposten at en 18-åring som var siktet for drap på en mann på Romsås har meldt seg selv til politiet. "18-åringen er forøvrig ikke fra Romsås", understrekes det. I samme artikkel intervjues flere beboere på Romsås som fremhever at bydelen er et godt sted å bo, og en representant for politiet under-

streker at Romsås ikke fortjener å få et voldsstempel på seg. Disse innslagene av mer nyanserte fremstillinger av Romsås kan muligens bidra til å modifisere bildet av Romsås som en "problembyd" . Det er likevel grunn til å tro at det er behov for et større antall slike fremstillinger enn de svært få som finnes i den aktuelle perioden om det skal kunne ha noen effekt for Romsås` image. Man må også være klar over at slike modifierende utspill hele tiden har de negative stereotypiene som utgangspunkt, og det er også disse som gjenspeiles i overskriftene. Overskriftene på de to avistekstene som nevnes i dette avsnittet er henholdsvis "*Knivstukket i skolegården*" og "*52-åring slått i hjel på Romsås. Drapssiktet 18-åring meldte seg selv etter intens politijakt*", og er dermed eksempler på dette.

Det rapporteres i media i den aktuelle perioden om et prosjekt på Romsås som har hatt stor positiv innvirkning på kriminaliteten i området. I Aftenposten 09.08.1996 nevnes det at innføringen av et nytt nærpolti på Romsås har blitt en suksess med oppsiktsvekkende resultater. Kriminaliteten i bydelen er bortimot halvert etter at ordningen ble innført i begynnelsen av året. De gode resultatene gjør at politiet ønsker å etablere nærpolti i flere bydeler. Det må likevel påpekes at de kommende årene brakte like mange negative artikler angående vold og kriminalitet på Romsås som tidligere. Reportasjen fra 1996 synes altså ikke å representere noe vannskille når det gjelder rapportering av vold og kriminalitet på Romsås. Det er derfor ikke et bilde av en bydel som vinner i kampen mot vold og kriminalitet som presenteres i medias fremstilling av Romsås.

5.6 Romsås som en bydel med dårlige levekår

I flere avistekster i den aktuelle perioden omtales resultater fra en levekårsstudie utført av Statistisk sentralbyrå i 1994. Dette illustrerer igjen poenget om at massemedia kan være det medium der stigmatiseringsprosessen av et sted starter, ved å presentere resultater fra blant annet levekårsstudier. Med førstesideoverskrifter som "*Ny undersøkelse om levekårene i Oslo. Verst å bo på Romsås*" (Aftenposten 26.07.1995) presenteres resultatet av undersøkelsen der Romsås sammen med Gamle Oslo kom dårligst ut. Slike overskrifter er i følge van Dijk (1988) det første leseren legger merke til ved en avistekst. Innholdet i overskrifter kan aktivisere eksisterende eller forme nye holdninger, og de er ofte flertydige og vage, noe som gir rom for mye tolkning. Denne overskriften fanger leserens oppmerksomhet, den er ikke flertydig, men vag da den blant annet unnlater å oppgi at Gamle Oslo hadde akkurat samme score som Romsås i undersøkelsen. Avisen fortsetter med å rapportere at i følge Statistisk

sentralbyrå er det verre på Romsås enn noen gang. Bydelen har en stor andel av befolkningen på sosialhjelp, overgangsstønad, attføring eller uføretrygd. Beboerne har høy dødelighet, mange er arbeidsledige, og bydelen er blant de med mest vold. Dette blir gjentatt i flere artikler spredt over hele den aktuelle tidsperioden, og som tidligere nevnt forsterker dette i følge Waldahl (1999) budskapetets påvirkningspotensial. Og budskapet her er at Romsås er en bydel med en ressurs svak befolkning med en opphopning av levekårsproblemer. I noen tilfeller får beboerne på Romsås selv komme til orde og uttale seg om Romsås, og de stiller seg i hovedsak uforstående til at Romsås skal ha dårligst levekår i Oslo. De trekker isteden frem nærheten til marka og trygg skolevei som positive sider ved Romsås. Disse uttalelsene finnes i stor grad helt mot slutten av tekstene, og man kan derfor anta at de ikke blir lest av like mange som leser tekstenes overskrifter og begynnelse. Mange leser bare deler av artikler, og da særlig de første delene, slik at informasjon som blir presentert sent i en artikkel når et mer begrenset publikum. Dette henger i følge van Dijk (1988) sammen med relevansprinsippet i avistekster; den mest relevante informasjonen kommer først, og blir så fulgt av informasjon med lavere relevansnivå. Beboernes egne uttalelser om Romsås kan derfor av lesere som leser hele teksten tolkes som å være lavt prioritert av avisen.

Det kriteriet i levekårsundersøkelsen som det fokuseres mest på i media i den aktuelle perioden, er den høye dødeligheten. *"Flere dør tidlig på Romsås"* (Aftenposten 28.07.1995) er et eksempel på en overskrift på en av artiklene som omhandler dette. Dette er igjen en sterk overskrift, som er både flertydig og vag og garantert vekker leserens oppmerksomhet. Det er rimelig å anta at den ikke har noen positiv påvirkning på leserens holdning til Romsås. Det rapporteres i flere av artiklene at Romsås har markert høyest dødelighet blant befolkningen i Oslo, den er for eksempel dobbelt så stor som i den "sunneste" bydelen – Vinderen. Her brukes Vinderen – bydelen med høyest andel ressurssterke beboere i Oslo - igjen som kontrast til Romsås, og får dermed situasjonen på Romsås til å virke ekstra ille. I hele den aktuelle perioden fokuseres det også sterkt på sammenhengen mellom helseproblemer og sosioøkonomisk status, og Romsås trekkes hyppig frem som en bydel med overrepresentasjon av hjerte- og karsykdommer og kreft. *"Bydeler med høy andel enslige, uføretrygdede og folk med lav utdanning har høye tall for lungekreft"* uttaler en forsker i Aftenposten 19.09.1997, og trekker frem Romsås som eksempel. Gjennom disse artiklene dannes det et bilde av Romsås som en bydel med en befolkning med lav sosioøkonomisk status og høy dødelighet.

Et annet av kriteriene som førte til at Romsås havnet på bunnplass på levekårsundersøkelsen var voldstilfeller. Jamfør avsnittet om ungdomsgjenger danner reportasjer fra hendelser i bydelen og artikler om miljøet på Romsås et bilde av en bydel der ungdomsgjenger sprer frykt hos både gamle og unge beboere. Sterke overskrifter understreker og forsterker dette bildet. Leseren får inntrykk av at denne frykten får konsekvenser for beboernes hverdagsliv når man kan lese at mange unngår visse områder om kvelden og ikke tør å ta t-banen, og at enkelte familier i ekstreme tilfeller må rømme fra bydelen for å slippe unna voldsgjenger. Beboerne på Romsås fremstilles derfor i perioden som mennesker som lever med en konstant følelse av utrygghet.

5.7 Andre tema

Som tabell 1 viser, omhandler ikke mer enn åtte artikler i den aktuelle perioden Romsås som bosted for ikke-vestlige innvandrere. Romsås etableres likevel i disse artiklene som en av bydelene med høyest andel ikke-vestlige innvandrere i Oslo (for eksempel Aftenposten 25.01.1999). Det antas også at andelen kan komme til å øke da det i perioden skjer en utflytting av innvandrere fra Gamlebyen og Grünerløkka mot Groruddalen og Søndre Nordstrand. Romsås pekes også ut som en av pakistanske innvandreres favorittbydeler (Aftenposten 28.01.1999).

Flere artikler som omhandler Romsås i den aktuelle perioden tar for seg offentlige tilbud, og det fremheves i flere avistekster at bydelen har et av byens beste tilbud til eldre (for eksempel Aftenposten 26.02.1996 og 28.06.1996). Ingen venteliste for plass på sykehjem og suverent på topp i satsing på hjemmebaserte tjenester. Også når det gjelder barnehagedekning rapporteres det at Romsås i perioden ligger helt på topp i Oslo. I tillegg blir Romsås bad i Aftenposten 18.10.2000 kåret til det beste barnebadet i byen. Videre har skolesituasjonen på Romsås fått mye spalteplass, men i motsetning til situasjonen for de eldre og de helt yngste er fremstillingen i hovedsak negativ. I løpet av den aktuelle perioden kan man lese at alle de tre grunnskolene på Romsås har vært stengt i kortere eller lengre perioder, hovedsakelig på grunn av dårlig inneklime. Overskrifter som *"Lærere og elever på Romsås ble syke av luften. Asbest og støv stengte skole"* og *"9 av 15 klasserom stengt på Romsås-skole. Rektor vil rive skolen"* (Aftenposten 09.02.1999 og 04.11.1999), gir et bilde av en skolesituasjon som ikke er særlig god. Det understrekes også i flere artikler at det er vanskelig å få tak i lærere til skolene på Romsås, og at miljøet på ungdomsskolen er svært tøft.

Mangel på kultur- og fritidstilbud er også et tema det fokuseres på i media. Derfor ble det slått stort opp da politikerne vedtok å nedlegge biblioteket på Romsås (for eksempel Aftenposten 02.03.2001). Journalisten er på kommentarplass sterkt ironisk og skriver at i lys av at Romsås har byens laveste utdannelsesnivå og en høy andel innvandrere er en nedleggelse av biblioteket "for dumt til å være sant". Journalisten argumenterer videre sterkt for at Romsås bør få beholde biblioteket. Og det fikk bydelen også, som Aftenposten rapporterer 22.03.2001, for øvrig etter et engasjement fra folk i bydelen som imponerte politikerne. Avisene rapporterer ellers at beboere i bydelen mener det er lite sosialt når det ikke finnes kafé, og at kulturtilbudet ble enda dårligere etter at Edda kino på Kalbakken ble nedlagt. En far sier at barna kjeder seg på Romsås, de treffer aldri nye mennesker og blir isolert (Aftenposten 29.08.2001). Ungdommer klager også over at de har få fritidstilbud og ikke noe sted å være (Aftenposten 30.01.1995). Det kan synes som om Romsås fremstilles som et sted med lite fritidstilbud, spesielt for ungdom.

5.8 Kamp mot mytene

Avisenes stigmatiserende fremstilling av Romsås som en lite attraktiv bydel med dårlige levekår og preget av trusler og vold får ikke stå uutfordret. I løpet av den aktuelle perioden har beboere og lokalpolitikere på Romsås skrevet flere leserbrev til Aftenposten, der avisens fremstilling av Romsås utfordres og kritiseres. Dette forsvaret mot den negative fremstillingen av Romsås i media faller inn under reaksjonsformen "voice" (Hirshman 1970), som er et mulig handlingsvalg når beboere i et nabolag opplever at nærmiljøet har fått et dårlig rykte. I et leserbrev i Aftenposten 25.04.2002 skriver en beboer at verken han eller hans venner og bekjente kjenner seg igjen i den virkeligheten som beskrives i avisene. Han kritiserer Aftenposten for å skrive om enkeltsaker og fremstille det som om det er hverdagen for folk flest på Romsås. Etter to oppslag i Aftenposten 18. og 19. november 1997 der det ble gitt en elendighetsbeskrivelse av Groruddalen generelt og Romsås spesielt, ringte flere av Romsås` beboere avisen for å forsvare sitt nærmiljø. En uttalte at det ikke er noe feil med Romsås og Groruddalen: "Feilen er at pressen har hengt oss ut i alle år. Dere har fått oss inn i en vond sirkel hvor folk vil bort og prisene går ned". "Vi er glade i bydelen vår" sier en annen (Aftenposten 21.11.1997). Enkelte lokalpolitikere har skrevet flere innlegg for å gi leserne et mer nyansert bilde av Romsås enn det som presenteres i media. BU-lederen på Romsås hevder i et innlegg etter Aftenpostens artikler 18. og 19. november 1997 at "avisens konklusjoner har...ikke dekning i statistikk, men i journalistens meninger og desken i Aftenpostens trang til

sensasjonelle overskrifter. Disse overskriftene virker stigmatiserende på Romsås` befolkning” (Aftenposten 28.11.1997). Innlegget fortsetter med å utfordre avisen til å gjøre en ”skikkelig oppsøkende journalistisk jobb på Romsås, og fremstille bydelen på en skikkelig måte”.

Beboerne og politikerne på Romsås utfordrer altså den svært ensidig negative fremstillingen av bydelen som gis i media. Mediebudskapet møter dermed motforestillinger, noe som ifølge Waldahl (1999) reduserer budskapets påvirkningspotensial. Her må det imidlertid tas hensyn til relevansprinsippet; den mest relevante informasjonen kommer først i avisen, og blir deretter fulgt av lavere relevansnivå (van Dijk 1988). Artikler som refererer til levekårsstudier eller rapporterer om hendelser som har funnet sted på Romsås, står generelt i første halvdel av avisen, i noen tilfeller helt på førstesiden, med store og iøynefallende overskrifter som tiltrekker seg leserens oppmerksomhet. Imøtegåelser får aldri samme plass som de oppslag som skal dementeres. Sidene for debatt og leserinnlegg finnes stort sett i siste halvdel av avisen, og overskriftene er generelt ganske små. Et stort antall lesere leser ikke hele avisen, og leserinnleggene blir derfor ikke lest av like mange som nyhetstekstene med større overskrifter lenger frem i avisen. Samtidig er det en fundamental forskjell mellom en nyhetstekst og et leserinnlegg. Journalisten velger argumenter og ord for å underbygge troverdigheten, og fortellertekniske grep for å fange og beholde leserens oppmerksomhet (Lundgren, Ney og Thurén 1999). Teksten kan ofte virke ”objektiv” på leseren, selv om fortelleren bak en avistekst aldri blir kvitt sin subjektivitet (Hultén 2000). Et leserinnlegg er subjektivt av natur, og ofte skrevet av mennesker som ikke har noen erfaring med fortellertekniske grep og strategiske ordvalg. Dette gjør at det er grunn til å tro at en nyhetstekst har større påvirkningspotensial enn et leserinnlegg. Store eller gjentatte avisoppslag viskes sjelden helt ut. Likevel er beboernes angrep på medias fremstilling av Romsås tydelig og kan ikke misforståes.

5.9 Oppsummerende kommentarer

Som dette kapitlet viser er det i hovedsak negative aspekter som dominerer medias fremstilling av Romsås. Tabell 2 viser dette svært tydelig. Det gis inntrykk av en bydel med mye grå betong, manglende variasjon og lite spennende arkitektur som følge av feilslått planlegging. Som boligområde fremstilles Romsås som billig og lite attraktivt. Prisinformasjonen gir i hele perioden det inntrykk at folk med reelle valgmuligheter ikke vil søke seg til Romsås. Ungdomsmiljøet fremstilles som svært tøft, med noen kriminelle gjenger som opptrer truende og sprer frykt blant beboerne, som fremstilles som passive offer for

problemene. Hverdagslige aktiviteter relateres til kriminalitet og problemer. Romsås har også vært åsted for vold og drap, og miljøet generelt fremstilles som utrygt. Bydelen etableres som en av bydelene i Oslo med høyest andel ikke-vestlige innvandrere. Befolkningen på Romsås fremstilles som ressurs svak, med en opphopning av levekårsproblemer som mange trygdede og høy dødelighet. Gjentatte sammenligninger med en bydel med en svært ressurssterk befolkning, Vinderen, understreker dette. De offentlige tilbudene til eldre og de minste barna fremstilles som svært bra, mens tilbudet til barn og unge i skolealder derimot presenteres som dårlig. Manglende kultur- og fritidstilbud fremstilles som et problem i bydelen. Denne kombinasjonen av problembeskrivelser, beskrivelser av fysisk miljø og boligmarkedsinformasjon skaper et stigmatisert bilde av Romsås som er enormt vanskelig å motarbeide.

Fremstillingen av Romsås i media i perioden januar 1995 til november 2002 må derfor kunne sies å ha vært så dominert av negative aspekter at den har bidratt til å skape og opprettholde et negativt masseimage av bydelen. Dette imaget er som regel svært overflatisk, noe Relph (1976) understreker. Likevel er det grunn til å tro at Romsås' masseimage vil kunne påvirke individers syn på og opplevelse av bydelen.

Dette masseimage som "produseres" i media av Romsås får imidlertid ikke stå utfordret. Både lokalpolitikere og beboere har reagert på det de mener er en unyansert fremstilling av sin bydel i media, og har vist sin misnøye med dette ved å skrive leserbrev til avisene der denne fremstillingen kritiseres og utfordres.

6 Beboernes bakgrunn, trivsel og tilknytning til Romsås

Dette kapitlet gir en kortfattet presentasjon av informantenes bakgrunn og botid på Romsås. Deretter følger en kort drøfting av i hvilken grad de trives og føler seg knyttet til bydelen. Bakgrunn, botid, trivsel og tilknytning er viktig i denne sammenheng fordi disse faktorene kan ha innvirkning på hvordan beboerne oppfatter medias fremstilling av bydelen, samt i hvilken grad de føler seg stigmatisert som følge av denne fremstillingen.

Jeg har vært nødt til å utelate noe bakgrunnsinformasjon om enkelte av informantene av hensyn til anonymisering. Selv om denne informasjonen ville vært interessant og nyttig i analysen, gjør den informantene for lett gjenkjennelige. Romsås er på mange måter et lokalsamfunn der enkelte individer kan gjenkjennes ved hjelp av få ”nøkkelegenskaper”. Det kan legges til at navnene som benyttes på informantene i dette og de to påfølgende kapitlene naturligvis ikke er deres virkelige navn.

6.1 Presentasjon og bakgrunn

Radjif er en 50 år gammel mann som opprinnelig er fra Asia. Han er gift og har to barn i skolealder. Familien har bodd 15 år i Norge. Han har høyere utdanning og arbeider i en av bydelene nær sentrum. Radjif har bodd på Romsås i tre år, og trives godt. Han har begynt å knytte seg til bydelen, men vurderer å flytte på grunn av lang reisevei til arbeid og skole.

Kari er en 28 år gammel kvinne med et barn på syv måneder, som hun oppdrar alene. Hun er opprinnelig fra Oslo vest, og har bodd på Romsås i tre år. Hun har høyskoleutdanning og arbeider i Bærum, men har for tiden barselspermisjon. Hun synes det er helt greit å bo på Romsås, men føler ingen spesiell tilknytning til bydelen. Arbeidsgiveren hennes skal flytte ut av Stor-Oslo, og hun har planer om å flytte etter.

Andreas er en 24 år gammel mann som studerer i Oslo. Han er opprinnelig fra Oslo vest, og har bodd på Romsås i to og et halvt år. Han trives, men føler ikke noen tilknytning til bydelen, og har planer om å flytte når han har fullført høyskolestudier.

Hilde er en 44 år gammel gift kvinne med to barn, hvorav det ene er multihandikappet. Hun er opprinnelig fra Bærum, og har bodd på Romsås i 15 år. Hun har høyskoleutdanning og jobber i Akershus. Romsås betyr mye for henne, hun trives godt, og det har vært en god bydel å bo i når de har vært avhengig av hjelp. Hun har ingen planer om å flytte.

Svein er en 18 år gammel mann som bor hos sin mor. Han har fullført videregående med yrkesfag og arbeider som lærling i Groruddalen. Svein er oppvokst på Romsås, og har ingen umiddelbare planer om å flytte fra bydelen. Avhengig av hvem han er uvenn med, så trives han på Romsås. Han hører til der, og det er også på Romsås han har alle vennene sine.

Stine er en 26 år gammel kvinne med samboer og et barn i barnehagealder. Hun er fra Groruddalen, arbeider der og har bodd på Romsås i fem år. Hennes utdanningsbakgrunn er videregående. Hun trives veldig godt på Romsås, men har behov for større leilighet og ønsker å flytte tilbake til stedet hun er oppvokst.

Alexander er en 23 år gammel mann som bor sammen med moren sin og har fullført grunnskolen. Han arbeider på Romsås, er oppvokst i bydelen, og har stort sett bodd der hele sitt liv. Romsås er hjemstedet hans, det er der han føler seg hjemme. Han er sterkt knyttet til bydelen og trives der. I perioder har han likevel vært svært lei av miljøet og ønsket seg vekk.

Erik er en 55 år gammel gift mann med to voksne barn og barnebarn. Han er høyskoleutdannet og jobber i Groruddalen. Han flyttet til Romsås da bydelen sto ferdig i 1973, og trives svært godt. Romsås er et sted han ikke vil flytte fra, han føler seg hjemme der og er sterkt knyttet til borettslaget.

Anne er en 23 år gammel kvinne med samboer og et barn i barnehagealder. Hun har fullført videregående og arbeider i en sentrumsnær bydel. Hun er oppvokst på Romsås og trives svært godt. Romsås har stor betydning for henne, for hun har hele sin bakgrunn der; "Romsås, det er meg!". Hun ønsker å bli boende på Romsås, men vurderer å flytte ut av byen når barnet blir eldre.

Ingunn er venninne med Anne, og er i likhet med henne 23 år gammel og etablert med samboer og et barn i barnehagealder. Hun har fullført grunnskole og er for tiden ufør. Ingunn

er delvis oppvokst på Romsås, og trives veldig godt. Hun føler sterk tilknytning til bydelen, og har ingen planer om å flytte.

Sverre er en 48 år gammel gift mann med to barn i skolealder. Han er høyskoleutdannet og arbeider utenfor Oslo. Han er fra Hedemark, og har bodd på Romsås i 24 år. Bydelen er en viktig del av hans identitet, fordi stedet har så mange kvaliteter som han er glad i. Han trives svært godt på Romsås, og har ingen planer om å flytte.

Maria er gift med Sverre, og er i likhet med ham 48 år. Hun er fra Østfold, har høyskoleutdanning og arbeider i bydelen. Hun trives på Romsås og føler seg svært knyttet til bydelen.

I tillegg til disse 12 beboerne har to stykker deltatt delvis i intervjuene, uten å være til stede hele tiden. Det er **Ingrid**, som har bodd på Romsås i 25 år, har to barn og trives svært godt, og **Kristine**, som er 13 år og datter av **Maria og Sverre**.

Etter den innledende presentasjonen av informantene vil deres trivsel og tilknytning til Romsås drøftes for å få en mer utfyllende bakgrunn til resten av analysen.

Det er viktig å understreke at når begrepet "sammenheng" benyttes i dette og de to påfølgende kapitlene er det ikke i en statistisk, men i en kvalitativ betydning. Begrepet henspeiler da til forholdet mellom faktorer i det enkelte individs liv, slik at det for eksempel for den enkelte vil kunne være sånn at når han eller hun har bodd lenge på Romsås kan oppfatninger og meninger påvirkes av botiden. Uttrykket benyttes kun i denne betydning, det ligger ikke noe forsøk på å generalisere til hele befolkningen i bruken av det.

6.2 Trivsel

Alle informantene oppgav at de trives på Romsås. Det er likevel mulig å skille mellom tre ulike kategorier av trivsel, og de kan se ut til å ha en viss sammenheng med informantenes nettverk i bydelen. Kari og Andreas svarte begge at de trives helt greit på Romsås. De har begge bodd der under tre år, og har verken venner eller familie i bydelen. Romsås er stedet de er når de er hjemme, ellers er de andre steder i byen. Mangel på nettverk i bydelen kan være noe av årsaken til dette. Svein og Alexander, som begge er oppvokst på Romsås, svarte begge etter litt nøling at de trives, men at det går litt opp og ned. Alexander har perioder hvor han er

veldig lei av miljøet han er i og derfor mistrives, mens Svein sier at om han trives eller ikke avhenger av hvem han er venn og uvenn med. Både Svein og Alexander har tette nettverk på Romsås, og nettopp disse nettverkens tetthet og kvalitet ser ut til å være en av årsakene til både trivsel og mistrivsel hos disse to.

Den dominerende oppfatning blant informantene er at de trives godt på Romsås. Radjif og Stine har bodd i bydelen i henholdsvis tre og fem år, og har begge flere venner der. Anne og Ingunn er oppvokst på Romsås og har store deler av sine nettverk der. Hilde, Erik, Sverre og Maria har alle bodd på Romsås i store deler av sine voksne liv og har tette nettverk der. Alle disse informantene har oppgitt gode nettverk som en av grunnene til at de trives så godt på Romsås.

6.3 Stedstilknytning, identitet og forsterkning

Informantene føler ikke uventet en ulik grad av tilknytning til Romsås. Grad av trivsel ser ikke ut til å ha noen større betydning for informantenes tilknytning, men derimot kan det synes som om hvor lenge de har bodd i bydelen har noe å si for stedstilknytningen. Verken Kari, Andreas, Radjif eller Stine føler noen sterk tilknytning til Romsås. De føler seg alle hjemme der, men ingen tilhørighet til bydelen. Rose (1995) argumenterer for at det kan føles irrelevant å identifisere seg med et spesielt sted. En av grunnene til dette kan i følge henne være at man er fremmed der. Ingen av informantene kan imidlertid regnes som totalt fremmede på Romsås, men både Kari og Andreas oppgir at grunnen til at de ikke føler noen tilknytning til bydelen er at de ikke har bodd der så lenge og ikke har planer om å bli boende. I følge Rose (ibid.) kan også en sterk stedsfølelse for et sted gjøre det vanskelig å utvikle en stedsfølelse for et annet sted. Dette kan synes å være tilfelle for Stine. Hun føler en sterk tilhørighet til Groruddalen som helhet, det er der hun vil bo, og ser på Romsås bare som et sted i Groruddalen på linje med andre steder.

Anne, Ingunn, Svein og Alexander er alle oppvokst på Romsås, og føler en sterk tilhørighet til stedet. Det er der de har vennene sine og hele bakgrunnen sin. Det er deres hjemsted og oppvekststed:

”Jeg føler jeg hører til her. Det er her jeg har vennene mine.”
Svein

”..det er jo hjemstedet mitt, for å si det sånn. Det er her jeg føler meg hjemme, det er her jeg er kjent i kriker og kroker. Det er mitt område.”

Alexander

”Det er jo der jeg er vokst opp...hele min bakgrunn ligger jo der oppe.”

Anne

I tillegg til å føle en sterk tilhørighet til stedet, føler alle fire at det at de har vokst opp på Romsås har betydning for deres identitet, for hvem de er i dag. Den som uttrykker dette sterkest er Anne:

”Jeg har jo ikke bodd noen andre steder, så jeg er vant til å være der. Romsås er på en måte blitt til en del av meg. Hvordan jeg er. Det har forma meg til den jeg er i dag. Det at jeg har bodd der oppe og de aktivitetene jeg har tatt del i og sånne ting. Romsås, det er meg! Der bor jeg, og der har jeg alltid bodd.”

Anne

Annes følelser er i overensstemmelse med Relph (1976), som understreker steders fundamentale betydning for mennesker, og at mennesket og sted kan være så sterkt knyttet sammen at de kan være vanskelig å skille. Anne identifiserer seg sterkt med Romsås, stedet er blitt en del av henne og vil alltid være det. Som Zakariassen (1998) hevder at vår identitet delvis formes gjennom vår pågående interaksjon med omgivelsene og de erfaringene dette har gitt oss, slik er Annes identitet formet gjennom hennes bruk av Romsås og de aktivitetene hun har tatt del i der.

Hilde, Erik, Sverre og Maria har som tidligere nevnt bodd størstedelen av sine voksne liv på Romsås, og føler alle en sterk tilknytning til stedet. Det er et godt sted å bo, sier alle fire. Rose (1995) argumenterer for at man kan identifisere seg med et sted, blant annet når man føler tilhørighet til stedet og føler seg komfortabel der. Denne identifiseringen skjer fordi deler av hvordan man definerer seg selv symboliseres av visse kvaliteter ved stedet. Sverre sier nettopp dette når han forteller at Romsås er en viktig del av hans identitet fordi å flytte dit er noe han har valgt bevisst i sitt liv, og fordi han på Romsås finner mange kvaliteter som han setter svært høyt, som at det er miljøvennlig, bilfritt og nær naturen.

En stor del av informantene virker dermed å være stabilt forankret på Romsås. Mens bydelen generelt har vært preget av gjennomtrekk av beboere, som det ble gjort rede for i innledningen (Gulbrandsen 1984), ser det ut som om det gjelder mindretallet blant informantene. I stedet kan det virke som om flertallet føler en sterk tilhørighet til bydelen, og flere identifiserer seg også med den og de verdiene de finner der. Gunnerud Berg (2002) vektlegger tilknytning i sin

diskusjon av begrepet "stedsfølelse", og det ser ut som om flere av informantene opplever en sterk stedsfølelse i forhold til Romsås.

Det kan synes som om informantene som har flyttet til Romsås i voksen alder ikke i like stor grad føler at Romsås har betydning for deres identitet som de som er oppvokst der, selv om de identifiserer seg med bydelen. Verken Hilde, Erik, Sverre eller Maria sier noe som tyder på dette. Det er ikke overraskende at det her ser ut til å være en forskjell mellom informantene som er oppvokst på Romsås og de som flyttet dit i voksen alder. Rutherford (1990) argumenterer for at både tidligere erfaringer og eksisterende relasjoner må med i en definisjon av identitet. Og som Zakariassen (1998) understreker, bærer vi bevisst og ubevisst med oss romlige rammer og settinger fra vår tidlige utvikling i konstruksjonen av vår identitet. Et individs oppvekststed kan derfor ha betydning for hans eller hennes identitet, selv lang tid etter at han eller hun har flyttet til et annet sted. På bakgrunn av dette kan det antas at informantene som flyttet til Romsås i voksen alder har en identitet som i ulik grad er preget av deres oppvekststed, mens for informantene som er oppvokst på Romsås blir nettopp dette stedet en viktig faktor i konstruksjonen av deres identitet. Likevel eksisterer det en følelse blant informantene som har flyttet til Romsås som voksne at deres lange botid i bydelen har påvirket deres holdninger:

"Jeg ville kanskje blitt mer høy på pæra hadde jeg bodd i Holmenkollen eller på Nordstrand eller et sånt "finere" sted. Så det kan nok hende at jeg har bena på jorda og at det er akkurat på grunn av det."

Erik

At hvor lenge informantene har bodd på Romsås har konsekvenser for deres tilknytning til bydelen, er i overensstemmelse med Butlers resultater fra hans studie av middelklassen i Hackney i London (Butler 1997). Mange av hans informanter hadde havnet i området mer eller mindre tilfeldig, men etter å ha bodd der en stund identifiserte de seg med stedets verdier og mening og ble knyttet til området. Å bo blir dermed en slags forsterkning, som Elster drøfter i sin bok om mekanismer i samfunnsvitenskapen (Elster 1989). Han argumenterer for at forsterkning av atferd skjer ubevisst, som konsekvens av respons på atferden. Å bo et sted over tid kan derfor føre til en forsterkning av følelser og holdninger til hjemstedet. Det er naturlig at mennesker knytter seg til hjemstedet når de har bodd der over tid, dette er en konsekvens av det å bo, og ikke en viljeshandling. På bakgrunn av dette er det både ventet og begripelig at informantenes botid på Romsås påvirker deres oppfatning av bydelen.

6.4 Oppsummerende kommentarer

Beboerne i utvalget har som vist varierende botid på Romsås, fra Andreas som har bodd på Romsås i to og et halvt år, og til Erik som har bodd der i over 29 år. Alle informantene trives i bydelen, om enn i ulik grad. Uten at det er noe som vil bli utforsket nærmere, da det ligger utenfor oppgavens rammer, kan det se ut som om informantenes nettverk kan ha betydning for deres trivsel. Som forventet varierer graden av tilknytning til Romsås blant informantene, og det kan se ut som om botid i bydelen kan ha betydning for dette. Informantene som oppgir å ha sterkest tilknytning til Romsås er de som er oppvokst der og de som har bodd lenge i bydelen. En sterk stedsfølelse avdekkes hos informantene som har lang botid i bydelen.

Dette kapitlet danner dermed en viktig bakgrunn for de to påfølgende analysekapitlene. Graden av trivsel og tilknytning vil være viktige faktorer å ta i betraktning i analysen av hvordan informantene oppfatter medias fremstilling av Romsås i kapittel 7, samt i hvilken grad de føler seg stigmatisert som følge av denne fremstillingen, som drøftes i kapittel 8.

”Når det står om Romsås så er det alltid fordi det er noe galt. Hvis man leser avisa og det står om Romsås så har det skjedd noe eller det er et eller annet som ikke stemmer.”

Alexander

7 Medias fremstilling og beboernes egne oppfatninger av sitt hjemsted

Dette kapitlet starter med en kortfattet redegjørelse av beboernes oppfatninger av sin egen bydel. Dette belyses ved hjelp av en drøfting av hvilke kvaliteter ved sitt hjemsted de vurderer som positive og hvilke de skulle ønske var annerledes. Deretter følger en diskusjon av beboernes oppfatning av medias fremstilling av Romsås, slik de oppfattet den før de fikk presentert resultatene fra analysen av avistekster. Den etterfølges av en drøfting av lokalavisas betydning. Til slutt diskuteres beboernes respons på medias fremstilling, slik de fikk den presentert som resultat av analysen av avistekster. Dette vil gi svar på oppgavens andre problemstilling; avviker medias fremstilling av Romsås fra beboernes egne oppfatninger om sitt hjemsted, og i så tilfelle hvordan?

Det er i hovedsak beboernes oppfatninger som behandles i dette kapitlet. I første omgang deres oppfatning av hjemstedet, og dernest deres oppfatning av medias fremstilling av bydelen. Hvilke følelser denne fremstillingen vekker hos dem vil bli behandlet i kapittel 8, og bare nevnt overflattisk her. Kapitlet går derfor, som nevnt i kapittel 4, i liten grad i dybden.

7.1 Grønt, grått og vått – beboernes egne oppfatninger av sin bydel

For å svare på spørsmålet om i hvilken grad medias fremstilling avviker fra beboernes egne oppfatninger av sitt hjemsted, er det nødvendig med en redegjørelse av informantenes holdninger til Romsås. Hvilke oppfatninger har de av sitt hjemsted? Hvilke kvaliteter synes de er det mest positive ved sin bydel, og hva opplever de eventuelt som negativt?

Informantene trekker i hovedsak frem positive trekk ved sitt hjemsted på spørsmål om hvordan de vil beskrive Romsås. Dette er ikke overraskende da de alle oppgir å trives i bydelen. Det kommer likevel frem enkelte negative trekk ved bydelen som de skulle ønske var annerledes.

Beliggenhet

Geografisk er Romsås plassert på en høyde mellom Riksvei 4 og Lillomarka. Bydelen strekker seg som en kile inn i marka, og deler av marka ble innlemmet i området da det ble utbygget. Debatten som fulgte denne utbyggingen var en av årsakene til at en egen Generalplanvedtekt for Oslomarka ble vedtatt i 1973 (Hansen og Guttu 1998). Det er derfor ikke overraskende at beliggenheten med nærhet til marka blir trukket frem når jeg spør om hva informantene synes er særlig positivt med Romsås.

”Det jeg synes er mest positivt er skogen.”

Svein

”Alt går på beliggenhet. Hovedgrunnen er at det ligger der det ligger. Det er det viktigste.”

Erik

”Både jeg og delvis familien er jo ivrig på å bruke naturen, og det er veldig lett tilgang på det her sånn som det ligger inn mot marka. Så her kombineres byens fordeler med nærhet til naturen.”

Sverre

Mens Svein er oppvokst i bydelen, har både Erik og Sverre bodd på Romsås i store deler av sine voksne liv. For alle tre har hyppig bruk av marka blitt en viktig del av tilværelsen, og det er derfor naturlig at nærheten til marka er en av kvalitetene de setter størst pris på ved sitt hjemsted.

En undersøkelse utført på slutten av 1990-tallet viser at Romsås er å finne blant bydelene som har høyest andel markabrukere (Rognerud og Stensvold (red.) 1998). Nærheten til marka trekkes frem som svært positivt både blant informantene som aktivt bruker den og av de som ikke benytter seg av den så ofte. Det kan synes som om det viktigste er å vite at man har mulighet til å benytte seg av marka når man måtte ønske, ikke at man faktisk gjør det. Bruk av marka kan også gå i perioder, alt ettersom hvor god tid man har.

I tillegg til nærheten til marka, fører Romsås` beliggenhet til flere positive kvaliteter som informantene setter pris på. Bydelens plassering på en høyde gjør at mange av leilighetene har en fantastisk utsikt over Groruddalen, i tillegg til at luften er renere enn lenger ned i dalen. Det er også lite trafikkstøy fra den svært trafikkerte Riksvei 4.

Romsås` beliggenhet blir likevel ikke bare trukket frem som noe positivt. På spørsmål om det er noe informantene synes er negativt ved hjemstedet sitt, blir bydelens beliggenhet i forhold til sentrum trukket frem. Andreas og Radjif synes det er for langt til sentrum, og at det tar for

lang tid å komme seg til skole og arbeid. De vurderer begge å flytte på grunn av dette. Stor avstand til t-banen kan muligens bidra til denne oppfatningen om å bo usentralt. T-banestasjonen på Romsås ligger som tidligere nevnt under senteret, som er plassert i den delen av bydelen som ligger nærmest Riksvei 4. Det vil si at beboerne i de øverste borettslagene må gå i 10 til 15 minutter for å komme til t-banestasjonen. Om dette oppleves som langt eller ikke, er selvfølgelig helt individuelt. Det er mulig å ta matebuss til stasjonen eller til Grorud, og mange benytter seg av den. Både Radjif og Andreas bor i de øverste borettslagene og er dermed blant de med lengst vei til t-banestasjonen. I tillegg flyttet de begge til Romsås fra sentrumsnære bydeler for under tre år siden. De er derfor vant til korte avstander til jobb, butikk og andre tjenester, og det kan muligens bidra til å gjøre det vanskelig for dem å tilpasse seg de daglige reiseavstandene fra Romsås.

Uteområder

Uteområdene i bydelen blir trukket frem av mange av informantene som et positivt trekk ved deres hjemsted. Det er mye åpne plasser, og en del av skogen er bevart i tillegg til at det er mye grøntområder mellom husene. Bydelen har også sitt eget badevann, Svarttjern, som er svært populært blant barna. Områdene mellom husene blir beskrevet som veldig barnevennlig av de av informantene som har barn.

Det som oppgis som den viktigste årsaken til at uteområdene er så barnevennlig, er at hele området er bilfritt. Ringveien som går rundt hele bydelen har avkjørsler inn til parkeringshus for hvert borettslag. Bommer stenger bilene ute fra resten av området. Barna kan derfor gå trygt til og fra lekeplassene og skolene som ligger langs en indre ringvei. Fraværet av biltrafikk gjør også at det er lite eller ingen trafikkstøy.

Leiligheter og boligstruktur

Den fysiske strukturen på Romsås er noe de fleste informantene har en mening om. Leilighetene blir omtalt både med positivt og negativt fortegn. Toromsleilighetene som noen av informantene bor i, blir beskrevet som svært romslige. Romløsningen i de ulike typene av leiligheter blir trukket frem som positiv, i tillegg til eksistensen av lettvegger som gjør det mulig å slå sammen rom. Andreas har gjort en fireroms om til en romslig treroms, og Hildes familie har fått tilpasset leiligheten til det handikappede barnets behov. Samtidig påpekes det av informantene at de har inntrykk av at det ble gjort dårlig håndverksarbeid da blokkene ble

bygget. Den opprinnelige kjøkkeninnredningen beskrives som papp, og det klages på dårlig isolering i leilighetene, noe som gjør det svært kaldt om vinteren.

”Vi kan jo nesten ikke sitte ved verandadøra, for det blåser inn. Og det er jo vinduer over hele den ene vegg. Det er kjempekaldt. Så der har de gjort en dårlig jobb.”

Stine

Boligstrukturen blir også kritisert for å være for ensidig. Nettopp denne mangelen på variasjon i boligstørrelse og type påpekes av Hansen (1999), og trekkes, som nevnt i innledningen, frem som en av hovedårsakene til at nedturen i boligmarkedet på 1980-tallet slo så kraftig ut på Romsås (Svendsen 2002). Beboerne selv påpeker dermed noe som flere forskere er opptatt av. Informantene klager over at flere gode venner har blitt tvunget til å flytte fra bydelen når de har ønsket større bolig.

”...er det flyttestigen, det heter? At folk først flytter i blokk og så blir det litt bedre og bedre. Og flere av dem vi kjenner som har flytta har jo ikke primært ønska å flytte fra Oslo, men har ønska å flytte til større bolig... Så den ensidige boligstrukturen har jo ført til at flere av disse har flytta som ellers kanskje ville kjøpt seg et hus tvers over veien. Hvis det hadde vært mulig... det burde vært mer variert.”

Sverre

Estetikk

Estetikken på Romsås, og da i hovedsak fasadene på blokkene, er et trekk ved Romsås som informantene uttaler seg stort sett negativt om, og som blir trukket frem flere ganger på spørsmål om det er noe de synes er særlig negativt ved Romsås. Fasadene blir beskrevet som grå og kjedelige flater, som blir enda gråere og triste å se på når det regner.

”Det er klart at de grå veggene der det ikke er rehabilitert, det er klart at de er kjedelige. Og ekstra triste blir de når det regner og det renner sånn grått. Og så er de mosegrodde også mange steder på nordsidene, så det er ganske stygt”.

Erik.

De grå veggene oppleves som så triste av noen av informantene at det går ut over humøret deres. De fysiske omgivelsene på Romsås får dermed direkte konsekvenser for informantenes trivsel. Estetikken er ikke en av årsakene til at Anne og Maria trives så godt i bydelen, de trives derimot *på tross av* den, og oppfatter den som deprimerende.

”Når det regner på Romsås, så er det ikke mye koselig å se ut av vinduet, faktisk. Man blir ikke i så veldig godt humør av det.”

Anne

”Det [fasadene] irriterer meg forferdelig. Noen ganger kan jeg bli skikkelig deprimert av det. Hvis det er lange perioder med dårlig vær, og da blir blokkene så mørke, mørke grå, og så renner det sånn skittent nedover, da er det forferdelig trist. Så da hender det at jeg; huff nei, jeg må ta meg en tur til [hjembyen] eller noe, få litt småbyidyll. Det hjelper det.”

Maria

At Maria reagerer så sterkt på de grå fasadene kan ha sammenheng med hennes bakgrunn fra det hun selv kaller en idyllisk småby. Når hun forteller om hjemstedet er det med fokus på hvite stakittgjerder, grønne plener og småhus, og dette var hverdagen i første halvdel av hennes liv. Det er ikke så merkelig da at hun opplever kontrasten til et Romsås grått av regn som svært stor.

Fasadene på blokkene kan dermed ikke sies å være noen positiv opplevelse for informantene. To av borettslagene på Romsås, Tiurleiken og Orremyr, er imidlertid rehabilitert og har fått mursteinsdekkede fasader og innglassete verandaer. Planen er at alle borettslagene skal rehabiliteres, men tidsaspektet er ganske vidt. Det er snakk om at arbeidet i de neste borettslagene skal ta til i 2007-2008. De rehabiliterte borettslagene vant som nevnt i kapittel 5 OBOS` rehabiliteringspris for 2000, og oppfattes av informantene som svært vellykkede.

”Men, nede på Orremyr, der hvor jeg er født og oppvokst, der er det jo blitt så vakkert! Veldig fint. Mamma bor jo der, og det er blitt virkelig fint. De har fått innglassa verandaer også. Stilig, altså!”

Anne

Informantene som bor i de rehabiliterte borettslagene er svært fornøyd, mens informantene i de andre borettslagene i stor grad ser frem til rehabiliteringen av disse også. Noen av borettslagene har allerede rehabilitert utebodene og/eller skiftet vinduer. Imidlertid er det ikke alle som ønsker en total rehabilitering av sitt borettslag:

”Jeg kan gjerne ha den fasaden som vi har så lenge vi har rimelig husleie.”

Erik

Erik er den eneste av informantene som sier han ville beholde fasadene om han kunne velge. Han er også den eneste som flyttet inn da det var nytt, og fikk dermed nyte godt av Husbankens subsidier, som ble omtalt i innledningen. Etter å ha bodd på Romsås i snart 30 år, med rimelig husleie og den prisøkningen som har vært, er han i dag gjeldfri. Og den økonomiske friheten betyr mer for ham i dag enn utseende på blokkene. Det kan også tenkes at fasadene etter 30 år er blitt en del av omgivelsene som han ikke lenger reflekterer noe særlig over, noe han er blitt vant til, selv om han ikke sier noe som tyder på dette.

Også Romsås senter oppfattes rett og slett som stygt, og er en kilde til stadig irritasjon hos informantene. Det er på mange måter bydelens knutepunkt. Mange er innom hver dag, på vei til eller fra t-bane eller for å handle i butikken. Det er også det første mange av de besøkende til Romsås møter, og informantene føler sterkt at senteret gir et dårlig førsteinntrykk av bydelen. Det kan også føles lite hyggelig for informantene at senteret er det første de møter når de kommer hjem.

”Noen ganger jeg har vært i [hjembyen], og så kommer jeg tilbake hit, og så kommer jeg for eksempel med t-banen, og så kommer jeg inn i senteret og opp denne heisen, og så er den helt nedtagga og helt grusom. DA tenker jeg; nei, her orker jeg ikke bo mer, for her er det så stygt. For da kommer jeg liksom fra et pent sted, ikke sant, og så hit hvor det er så mange stygge ting, innimellom. Det reagerer jeg veldig på. Det gjør meg litt deprimert, rett og slett, i perioder.”

Maria

Som tidligere nevnt snakker Maria varmt om småbyidyllen på oppvekststedet hennes. Det kan synes som om senteret og t-banestasjonen for henne er blitt et slags symbol på det hun oppfatter som negativt ved Romsås.

Sosiale forhold og miljø

På spørsmål om hva informantene synes er spesielt positivt med bydelen sin blir nettverket og samholdet i bydelen og borettslaget trukket frem. Det kan synes som om det i spesielt stor grad gjelder informantene som er oppvokst på Romsås. Det er ikke så unaturlig, for både Anne, Ingunn, Alexander og Svein har størstedelen av sine nettverk på Romsås fordi de er oppvokst der. Alexander svarer sånn på spørsmålet:

”Samholdet, kanskje. I hvert fall for min del. Det er noe som jeg egentlig alltid har syntes. Både blant naboer og i vennekretsen. Stort sett.”

Alexander

Nettverk og sosialt miljø trekkes imidlertid frem også av informanter som har bosatt seg på Romsås i voksen alder. Hilde og hennes familie er spesielt avhengig av et godt nettverk på grunn av datterens funksjonshemming, og det har de på Romsås. Hun oppgir det gode nettverket som en viktig årsak til hvorfor de trives på Romsås.

Media og andres holdninger til Romsås

Det er imidlertid ikke bare fysiske og sosiale trekk ved bydelen som trekkes frem på spørsmål angående positive og negative trekk ved Romsås. Medias fremstilling av Romsås og andres

holdninger til bydelen blir også trukket frem på spørsmål om det er noe informantene synes er særlig negativt med bydelen. Alexander opplever det som et konkret problem:

”Det må være andres syn på Romsås, for det har skapt mye problemer. Da jeg var ungdom og sånn. Da andre folk kom opp hit for å lage bråk, for de skulle vise at de var tøffere enn Romsåsfolka, for de trodde at vi trodde at vi var tøffe, for det sto så mye dritt i avisa. Så vi fikk mye problemer på grunn av det. Så det er jo negativt. Media skaper egentlig bare flere saker med det de skriver om.”

Alexander

Alexander har vært med i gjengmiljøet på Romsås i flere år og har vært i det han kaller bråk i forbindelse med det flere ganger. Han sier selv at bråket som regel oppsto ved at gjenger fra andre bydeler kom til Romsås for å ”yppe til bråk”, og er overbevist om at de gjorde dette på grunn av all mediefokuseringen på ungdomsmiljøet på Romsås, som ble fremstilt som svært tøft.

7.2 Oppfatning av medias fremstilling

Som Waldahl (1999) understreker spiller massemedia en svært viktig rolle i meningsdannende prosesser, og er noe alle må forholde seg til i moderne samfunn. Beboerne på Romsås er intet unntak, og informantene svarte alle at de leser en eller flere riksdekkende aviser tilnærmet daglig. Informantene fikk presentert resultatene fra min analyse av avistekstene under intervjuet, men ikke før de var blitt spurt om hvordan de oppfatter avisenes fremstilling av Romsås. Hvilket inntrykk har de? Opplever de fremstillingen av deres hjemsted som balansert, eller oppfatter de den som virkelighetsfjern og unyansert?

I undersøkelsen er det bare én av informantene som hadde inntrykk av at Romsås var positivt fremstilt i media. Dette er Radjif, som opplyser at han bare hadde lest om Romsås i lokalavisa, Akers Avis, Groruddalen budstikke. Han kunne ikke huske å ha lest noe om Romsås i noen andre aviser. Lokalavisas fremstilling av Romsås og dens betydning for beboerne i bydelen vil bli drøftet senere i kapitlet.

Det er en bred oppfatning blant informantene at når Romsås fremstilles i media er det svært ofte i forbindelse med vold, gjenger, eller dårlige levekår, med andre ord fordi noe er galt.

”Vi er jo kommet veldig lavt ned på statistikk. Lite ressurser. Økonomisk så ligger vi veldig langt ned på lista. Og så har det jo vært framstilt i media at det skjer voldsepisoder her oppe. Også har det vært om gjengmentalitet og sånn.”

Hilde

”Det eneste [det står om] er jo at det er veldig mye vold der og at et par stykker er blitt drept der. Det er liksom ikke måte på. Det er jo bare det som står. Det er ikke noe annet.”

Stine

”Når det står om Romsås så er det alltid fordi det er noe galt. Hvis man leser avisa og det står om Romsås så har det skjedd noe eller det er et eller annet som ikke stemmer.”

Alexander

Det er altså en utbredt oppfatning blant informantene at Romsås fremstilles negativt i media. Bydelen forbindes i media med vold og sosiale problemer. Denne fremstillingen føles svært unyansert og lite virkelighetsnær, og med alt for mye fokus på negative saker og hendelser enn hvordan informantene opplever virkeligheten. Weimann (2000) understreker at medias søkelys kun dekker visse dimensjoner av virkeligheten, og informantene føler tydelig at det kun er de negative dimensjonene ved deres hjemsted og hverdag som fremstilles i media.

Mangelen på positive innslag om Romsås i media forklares på to ikke helt ulike måter av informantene. Mens Sverre finner årsaken i medias søken etter sensasjonelle oppslag, kombinerer Kari denne årsaken med en mangel på positive hendelser på Romsås.

”Avisene skriver jo bare om de dramatiske tingene og de ofte negative tingene, ikke om det rolig idylliske og vanlige livet.”

Sverre

”Det er jo bare når det skjer noe de skriver... Men det skjer jo ikke noe her oppe. Det er jo ingen arbeidsplasser her oppe annet enn i kommunen, så sånn sett så skjer det jo aldri noe.”

Kari

Waldahl (1999) vektlegger at media kan manipulere et budskaps meningsinnhold gjennom bevisst bruk av språkets nyanser og muligheter. Og informantene reagerer ikke bare på hvilke tema som tas opp i forbindelse med Romsås, men også på måten Romsås fremstilles på. Det eksisterer en oppfatning av at denne måten fører til at leserne får dårligere inntrykk av Romsås enn hva de faktiske hendelsene skulle tilsi, og det føles svært urettferdig.

”Såne rene, faktiske saker kan sikkert være riktig, men det blir satt inn i en sånn veldig dum ramme.”

Maria

”Og så drar de fram masse gammel dritt også, så folk får enda dårligere inntrykk. Sånn at folk får inntrykk av at dette ikke var noe engangstilfelle.”

Alexander

Det reageres også på en tendens hos media, slik man oppfatter det, til å fremstille enkelttilfeller som hverdagen for alle. Dette gjør at leseren får inntrykk av at en negativ hendelse som gjelder en person eller en liten gruppe, gjelder store deler av eller hele befolkningen på Romsås.

En annen av årsakene til at fremstillingen av Romsås i media føles urettferdig, er et inntrykk av at hendelser og statistikk blir slått ekstra stort opp når det gjelder Romsås: En følelse av at hendelser som normalt får små oppslag i avisene får altfor stor oppmerksomhet når det gjelder Romsås.

”Det blir slått så veldig opp, synes jeg. Når det er Romsås, da er det liksom DEN overskriften og det blir skrevet masse. Men om det skjer et annet sted så blir det skrevet mye mindre.”
Stine

I tillegg føler informantene at Romsås fremstilles på en urettmessig måte på grunn av medias bruk av bildemateriale fra Romsås til illustrering av saker og hendelser som ikke har noe som helst sammenheng med bydelen. Dette gjelder ikke bare avisene, men også TV.

”Det var jo en periode, når det var snakk om sosiale problemer et eller annet sted i Norge, så viste de blokkene på Romsås. Så den ble vi ganske lei av, akkurat den biten der.”
Erik

7.3 Lokalavisas betydning

Informantene i undersøkelsen har altså en sterk følelse av at Romsås i media fremstilles på en overveiende negativ måte, med et sterkt fokus på negative hendelser. Fremstillingen av bydelen i riksavisene oppfattes som svært unyansert.

Martin (2000) hevder i en studie av medierepresentasjoner av en bydel at lokalavisa har som mål å rapportere positive hendelser som er av interesse for menneskene som bor i området, og er en mulighet for innbyggerne til å konstruere sine egne beskrivelser og tolkninger av hendelser i bydelen. Og informantene har en klar oppfatning av at fremstillingen av Romsås er en helt annen i lokalavisa. Akers Avis, Groruddalen Budstikke er en abonnementsavis som kommer ut to ganger i uken, på onsdag og fredag, og dekker lokalstoff fra de seks bydelene Bjerke, Hellerud, Furuset, Stovner, Romsås og Grorud.

”Der [i lokalavisa] trekker de fram litt mer positive ting også. Når det skjer ting i bydelen, så kommer de. Så klart så skriver de når det skjer andre ting også, men de er mer balansert, synes jeg.”

Alexander

”Akers Avis skriver jo positivt. For det er lokalstoff og de er flinke til å dekke det som skjer. Og sender vi noe inn så tar de det med om det er interessant å dekke. Så de har vi på lag.”

Erik

Lokalavisa refererer en daglig realitet for innbyggerne, en virkelighet de kjenner seg igjen i. Martin (ibid.) hevder i sin studie at lokalavisa har som mål å motvirke de negative bildene som presenteres i hovedavisene. Det kan synes som om Akers Avis, Groruddalen Budstikke oppfattes av informantene som å ha denne funksjonen, uten at det innenfor rammen av denne undersøkelsen er mulig å trekke noen konklusjoner om det. Det eksisterer en oppfatning om at avisa ikke legger like stor vekt på kriminalitet og andre problemer som de riksdekkende avisene gjør. Lokalavisa lar ikke være å rapportere om negative hendelser, men har en mer balansert og gjenkjennelig fremstilling av det som har skjedd. I tillegg, og kanskje viktigst for informantene, skriver avisa om det positive som skjer på Romsås, den hverdagen som de kjenner seg igjen i, og som aldri blir nevnt i noen av de større avisene. Lokalavisa oppfattes som en som er på lag med beboerne, i motsetning til de større avisene som har en fremstilling av Romsås som av informantene oppfattes som svært urettferdig.

7.4 Respons på medias fremstilling av hjemsted

Som nevnt fikk informantene presentert resultatene fra analysen av avistekstene et stykke ute i intervjuene (se vedlegg 2). Disse resultatene gjentas ikke her da det er gjort utførlig rede for denne analysen i kapittel 5.

På bakgrunn av analysen av avistekstene vil informantenes respons på medias fremstilling av Romsås drøftes, for å finne svar på i hvilken grad denne fremstillingen avviker fra deres egne oppfatninger av sitt hjemsted. For å gjøre dette på en mest mulig oversiktlig måte vil responsen på fremstillingen bli behandlet tematisk, med utgangspunkt i de samme temaene som ble presentert for informantene. Enkelte av temaene er allerede behandlet under beboernes oppfatninger av sin egen bydel, og vil derfor ikke bli drøftet like grundig som tema som ikke er behandlet tidligere.

Monoton, grå og lite spennende arkitektur

Som vist tidligere er estetikken, og da særlig fasadene på blokkene, et trekk ved Romsås som blir trukket frem på spørsmål om informantene opplever noen trekk ved bydelen som negativt. Fasadene beskrives som grå, triste og kjedelige flater som i regn blir så mørke og triste at det kan gå ut over humøret. Det er derfor en holdning blant informantene om at medias fremstilling av dette temaet ligger nært opp til virkeligheten.

”Det er jo riktig, det ser ut som en sånn kommunistby fra 60-tallet.”

Kari

Blant informantene som bor i borettslagene som er rehabilitert er det imidlertid ikke uventet en litt annen holdning. De er svært fornøyd med rehabiliteringen og synes det er blitt veldig fint, men mener som de andre at det fortsatt er grått og trist på resten av Romsås. Planene om total rehabilitering av resten av bydelen gjør likevel informantene optimistiske i forhold til fasadene i fremtiden.

”Ja, det stemmer delvis nå. Det er blitt bedre nå etter at dem har begynt å rehabilitere, men det kan godt stemme for tre-fire år tilbake, så kan jeg jo være enig i det. Det tar seg opp nå. Det spørres når dette var skrevet om jeg skulle være enig i det. Jeg kjenner meg ikke igjen i det nå.”

Alexander

Selv om det er enighet blant informantene om at fasadene på blokkene som ikke er rehabilitert er grå og triste, er det derimot ikke enighet om at arkitekturen er monoton og lite spennende.

”Til å være en blokkdrabantby, så synes jeg det er bra... Spenningen ligger i forskjell i blokkhøyde, det er ikke snakk om en rekke kjempeblokker nede på et jorde. Her har de utnyttet høydeforskjeller og terrenget bra, de har laget tunløsninger med disse utebodene og vegetasjon, lekeplasser og sånn. Så jeg syns at både lys og skyggeforhold og forskjell i høyde og så videre, tunstrukturen, er vellykka.”

Sverre

Resultat av feilslått planlegging

Mens arkitekturen og fasadene på Romsås er noe som alle beboerne tvinges til å forholde seg til og alle har en mening om, er planleggingen av deres bydel ikke noe som mange av informantene har tatt stilling til.

Blant informantene som har gjort seg opp tanker om dette er det ulike oppfatninger av om medias fremstilling av Romsås som et resultat av feilslått planlegging ligger nært opp til

virkeligheten eller ikke. Den ensidige boligstrukturen, som allerede er nevnt som et trekk ved Romsås som informantene skulle ønske var annerledes, trekkes igjen frem her som et område der planleggingen ikke har vært særlig vellykket. Mangelen både på større boliger og på variasjon av boligtyper blir også nevnt som et problem.

”Jeg er enig med en ting, at det burde vært større variasjon. Det burde vært rekkehus og kanskje eneboliger innimellom. Men ellers så synes ikke jeg det er massivt feilslått...Det som er særlig vellykket er det bilfrie, synes jeg.”

Sverre

Nettopp det at hele området innenfor ringveien er bilfritt blir trukket frem som en side ved planleggingen som har vært svært vellykket, og er som tidligere nevnt en kvalitet ved Romsås som av informantene oppleves som svært positiv. Fraværet av biler gjør området svært barnevennlig, det er lite trafikkstøy og luften oppleves som ren. Bilfriheten er også noe som oppleves som svært unikt ved Romsås, en kvalitet man ikke finner noen andre steder.

Byens billigste boligområde, lite attraktivt boligområde

Informantene har et inntrykk av at boligene på Romsås er ganske billige, selv om de stiller seg tvilende til om prisene er lavest i byen. Det finnes også en oppfatning av at prisnivået har steget den siste tiden i forhold til priser andre steder i byen.

Om informantene i større eller mindre grad sier seg enig i medias fremstilling av prisnivået på Romsås, er det imidlertid ingen som kjenner seg igjen i fremstillingen av bydelen som et lite attraktivt område. Nettopp de lave prisene trekkes frem som en positiv kvalitet, og var årsaken til at blant annet Andreas valgte å flytte til Romsås. Som student med begrensede økonomiske midler og ønske om god plass var Romsås midt i blinken for ham.

Positive kvaliteter som beliggenhet med nærhet til marka, funksjonelle leiligheter og bilfritt område trekkes også frem som årsaker til at bydelen burde vært svært attraktiv.

”Det er ikke lite attraktivt, det er jo masse skog her!”

Svein

”Jeg syns Romsås burde være et veldig attraktivt boligområde, jeg. Med tanke på alt rundt. Så jeg igjen skjønner ikke hvordan i det hele tatt folk gidder å bo på Majorstua. Å bo nede i et sånt eksoshull, som vi kaller det. Det ville jeg aldri gjort, og i alle fall ikke med barn. Så å bo på Romsås, jeg synes det er kjempelykket. Vi har jo et lite vann midt i, hvor de bitte små kan bade, og vi har masse badevann innover i marka. Det er jo helt utrolig!”

Anne

Svært tøft miljø, befolkningen lever i frykt for kriminelle ungdomsgjenger

Fremstillingen av Romsås som et sted med tøft miljø og en befolkning som lever i frykt for ungdomsgjenger virker svært provoserende på informantene, for dette er en virkelighet de ikke kjenner seg igjen i.

”Nei! Det er absolutt ikke sånn som vi opplever det. Ikke bare vi, men alle vi kjenner føler seg trygge.”
Sverre

Informantene oppgir at de ikke har hatt noen negative opplevelser, og at de føler seg trygge på Romsås. Enkelte kvinner synes det er ubehagelig å komme hjem alene med t-banen sent om kvelden, men understreker at de aldri har opplevd noe ubehagelig. De kriminelle ungdomsgjengene som omtales i media kjenner informantene ikke noe til. Unntaket er Alexander, som selv har vært med i det han kaller Romsåsgjengen og som har vanket mye på senteret. Han vet at folk er redd for andre, men påstår det er ubegrunnet frykt, forårsaket av medias fremstilling av hendelser. Han har aldri sett noen som har blitt tilfeldig offer for vold eller ran. På spørsmål om han har sett noen konflikter i det hele tatt, svarer han:

”Ja, det har jeg sett mye av. Men sånn for befolkningen generelt, som ikke er blant miljøet, så kan jeg med sikkerhet si at jeg ikke har sett det, i hvert fall.”
Alexander.

Hans uttalelser bekrefter de andre informantenes følelse av at de er trygge på Romsås. Sjansen for å bli tilfeldig offer for vold fra en ungdomsgjeng er svært liten. For de som er med i miljøet er situasjonen derimot en annen. Ingen av informantene er imidlertid aktivt med i det som avisene kaller gjengmiljøet på Romsås i dag, og har derfor ikke kjennskap til dette miljøet.

Informantene har et inntrykk av at det var et tøft miljø i bydelen tidligere, men at det er blitt mye bedre nå. Æren for dette gis til politiposten, som ble opprettet på Romsås ved utgangen av 1995. Nærpolitiet ble i 1996 fremstilt i media som en så stor suksess at andre bydeler ville følge Romsås` eksempel. Dette inntrykket bekreftes av informantene, som setter stor pris på politiposten. Derfor har de vanskelig for å forstå at politiposten fjernes i første halvdel av 2003, og er spente på om det vil få noen konsekvenser for miljøet.

Åsted for vold og drap

Responsen på medias fremstilling av Romsås som åsted for vold og drap synes å være todelt. Det eksisterer en oppfatning av at media overdriver og at slike hendelser er svært, svært sjeldne på Romsås, og kunne skjedd over alt.

”Det er det som kommer fram i media...Og vold og overgrep er sånn som kan skje hvor som helst, ikke spesielt her.”

Hilde

Samtidig er det en oppfatning blant informantene om at dette er fakta, det har skjedd, og det er det ingenting å gjøre med. Likevel reageres det på måten hendelsene fremstilles på i media. Enkelte sitter med en følelse av at hendelser får ekstra stor oppmerksomhet når det skjer på Romsås. Det eksisterer også en følelse av at når det skjer noe et sted, så fokuserer media som regel på hendelsen, mens når det skjer noe på Romsås, så er hovedfokuset på bydelen. Dette gjør i følge informantene at leseren forbinder hendelsen med bydelen i større grad enn i andre tilfeller.

Ressurssvak befolkning med en opphopning av levekårsproblemer

Informantene har inntrykk av at det i bydelen bor mennesker både med god og dårlig økonomi, og at de derfor ikke tilhører noen ensartet økonomisk gruppe. Andreas kjenner nesten ingen i bydelen, men begrunner oppfatningen blant annet med antall dyre biler han har sett i garasjen, mens Erik bygger oppfatningen på forskjellen i giverglede når han samler inn penger til TV-aksjonen. Dette kan naturligvis være et uttrykk for prioritering mer enn for hvor mye økonomiske ressurser folk har. Selv om befolkningen ikke oppfattes som ensartet, finnes det likevel et inntrykk av at det ikke er de med mest økonomiske ressurser som bor på Romsås. På tross av dette er det imidlertid ingen oppfatning av at befolkningen har en opphopning av levekårsproblemer av den grunn.

Erik og Sverre trekker begge frem lav andel beboere med høyere utdanning som en mulig årsak til at Romsås blir fremstilt på denne måten i media. De har selv høyere utdanning, og er muligens av den grunn opptatt av dette. De understreker likevel at det ikke har noen konsekvenser for dem at kun en lav andel av beboerne har høy utdanning. Det eneste Sverre trekker frem som negativt i denne sammenheng er det han oppfatter som lavt nivå på skolene i bydelen. Han har selv barn på skolen, og har inntrykk av at det er en mangel på flinke, inspirerte elever i klassene som kan trekke de andre elevene oppover. Hernes og Knudsen (i

Wessel 1997) påviste i den første levekårsundersøkelsen i 1976 noe av det samme, da de fant at elevers skoleprestasjoner og valg påvirkes av andre elevers foreldrebakgrunn. Dette forklarte de delvis med at ressurssterke foreldre stiller høyere forventninger til barna, og dels med at de trår til med ekstra ressurser i læringssituasjonen. Erik sendte sine på skole på den andre siden av byen, og selv om han ikke sier det direkte får jeg inntrykk av at også han opplever nivået på skolene på Romsås som lavt. Selv om ingen av dem sier det, får jeg inntrykk av at de begge er bekymret for kunnskaps- og læringsnivået på Romsås-skolene.

En annen faktor som trekkes frem er andelen trygdede, som oppfattes som høy. Denne andelen forklares med at det er godt tilrettelagt for trygdede og handikappede på Romsås, slik at mange velger å flytte dit. Hildes familiesituasjon med et handikappet barn, er et eksempel på at det på Romsås er godt tilrettelagt for mennesker med ekstra hjelpebehov. Hun regner ikke seg selv og familien som ressurs svak, men tror likevel familien hennes har bidratt til å trekke ned snittet siden de mottar hjelp. Sverre understreker at media har lett for å blande årsaker og konsekvenser, slik at denne sammenhengen mellom tilbud og andel trygdede og hjelpetrengende ikke er kommet frem. Han er derfor ikke uenig i en påstand om at det bor en høy andel trygdede i bydelen, men han reagerer på at årsaken til dette ikke kommer frem i media.

Det eksisterte imidlertid en usikkerhet hos informantene om hva som kjennetegner et ressurs-svakt menneske og hva som regnes som levekårsproblemer, så dette var et punkt som trengte forklaring i nær sagt alle intervjuene, og det har nok preget svarene. Det er likevel trygt å si at det ikke eksisterer et inntrykk blant informantene om at befolkningen på Romsås generelt er ressurs svak. Selve begrepet blir kritisert av flere for å være både vagt og flertydig. Oppfatningen av at alle de kjenner klarer seg bra går igjen hos informantene. De kjenner seg derfor ikke igjen i medias fremstilling av befolkningen på Romsås som ressurs svak med en opphopning av levekårsproblemer.

Svært høy andel ikke-vestlige innvandrere

Responser på medias etablering av Romsås som en bydel med svært høy andel ikke-vestlige innvandrere kan også deles inn i to kategorier. Det er en oppfatning av at denne fremstillingen av Romsås ligger nært opp til virkeligheten, samtidig som det finnes et inntrykk av at det ikke er en høyere andel på Romsås enn andre steder. Svein oppgir å ha vært den eneste norske gutten i en klasse på 20 på ungdomsskolen, men legger til at det ikke var noe problem for

ham. Læringssituasjonen er også det eneste som bekymrer Sverre i forbindelse med den høye andelen ikke-vestlige innvandrere.

”Du kan vel kalle det en ulempe når det gjelder nivået i klassen når det gjelder norskopplæring og så videre. Andre uheldig ting som trekkes fram, som gjengkriminalitet og sånn, så er ikke det noe som preger vår hverdag.”
Sverre.

I positiv retning trekkes det frem at den høye andelen ikke-vestlige innvandrere har ført til en stor toleranse i bydelen, spesielt i barne- og ungdomsmiljøene.

Blant informantene som har bodd lenge på Romsås er det en oppfatning av at andelen innvandrere har økt voldsomt de siste 10-15 årene. Blant informantene som har bodd kortere tid i bydelen er det derimot et inntrykk av at andelen ikke-vestlige innvandrere ikke er høy, og det eksisterer også en følelse av at den er synkende. Dette begrunnes med få møter med innvandrere i hverdagen. Kari er overrasket over at hun ikke møter noen på helsestasjonen hvor hun går med barnet sitt, mens Stine oppgir at hun svært sjelden møter innvandrene som bor i hennes borettslag. Dette kan muligens forklares med at innvandrene i bydelen bruker offentlige områder og tilbud til andre tider enn Kari og Stine.

Gode offentlige tilbud til de eldre og de helt yngste, dårlig skolesituasjon

Medias fremstilling av Romsås som en bydel med gode offentlige tilbud til de eldre og de helt yngste møter ingen motforestillinger hos informantene. Tilbudet til de eldre, både sykehjemmet uten venteliste og dagtilbudet på eldresenteret, oppfattes som svært godt. Kun Radjif har direkte erfaring med dette tilbudet, og han er svært fornøyd med tilbudet svigermoren får på eldresenteret.

Barnehagetilbudet beskrives av informantene med småbarn som det beste i byen. Garantert plass og mulighet for å dele opp plassen slik at man kun betaler for den avtalte bruken (for eksempel 50% eller 80%) gjør at foreldrene er svært fornøyde. I tillegg ligger barnehagene i kort avstand fra hjemmet, barnehagen til barna til Anne og Ingunn ligger så nær at de kan se barna fra kjøkkenvinduet. Dette gir en stor trygghet.

I tillegg til de gode tilbudene til de eldre og de helt yngste fremstilles støtteordningene og hjelpetjenestene for de som trenger dette som svært bra. Dette er noe av det Sverre sikter til når han sier at det er godt tilrettelagt for trygdede på Romsås. Hilde er svært fornøyd og

takknemlig for de støtteordningene de får i bydelen, og fremstiller det som en av årsakene til at familien trives så godt på Romsås. Hun er blitt rådet av fagpersoner til å bli boende i bydelen, ifølge dem får familien hennes ikke like godt tilbud noe annet sted.

Medias fremstilling av skolesituasjonen på Romsås som dårlig, møter derimot protester. Det er enighet blant informantene om at det fysiske miljøet på alle tre skolene i bydelen har vært svært dårlig, på grunn av mugg og råte. I løpet av de siste årene er imidlertid alle skolene blitt totalt rehabilitert, og det fysiske miljøet er dermed blitt mye bedre. I tillegg har det på Bjøråsen skole, som har fått mye negativ omtale på grunn av bråk og uro, vært gjennomført et svært vellykket to-lærer prosjekt som har ført til en mye bedre læringssituasjon og et bedre sosialt miljø for elevene.

”Og nå på sånne tester de har hatt om elevene føler seg mobba og sånn så lå vi under gjennomsnittet på sist test. I fjor så lå vi så vidt over, og nå er vi under gjennomsnittet. Så selv om det ikke er mye, så er vi på den rette siden.”

Ingrid

Læringssituasjonen oppfattes derfor også som bra, og som bedre enn på lenge på grunn av prosjektet. Det knytter seg imidlertid usikkerhet til Bjøråsen skole i fremtiden, for ressursene til to-lærer prosjektet er kraftig redusert, og foreldrene kjemper for å beholde dem.

”Det blir spennende å se den utviklingen i fremtiden. Det gjelder mange, og det gjelder fremtiden. Og skal vi godta at det går tilbake til det gamle? For det er blitt mye bedre der nå.”

Ingrid

På tross av at læringssituasjonen på Bjøråsen er blitt forbedret, eksisterer det som tidligere nevnt en oppfatning av at nivået på skolene på Romsås generelt er lavt på grunn av høy andel innvandrere og lav andel beboere med høy utdanning. Informantene som sier dette, Erik og Sverre, har som nevnt begge høy utdanning, og det kan være en årsak til at de er oppmerksom på dette.

Manglende kultur- og fritidstilbud

Medias fremstilling av Romsås som en bydel med manglende kultur- og fritidstilbud møter også protester blant informantene. Det eneste som trekkes frem som et savn er en rolig kafé der man kan ta en kopp kaffe og slappe av. Ellers oppgir både informantene som er oppvokst på Romsås og de som har flyttet dit i voksen alder at de ikke har savnet noe. Noen av

informantene er aktive deltagere i ulike aktiviteter, mens andre ikke er med på noen organiserte aktiviteter. Felles for dem er at de ikke savner noe tilbud.

”Det har aldri vært noe problem, syns jeg, at jeg har mangla det. Det er mye som skjer her, hvis man vil engasjere seg og vil være med på ting så tror jeg ikke det er noe mangel på det.”
Maria

Informantene trekker frem flere fritidstilbud, hvorav enkelte av dem går dårlig fordi det er så lav oppslutning. De har derfor et inntrykk av at det ikke mangler initiativ fra ildsjeler i bydelen, men at det er oppslutningen fra deltagerne som er for dårlig. Informantene understreker også at det må gå an å finne på aktiviteter og fritidssysler på egen hånd, og mener de som klager over dårlig kultur- og fritidstilbud i bydelen ikke kan være klar over alt som skjer.

7.5 Kognitiv dissonans og forsvar av hjemsted

Det må i denne sammenheng understrekes at det innenfor sosialpsykologi regnes som svært vanlig og naturlig å forsvare de valg man gjør. I følge Festinger (1964), mannen bak teorien om kognitiv dissonans, vil det etter et hvert valg følge en vurdering av om man har valgt riktig alternativ. Denne vurderingen vil være partisk og preget av et forsvar av det valgte alternativet. Dette skjer ved en sterk fokusering på de positive aspektene og en nedtoning eller ignorering av de negative sidene ved dette alternativet. Forsvaret kan også innebære å tone ned de positive aspektene ved alternativene som ikke ble valgt. Empiriske funn viser at informasjon som støtter det valgte alternativet ofte regnes som mer troverdig enn informasjon som sier noe annet (Malmsten 1996).

På bakgrunn av dette er det rasjonelt og naturlig å forsvare det stedet man har valgt å bosette seg. Det er derfor ikke overraskende at informantene kommer i en forsvarsposisjon og vil forsvare Romsås i intervjuene. Enkelte går så langt at de ikke vil si noe negativt om hjemstedet sitt. De har alle gjort et bevisst valg ved å flytte til Romsås. Av informantene som er oppvokst i bydelen har to valgt å etablere seg der, mens to fortsatt bor hjemme. Det er derfor mulig at svarene ville blitt annerledes om noen av informantene i undersøkelsen bodde i kommunal bolig på Romsås, og derfor ikke hadde tatt et aktivt valg om å bosette seg der.

Det må understrekes at presentasjon av teorien om kognitiv dissonans ikke betyr at informantenes ærlighet trekkes i tvil. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at det i

følge denne teorien vil være naturlig for dem å forsvare sitt valgte bosted ved å fokusere på positive aspekter og tone ned eventuelle negative aspekter. Jeg sitter igjen med et inntrykk av at dette kan gjelde for enkelte av informantene. Senteret, blant annet, som kritiseres sterkt av flere forskere, nevnes kun av et par informanter som noe de oppfatter som negativt ved sin bydel og skulle ønske var annerledes. Dette kan muligens tyde på et forsøk fra informantenes side på å tone ned et negativt aspekt ved bydelen. Om ikke annet var dette uventet ut fra mine forhånds- kunnskaper om Romsås.

Det ligger i en slik tolkning en klar mulighet for at informantene, selv om det er subtilt, føler seg stigmatisert. Dette drøftes grundig i neste kapittel, men er verdt en kort kommentar her. Det er nærliggende å tro at beboere i områder med et godt rykte og positivt image tåler kritikk av og fokus på negative aspekter ved sitt hjemsted, blant annet fordi de er trygge på at området ikke blir sett ned på av den grunn. Motsatt kan man kanskje tenke seg at beboere i stigmatiserte områder, som stadig opplever negative holdninger til sitt hjemsted, kommer i en slags konstant forsvarsposisjon i forhold til denne type kritikk. Hilde er et eksempel på dette, som jeg kommer tilbake til i neste kapittel.

7.6 Oppsummerende kommentarer

Som nevnt understreker Weimann (2000) at medias fremstilling av saker og hendelser kun er rekonstruerte virkeligheter, ved at mediene først velger å prioritere noen saker fremfor andre, og deretter velger å fremstille de utvalgte sakene på en bestemt måte. Dette gjenspeiles i beboernes respons på medias fremstilling av deres hjemsted. Visse aspekter ved fremstillingen kjenner de seg igjen i, mens andre aspekter oppleves som fjernt fra deres virkelighet.

Ikke uventet er det lite konsensus blant informantene i deres respons på medias fremstilling av deres hjemsted. Det er naturligvis like mange oppfatninger om Romsås som det er beboere der. Det er derfor vanskelig, for ikke si umulig, å komme med en kortfattet og dekkende oppsummering av informantenes respons på medias fremstilling. Likevel er det enkelte aspekter som skiller seg ut ved at informantene i stor grad er enten enig eller uenig i medias fremstilling.

Fremstillingen av arkitekturen på Romsås som grå og kjedelig oppfattes i stor grad av informantene som å ligge nært opp til virkeligheten. Det samme gjelder fremstillingen av Romsås som et billig boligområde og som en bydel med svært gode offentlige tilbud til eldre og de helt yngste barna. Dette er aspekter informantene kjenner igjen fra sin egen hverdag. Fremstillingen av Romsås som et lite attraktivt boligområde reagerer informantene derimot sterkt på. Det gjør de også på fremstillingen av miljøet som svært tøft, og av kultur- og fritids-tilbudene som mangelfulle. På disse områdene kjenner informantene seg i svært liten grad igjen i medias fremstilling av Romsås.

Waldahl (1999) hevder at media når de omhandler nære spørsmål, kan møte sterk konkurranse fra berørte enkeltgrupper. Informantenes respons på medias fremstilling av deres hjemsted er et godt eksempel på dette. Enkelte aspekter i fremstillingen reagerer de sterkt på, nettopp fordi erfaringer fra deres egen virkelighet ikke stemmer overens med fremstillingen av disse aspektene i media.

Det må kunne sies at medias fremstilling av Romsås avviker fra beboernes egne oppfatninger av sitt hjemsted. Selv om fremstillingen består av ulike aspekter, hvorav noen oppfattes av informantene å ligge nært opp til deres virkelighet, oppleves medias fremstilling generelt som altfor negativ i forhold til deres hverdag og virkelighet. Denne oppfatningen er svært utbredt, selv om oppfatningen av Romsås blant informantene som tidligere nevnt varierer.

Selv om informantene ikke kjenner seg igjen i medias fremstilling av Romsås, ble de ikke overrasket over den. Bortsett fra Radjif hadde alle i utgangspunktet et inntrykk av at Romsås ble negativt fremstilt i media. Det som likevel førte til en reaksjon var graden av negative aspekter i fremstillingen. Det fantes i utgangspunktet et inntrykk av at Romsås var negativt fremstilt i media, men ikke i den grad som min analyse av avistekster viser.

Mangelen på rapportering av positive aspekter fra deres hverdag påpekes av informantene. Det eksisterer en oppfatning av at kun hendelser som passer inn med og forsterker negative stereotyper om Romsås tas med i medias fremstilling, mens hendelser som kunne gitt et bredere og mer nyansert bilde av bydelen ekskluderes.

I motsetning til riksavisene refererer lokalavisa, Akers Avis, Groruddalen Budstikke en virkelighet beboerne på Romsås kjenner seg igjen i. Den lar ikke være å rapportere om

negative hendelser, men har en mer gjenkjennelig og balansert fremstilling av det som har skjedd. I tillegg rapporterer den om det positive som skjer på Romsås, som aldri blir nevnt i noen av de større avisene. Dette gjør at lokalavisa ser ut til være av stor betydning for beboerne på Romsås.

"Jentene er flyfiller og guttene er kriminelle. Vi blir stemplet sånn."

Anne

8 Stigmatisering av hjemsted – konsekvenser og respons

I dette kapitlet drøftes beboernes oppfatning av medias påvirkningskraft på andres holdninger til Romsås, og hvilken respons beboerne opplever på sitt bosted fra andre. Deretter diskuteres konsekvenser av og respons på medias stigmatisering, med utgangspunkt i informantenes vurderinger og perspektiv. Kapitlet gir svar på de to siste problemstillingene i oppgaven: Opplever beboere på Romsås stigmatisering som følge av medias fremstilling av deres hjemsted, og i så tilfelle på hvilken måte? Og hvilke responser kan registreres blant beboere på Romsås som følge av stigmatiseringen?

I drøftingen av konsekvensene av stigmatiseringen av Romsås i media skilles det mellom sosiale og følelsesmessige konsekvenser. På tross av at dette skillet er fruktbart, blir det til tider noe kunstig, og de to ulike konsekvensene av stigmatisering sklir derfor enkelte ganger noe over i hverandre.

8.1 Oppfatning av medias påvirkningskraft

Mediepåvirkning har etter Waldahls (1999) definisjon funnet sted når det, som et resultat av kommunikasjonsprosessen, er noe i mediets omgivelser som ikke ville vært der uten kommunikasjonsprosessen. Denne definisjonen innebærer at mediepåvirkning finner sted kontinuerlig, og at den kan medføre både endring og sementering av holdninger. I oppgavens første teorikapittel antas det en sammenheng mellom medias fremstilling av Romsås og andre menneskers holdninger til bydelen, uten at søkelyset rettes eksplisitt mot det.

Inntrykket av at media påvirker andres holdninger til Romsås eksisterer også blant informantene. Dette begrunnes med at de gjenkjenner synspunktene andre har om deres hjemsted fra media. Medias fremstilling av Romsås reflekteres dermed etter informantenes oppfatning i andres holdninger. På spørsmål om hvordan de tror andre oppfatter medias fremstilling, om de er kritiske eller om de lar seg påvirke, er svarene i stor grad at de tror andre lar seg påvirke. Sverre tror den stadige negative fokuseringen som siver inn til leseren litt etter litt til sammen skaper et svært dårlig inntrykk av Romsås. Dette merker han i samvær med andre.

Oppfatningen av at andre lar seg påvirke av medias fremstilling av deres hjemsted fører imidlertid ikke til noen anklage av andre utenforstående. Informantene uttrykker isteden forståelse for at andre tar til seg medias fremstilling. Som Maria sier, så tar hun selv med seg negative fremstillinger av andre steder i media, så hun kan skjønne at folk blir skeptiske til Romsås ved å lese i avisene. Alexander understreker at man stoler jo på avisa, det er derfor man leser den. Og han legger til at det først er når du kjenner en sak du kan se hvor mye feil det står. Dette legger også Waldahl (1999) vekt på, når han som nevnt påpeker at media i nære spørsmål kan møte sterk konkurranse fra berørte enkeltgrupper.

Det eksisterer derfor en oppfatning blant informantene om at medias fremstilling reflekteres i andres holdninger til Romsås. Dette ansvaret legger de på media, for de har forståelse for at folk lar seg påvirke av mediebudskap.

8.2 Oppfatning av utenforståendes holdninger til Romsås

En av de viktigste årsakene til at informantene føler at medias fremstilling reflekteres i andres holdninger til Romsås er responsen de får på sitt bosted fra andre. Det er en oppfatning om at mennesker som bor i nærheten av Romsås eller kjenner til bydelen på annen måte har et nyansert inntrykk av bydelen og vet at det er bra å bo der på tross av det negative masseimaget av stedet. Egne erfaringer og opplevelser med Romsås er da blitt viktigere enn det imaget som presenteres i media, som Shields (1991) understreker i teorien om romlig praksis. Disse individenes romlige praksis gir dem en mulighet til å få korrigert imaget som presenteres i media.

Romsås har imidlertid en svært perifer geografisk lokalisering i Oslo, som kartet på side 5 viser. Det er ikke naturlig å reise gjennom bydelen på vei til et annet sted, de eneste som opplever Romsås som sted er beboerne selv og de som har ærend der. Det betyr at ingen som ikke har noen grunn til å være på Romsås får muligheten til å få korrigert det imaget av bydelen som presenteres i media. Deres eneste kilde til kunnskap om Romsås blir dermed media og eventuelle rykter. Dette kan være en viktig årsak til bydelens negative image i dag. Det er svært sannsynlig at et negativt image lettere opprettholdes når stedet ligger så avsondret til som Romsås.

I overensstemmelse med dette eksisterer det en sterk oppfatning blant informantene om at mennesker som ikke har noe personlig kjennskap til Romsås har et negativt inntrykk av bydelen, og at de har dette inntrykket på grunn av medias fremstilling av Romsås. Det finnes en oppfatning av at andre ser på Romsås som et grått og trist sted preget av ungdomsgjenger og bråk. Informantene opplever ofte at mennesker som aldri har vært i bydelen har sterke meninger om deres hjemsted.

”Det er jo alt søppelet de har lest i avisene. Det er jo eneste grunnen det. Og TV også. Altså media... Det er klart at de kan jo ikke ha fått det fra noe annet. Ryktene ville ikke gått på den måten om det ikke sto i aviser og kom fram på TV.”

Erik

Informantene trekker også inn folks generelle holdninger til høyhusbebyggelse som en mulig forklaring på de negative oppfatningene som eksisterer om Romsås. De har et inntrykk av at massiv, stereotyp meningsdannelse om den type boligområder som Romsås er et eksempel på, har bidratt til stigmatiseringen av bydelen. Dette er også Powers poeng, når hun hevder at byggeformen i et område som figurerer ofte i media kan bli et symbol på sosiale problemer. Boligområder kan dermed stigmatiseres fordi områdenes fysiske struktur er direkte bundet til et sosialt stigma (Power 1996).

Noe av årsaken til andres negative oppfatning av Romsås legges også på bydelens lokalisering i Groruddalen, og dette områdets image. Det finnes en følelse av at hele Groruddalen har et dårlig rykte og blir sett ned på, og at det derfor påvirker andres syn på Romsås også. Dette synet er i overensstemmelse med resultatene til Bakke et al (2001) i en studie av stedsidentitet i Groruddalen. De fant at beboerne i Groruddalen forsøkte å distansere seg fra begrepet ”Groruddalen” fordi det har fått en svært negativ klang i media. Det kan synes som om det finnes et inntrykk av at Romsås er blitt et slags symbol på Groruddalen på grunn av all medieomtafen av bydelen.

”Jeg tror at på 80-tallet var det veldig mye snobbemiljøer, og da var det sånn at Groruddalen, der var det i hvert fall ikke kult å bo. Og Romsås har vært så mye i mediene, så det er et av de få stedene som folk vet faktisk ligger i Groruddalen, sånn bortsett fra Grorud og Stovner.”

Kari

Når det gjelder folk som ikke kommer fra Oslo eller Akershus, har informantene inntrykk av at de ikke vet hvor Romsås er og i liten grad har dannet seg noe inntrykk av bydelen, på tross av medias fremstilling.

8.3 Respons på bosted

Informantene har som nevnt opplevd og opplever fortsatt å få negativ respons på sitt bosted fra andre. Denne negative responsen kan deles inn i to hovedkategorier. Negativ respons fra venner og familie, og negativ respons fra andre utenforstående.

For det første opplevde informantene negativ respons fra familie og venner da de bosatte seg på Romsås. Denne responsen ser ut til å ha vært sterkest fra familie og venner til informantene som kommer fra Oslo vest og Bærum, og som ikke har personlig kjennskap til bydelen. Kari sier at en del av dem hun vokste opp med ikke skjønner at det går an å bo så langt øst i byen. Denne responsen er imidlertid ikke en direkte kritikk av Romsås, men mer en gjenspeiling av det skarpe skillet som eksisterer mellom øst og vest i Oslo. Hilde opplevde at hennes barndomskamerater fra Bærum spurte; går det an å bo der?, mens Ingunns besteforeldre ikke kunne skjønne at hun turte å kjøpe leilighet på Romsås. Da Svein som liten flyttet til Romsås med moren spurte familie og venner om de ikke var riktig vel bevart. Dette er alle responser som må kunne antas å være sårende når man har tatt en så viktig avgjørelse som å kjøpe bolig. En av hjemmets viktigste "funksjoner" er i følge van Kempen (1998) den kommunikative, og med det mener hun at individet uttrykker seg gjennom boligen. For informantene som opplever negativ respons på boligen blir denne funksjonen negativ, noe jeg skal komme tilbake til senere. I tillegg er det ikke helt usannsynlig at disse responsene er ekstra sårende når de kommer fra familie og venner.

For det andre opplever informantene negativ respons fra utenforstående når de sier hvor de bor. Det kan bestå av spørsmål som; "går det an å bo der?", og "trives du der, da?", samt påstander om hardt miljø, mange trygdede og lignende.

"Det opplever man jo ofte det. Når man er fra Romsås og presenterer seg, så blir det jo ofte negativt det."

Anne

Denne responsen kommer også i hovedsak fra folk fra Oslo vest og andre steder i byen og områdene rundt som ikke har kjennskap til bydelen. Når det gjelder respons fra innbyggere i Groruddalen, har informantene ulik erfaring. Alexander har opplevd lite negativ respons fra folk i Groruddalen, og mener det er fordi de vet bedre. De kjenner til bydelen og vet at medias fremstilling ikke stemmer. Anne derimot opplevde mye negativ respons fra andre innbyggere i Groruddalen da hun var tenåring. Blant annet var samboeren hennes, som er fra Grorud-

dalen, svært negativt innstilt til Romsås da de traff hverandre. Det er ikke uvanlig at beboere i et område har negative holdninger til et naboområde, blant annet fant Elias og Scotson (1994) dette i sin klassiske studie fra 1960-tallet av stigmatiseringen av og i en drabantby. Deres undersøkelse viser at beboerne i eldre, etablerte områder hadde svært negative holdninger til beboerne i et relativt nybygd naboområde. Beboerne i de eldre, etablerte områdene hadde kjennskap til det nyere området, det var ikke et sted de kun hørte rykter og leste i avisene om. På samme måte opplevde Anne at ungdommer hun møtte i Groruddalen og som kjente til Romsås, hadde svært negative holdninger til bydelen.

Informantene på Romsås opplever altså negative holdninger til sitt hjemsted i hverdagen. Årsaken til disse negative holdningene er i følge dem selv medias negative fremstilling av bydelen. Hvilke konsekvenser har disse negative holdningene til deres hjemsted som de møter både i media og fra andre, for beboerne på Romsås?

8.4 Økonomiske og sosiale konsekvenser

I følge Goffman (1963) kan stigmatiserte mennesker oppleve å få redusert sine livssjanser på grunn av stigmatisering. Dean og Hastings (2000) viser i en studie av tre stigmatiserte boligområder i Storbritannia hvordan innbyggerne opplever både økonomiske og sosiale konsekvenser av stigmatiseringen. Blant informantene i min undersøkelse er det ingen som oppgir å ha opplevd noen økonomiske konsekvenser av det negative imaget bydelen har fått. Ingen oppgir å ha opplevd diskriminering i forhold til jobb, for eksempel, som beboerne i studien til Dean og Hastings oppgir. De påpeker også at det er enkelt å selge leiligheter på Romsås i dag, i motsetning til beboerne i Dean og Hastings undersøkelse som oppgir å ha store problemer med å få solgt leiligheter. Det kan være flere årsaker til denne forskjellen. Uten å gå nærmere inn på det her, kan det nevnes på generelt grunnlag at de norske drabantbyene ikke har sosiale problemer av den størrelse og karakter som drabantbyer i resten av Norden, Europa og USA (Hansen 1999). Det må likevel legges til at de lave boligprisene på Romsås delvis kan være resultat av stigmatiseringen av bydelen. Og om prisene på boligmarkedet i Oslo skulle synke, kan konsekvensene på Romsås bli store. Det har tidligere vist seg når prisene har sunket i Oslo at det har vært vanskeligst å få solgt leiligheter i de rimeligste områdene.

Beboerne i den nevnte undersøkelsen opplever imidlertid også sosiale konsekvenser av stigmatiseringen av deres boligområde. Dette omfatter blant annet negativ respons fra familie og venner, og negative kommentarer om deres bosted fra bekjente og fremmede (ibid.). Som vist opplever informantene i min undersøkelse også negative sosiale konsekvenser på grunn av Romsås' negative image. I likhet med beboerne i Dean og Hastings undersøkelse har de opplevd negativ respons fra familie og venner for valg av bosted, og negative kommentarer om deres hjemsted fra fremmede og bekjente.

Beboerne i de stigmatiserte boligområdene i Dean og Hastings undersøkelse opplever også forventninger om hva slags mennesker de er når de møter nye mennesker. Disse forventningene springer ut fra andres fordommer mot boligområdene og deres innbyggere. På spørsmål om de har opplevd fordommer på grunn av deres bosted fikk jeg både bekreftende og avkreftende svar fra informantene i min undersøkelse. Alexander havnet i bråk på en pub utenfor Oslo fordi han sa han var fra Romsås:

”Og da sa han med en gang; vil du ha bråk, du da? Og da fikk jeg faktisk bråk også, fordi jeg sa jeg var fra Romsås. For da var det sånn; du tror du er tøff, du da!”
Alexander

Becker (1973) argumenterer for at det å ha blitt stemplet for å ha et avvikende trekk vil ha en generaliserende symbolsk verdi. Dette har informantene opplevd, når de møter forventninger om hva slags mennesker de er. Informantene som er oppvokst på Romsås oppgir å ha opplevd mye av dette i tenårene. Det er i stor grad de samme forventningene som går igjen, og det kan synes som om det er det negative imaget Romsås har hatt og fortsatt har som en bydel med svært tøft ungdomsmiljø som er årsaken til dette. Svein, som er 18 år, føler andre forventer at han skal være aggressiv og sjefete når han møter bekjente og fremmede. Alexander forteller at han da han var yngre ble påtvunget en identitet som tøff når han var i byen med kamerater. Han forteller imidlertid at de utnyttet dette på en måte som ble positiv for dem selv, ved at de benyttet andres fordommer for å oppnå respekt. De spilte på andres forventninger, som han sier. Ristilammi (1994) understreker at mennesker som bor i stigmatiserte områder kan bli påtvunget en identitet på grunn av sin boligadresse, og det ser ut til at både Svein og Alexander, og også Anne har opplevd dette.

Mens de mannlige informantene som er oppvokst på Romsås har blitt påtvunget en identitet som tøffe og aggressive, opplevde også Anne fordommer fra andre tenåringer da hun var

yngre. På fritidsklubbene i andre bydeler ble hun og venninnene møtt med forventninger om at de var løsaktige flyfiller, som hun sier, mens guttene på Romsås ble oppfattet som kriminelle.

”Det høres kanskje litt rart ut, men det er sånn jeg tenker tilbake på det. Hvis man skulle møte noen, så ble man gjerne sett ned på.”

Anne

Informantene som har flyttet til Romsås i voksen alder oppgir at de ikke har møtt fordommer, men de legger også til at de tror det er verre for ungdommene. Og det bekreftes av de unge informantene i min undersøkelse. Da Anne traff samboeren sin som tenåring førte fordommene mot jentene fra Romsås til problemer i den første fasen. Det er ikke vanskelig å forstå når jentene fra Romsås ble sett på som flyfiller, som hun sier. Alexander fikk problemer i sitt forhold med en jente fra Akershus, da moren hennes ikke ville hun skulle ha noe med ham å gjøre, fordi han var oppvokst på Romsås. Fordommene Anne og Alexander har møtt har derfor fått konkrete sosiale konsekvenser for dem i hverdagslivet.

Selv om informantene som flyttet til Romsås i voksen alder oppgir å ikke ha møtt fordommer direkte, er det ikke ukjent for dem. Som Erik påpeker, så har de som kommer med negative kommentarer om Romsås tydeligvis fordommer mot bydelen og dens beboere. Han oppfatter deres kommentarer som en skjult anklage; har ikke du mulighet til å få deg noe bedre et annet sted? Sverre opplever ikke at folk har fordommer mot ham personlig, men mot bydelen. På samme måte synes han at Romsås påtvinges en identitet, ikke ham personlig. Han opplever det som en vond stigmatisering av Romsås som bydel.

Som Dean og Hastings (2000) finner i sin undersøkelse opplever dermed også beboerne på Romsås sosiale konsekvenser som følge av stigmatiseringen av bydelen i media og det image som er skapt av deres hjemsted som en følge av dette. Negativ respons på sitt bosted både fra familie og venner, og fra bekjente og fremmede, oppleves av beboerne i tillegg til forventninger om væremåte og holdninger når de møter nye mennesker. Mens det er ungdommen som i størst grad er utsatt for forventninger om holdninger og væremåte, opplever informanter i alle aldre negativ respons fra bekjente og fremmede.

Lilja (1997) argumenterer, på linje med van Kempen (1998), for at bosted former forestillinger om grad av respektabilitet og god oppførsel, og kan være like viktig for synet på et

individ som dets handlinger. Det følger av dette at en prestisjefylt adresse sender signaler om stor respektabilitet, og dette er noe man sannsynligvis vil anta til det motsatte er bevist. For beboerne på Romsås er dette ikke tilfelle. Derimot sender adressen negative signaler om lav respektabilitet, og dette er også noe mange sannsynligvis vil anta til det motsatte er bevist. Annes opplevelser fra fritidsklubbene er eksempel på det. Beboerne på Romsås må derfor overbevise og bevise for andre hvilke verdier de står for og hvilke holdninger de har, noe beboere i prestisjefylte områder ikke trenger å gjøre.

8.5 Følelsmessige konsekvenser og konsekvenser for identitet

Å møte fordommer og negative og nedlatende kommentarer og holdninger på grunn av bosted, må kunne antas å være en følelsmessig belastning. I tillegg til økonomiske og sosiale konsekvenser, kan derfor stigmatiseringen av et boligområde få konsekvenser for beboernes selvfølelse og identitet. Ristilammi (1994) argumenterer for at hjemsted og identitet hører nært sammen, og at det kan være vanskelig for mennesker som bor i stigmatiserte områder og som stadig opplever negativ respons fra omgivelsene, å opprettholde et positivt selvbilde. Det kan være spesielt vanskelig om angrep på bosted oppleves som angrep på individet, noe som i følge Ristilammi ofte er tilfelle.

Informantene møter som vist negative holdninger til sitt bosted både i media og i møte med andre mennesker. Hvordan oppleves disse angrepene på deres hjemsted, og hvilke følelsmessige konsekvenser får dette for dem?

8.5.1 Opplevelse av angrep på Romsås i media

Informantene opplever ikke uventet angrep på Romsås i media på ulike måter. Det finnes grovt sett tre reaksjonsmåter blant dem, etter hvor personlig de opplever fremstillingen og i hvilken grad den vekker følelser.

Personlig og vekker følelser

Hilde, Anne, Maria og Erik opplever angrep på Romsås i media som angrep på seg selv. De tar medias fremstilling personlig og den vekker sterke følelser. Hilde blir lei seg og sint, for hun føler at både hun og bydelen blir urettferdig behandlet, når hun ikke kjenner seg igjen i fremstillingen. Hun sitter med en følelse av at hun som del av befolkningen på Romsås blir

fremstilt som noe hun ikke er, og det oppleves som et angrep på henne personlig. Denne følelsen er hun ikke alene om. Anne blir også lei seg og irritert over alle de uriktige opplysningene om Romsås som presenteres i media. Det at fremstillingen oppleves som så urettferdig gjør også Maria provosert og irritert. Sinne og irritasjon, og følelsen av å bli såret og urettferdig behandlet er følelser som går igjen hos informantene.

”Det er klart du føler deg tråkka på når det kommer så mye negativt!”
Erik

Mens Anne har bodd på Romsås hele sitt liv, har Hilde, Maria og Erik, som vist i kapittel 6, bodd på Romsås i store deler av sine voksne liv. De føler alle en sterk tilhørighet og tilknytning til Romsås, og identifiserer seg med hjemstedet. Det kan være en viktig del av forklaringen på hvorfor de tar angrep på Romsås i media personlig, og opplever det som angrep på seg selv. Når Anne føler seg så sterkt knyttet til Romsås at stedet er blitt en viktig del av henne, er det ikke overraskende at hun opplever angrep på hjemstedet sitt som angrep på seg selv. Hun føler seg som en del av stedet, som hun sier: ”Romsås, det er meg!” Angrep på Romsås blir derfor personlig for henne. Dette er helt i overensstemmelse med Ristilammis påstand om hvordan beboere i stigmatiserte boligområder opplever stigmatiseringen (Ristilammi 1994).

Ikke personlig, men vekker følelser

Alexander, Svein, Stine og Sverre opplever ikke angrep på Romsås i media som angrep på seg selv. De tar ikke medias fremstilling personlig, men den vekker likevel negative følelser hos dem. Alexander sier han ikke tar fremstillingen personlig. Han leser bare det som står, og fnyser over det. Og ferdig med det. Likevel blir han irritert om det er en sak han kjenner til og det er mye feil i fremstillingen. Alexander er oppvokst på Romsås og sterkt knyttet til stedet. Man kunne kanskje i utgangspunktet vente at han derfor skulle ta angrepene personlig, som Ristilammi hevder er en vanlig reaksjon (ibid.). Han forklarer selv at han er blitt så vant til at media fremstiller Romsås negativt at han ikke bryr seg om det lenger.

På samme måte tar ikke Svein angrep på Romsås i media personlig, men synes likevel det er litt leit at det står så mye negativt. Han er i likhet med Alexander oppvokst i bydelen og sterkt knyttet til hjemstedet. Her kan det være et viktig poeng at Svein i liten grad leser aviser. Han kikker stort sett på overskriftene og danner seg et inntrykk av innholdet fra dem, men leser sjelden eller aldri hele teksten i en artikkel eller reportasje. Han får derfor kun med seg den

informasjonen som står i overskriften, og som van Dijk (1988) understreker er overskriftene "svekket" i forhold til fulle setninger, blant annet er de mer flertydige og vage. Det er mulig at dette bidrar til at han ikke tar angrepene på Romsås i media personlig.

Stine føler at hun ikke har noe med medias fremstilling av Romsås å gjøre, så hun tar det ikke personlig. Likevel blir hun irritert, for hun synes det blir så voldsomt når de negative overskriftene og artiklene springer mot henne fra avisene. At hun ikke tar angrepene på Romsås personlig kan antas å ha sammenheng med at hun føler liten tilknytning til bydelen. Hun har bodd på Romsås i fem år, og planlegger å flytte tilbake til oppvekststedet i Groruddalen. At angrepene på Romsås i media likevel vekker negative følelser hos henne, kan muligens henge sammen med at hun trives svært godt i bydelen og ikke kjenner seg igjen i fremstillingen. Det samme er trolig tilfelle også for Alexander og Svein.

Sverre oppgir å heller ikke ta angrep på Romsås i media personlig, og forklarer det med at han er komfortabel med å bo på Romsås og trygg på de verdiene han finner der. Likevel synes han det er trist og reagerer veldig sterkt på det. Han blir sint på vegne av bydelen når det positive ikke trekkes frem. Det gjør at det blir vanskeligere å lage tilsvarende ordninger andre steder, som for eksempel bilfritt boligområde, noe han er svært opptatt av. Selv om han ikke tar fremstillingen personlig får den likevel personlige konsekvenser for ham. Han føler han har mistet potensielle venner, som ikke har villet flytte til Romsås på grunn av bydelens dårlige rykte.

"Det er et reelt tap. Og det er et personlig tap. Så sånt sett så tar jeg det personlig, at det kunne vært et enda rikere liv, hvis bydelen hadde fått en mer rettferdig og riktig omtale av de positive tingene."

Sverre

Likegyldig

Kari opplever ikke angrep på Romsås i media som angrep på seg selv, hun tar det ikke personlig og det vekker ingen følelser hos henne. Hun oppgir at hun er helt likegyldig til hva som skrives om Romsås i media. Det opptar henne ikke, og hun tenker sjelden på det. Denne mangelen på interesse for hvordan hjemstedet hennes fremstilles i media kan trolig henge sammen med at hun, som vist i kapittel 6, ikke har bodd på Romsås særlig lenge, ikke føler noen tilknytning til bydelen, og planlegger å flytte.

8.5.2 Opplevelse av angrep på Romsås fra andre

På samme måte som informantene opplever og reagerer på medias fremstilling av Romsås på ulike måter, varierer også opplevelsen av andres negative holdninger til og angrep på deres hjemsted. De ulike reaksjonene kan også her grovt deles inn i de samme tre kategoriene som reaksjonene på medias fremstilling av Romsås.

Personlig og vekker følelser

Hilde, Anne og Erik opplever angrep på Romsås fra andre som angrep på seg selv. De tar det personlig og det vekker sterke følelser. Som nevnt ovenfor føler de alle tre en tett tilhørighet til bydelen og er sterkt knyttet til hjemstedet, og det bidrar trolig til at disse holdningene oppleves personlig. Hilde møter ikke negative holdninger til Romsås så ofte, men hun har det i seg hele tiden når hun møter nye mennesker; nå kommer det! Nå må jeg passe på! Hun går i en konstant forsvarsposisjon allerede før folk har sagt noe, og forventer nærmest alltid en eller annen negativ kommentar. Denne følelsen av alltid å være i forsvarsposisjon må sannsynligvis oppleves som svært anstrengende følelsesmessig, og muligens også virke hemmende sosialt, uten at Hilde gav noe inntrykk av det.

Anne tar det også svært personlig når hun opplever negative holdninger til Romsås, og hun blir såret. Det hender også hun hisser seg opp og blir sint. Hun forteller likevel at hun synes det er verre med angrep på Romsås i media enn angrep på bydelen fra andre. Hun tar angrep fra andre mer personlig og blir mer såret på grunn av ansikt-til-ansikt kontakten, men da har hun mulighet til å ta igjen og forklare. Ved angrep i media føler hun at hun ikke har mulighet til å gjøre noe, og det føles enda verre. Maktesløsheten ved ikke å kunne gjøre noe oppleves derfor som verre for henne enn å oppleve negative holdninger ansikt til ansikt.

Samme respons og holdninger kan også oppleves ulikt av beboerne. Spørsmålene; går det an å bo der? Og hvordan er det egentlig der? oppfattes ulikt av Erik og Sverre. Erik tar det som tidligere nevnt svært personlig når han får disse spørsmålene, og opplever det som indirekte kritikk mot seg selv; har du ikke råd til å skaffe deg noe bedre et annet sted? Spørsmålene vekker sterke følelser hos ham, og han blir engasjert, irritert og sint. Sverre derimot opplever ikke de samme spørsmålene som kritikk, men som en åpning for en diskusjon han gjerne tar. Spørsmålet åpner for at han får fortalt hvordan det egentlig er på Romsås, og det opplever han som positivt.

Ikke personlig, men vekker følelser

Gullestad (1989) argumenterer for at hver person har mange (del-) identiteter som til sammen kan sies å utgjøre en hovedidentitet, og at forskjellige deler av hovedidentiteten er viktigst i ulike situasjoner. Sverre oppgir at han ikke opplever angrep på Romsås fra andre som angrep på seg selv, til tross for at han er sterkt knyttet til bydelen og den er en viktig del av hans identitet. Han forklarer dette med at han ganske bevisst forsøker å skille mellom seg selv som individ og seg selv som Romsåsboer. Han skiller dermed mellom ulike deler av sin identitet, hvorav Romsåsboer bare er en del av denne.

Sannsynligvis ligger det visse forutsetninger til grunn for at et individ skal være i stand til å skille mellom de ulike sidene ved sin identitet på denne måten. Sverres bevisste forhold til seg selv som individ og som Romsåsboer kan synes å reflektere en trygghet, modenhet, erfaring og selvinnsikt som ikke besittes av alle. Blant annet vil trolig de unge informantene ha et helt annet utgangspunkt.

I likhet med Sverre opplever heller ikke Stine og Alexander angrep på Romsås fra andre som angrep på seg selv. De tar det ikke personlig, men angrepene og de negative holdningene vekker likevel følelser som sinne og irritasjon. Stine blir sint fordi hun mener hun skjønner hvor de får holdningene fra, nemlig media, og det føles svært urettferdig.

Alexander oppgir at han ikke tar angrep på Romsås fra andre personlig, men irriterer seg over det. Når jeg nevner jenta han var sammen med i Akershus og holdningene til moren hennes, sier han likevel at det følte svært ubehagelig. Han følte seg ille til mote når han traff henne og visste at hun ikke likte ham fordi han var fra Romsås. Det er ikke vanskelig å skjønne at dette var ubehagelig for ham, det er et tydelig eksempel på hvordan en beboer i et boligområde med negativt image kan oppleve stigmatisering som følge av dette.

Likegyldig

Radjif, Kari og Andreas opplever ikke angrep på Romsås fra andre som angrep på seg selv, de tar det ikke personlig og det vekker ingen følelser hos dem. De oppgir at de ikke bryr seg om hva andre sier om Romsås, så lenge de selv trives i bydelen. Verken Radjif, Kari eller Andreas føler som vist i kapittel 6 noen sterk tilknytning til sitt hjemsted. De har alle bodd på Romsås i underkant av tre år, og ingen av dem har planer om å bli boende på lengre sikt. Det

virker logisk å tro at mangelen på tilknytning til Romsås bidrar til at de ikke tar de negative holdningene personlig.

Svein tilhører også kategorien som ikke tar angrep på Romsås personlig, men i motsetning til Radjif, Kari og Andreas er han oppvokst i bydelen og sterkt knyttet til hjemstedet. Han opplever imidlertid for det meste negative holdninger til Romsås som erting og tull fra venner. Dette tar han ikke personlig, for som han selv sier har han hatt vennene sine lenge, og vet at de ikke mener noe alvorlig med det. Han er også av den oppfatning at de fleste han kjenner på Romsås ikke bryr seg så mye om hva andre mener.

Som nevnt kan det følge Ristilammi (1994) være vanskelig å opprettholde et positivt selvbilde for mennesker som stadig møter negative holdninger til sitt bosted. Det er imidlertid ingenting som tyder på dette hos informantene i undersøkelsen, uansett tilknytning til og identifisering med bydelen. Det må her tas forbehold om at dette er svært sensitive spørsmål som krever at informantene blottlegger til dels vanskelige og vonde følelser. Som nevnt ovenfor understreker Rutherford (1990) at både tidligere erfaringer og eksisterende relasjoner må tas med i en definisjon av identitet. På bakgrunn av dette er det ikke urimelig å tro at informantene som er oppvokst på Romsås med negative holdninger til hjemstedet som en del av oppveksten, vil ha større problemer med å opprettholde et positivt selvbilde enn informantene som kun har opplevd disse holdningene i voksen alder. Ingenting tyder imidlertid på dette i undersøkelsen. Det kan muligens delvis forklares med at alle de fire informantene som er oppvokst på Romsås har størstedelen av sitt nettverk der og i nærliggende bydeler, to av dem har heller aldri gått på skole utenfor bydelen. Som vist har de riktignok opplevd både negativ respons og fordommer, men kanskje ikke stigmatisering i den grad som man kunne forventet om de hadde tilbrakt større del av tiden utenfor bydelen.

Det er et viktig poeng å være oppmerksom på at informantene sannsynligvis har opplevd angrep på hjemstedet i ulik grad. Som vist opplever Svein, for eksempel, det for det meste som erting og tull fra venner. I hvor stor grad informantene har opplevd negativ respons på sitt hjemsted avhenger av mange ulike faktorer. Hvor de arbeider og går på skole, hvem de omgås og hvor de tilbringer fritiden, er noen av disse faktorene. Informanter som tilbringer det meste av sin tid på Romsås opplever sannsynligvis mindre negative holdninger til sitt hjemsted enn de som tilbringer mye tid utenfor bydelen. Loïc Waquant (1996) fant dette i sin sammenligning av gettoer i Chicago og Paris. Mye taler også for at informantene som har

bodd lenge i bydelen har opplevd angrep på og negative holdninger til Romsås i større grad og over lengre periode enn informantene med kortere botid i bydelen.

8.6 Individuell respons på stigmatiseringen av Romsås

Beboere på Romsås må som vist forholde seg til en stigmatisering av sitt hjemsted som har både sosiale og følelsesmessige konsekvenser for dem i hverdagen. De tvinges derfor bevisst eller ubevisst til å ta et valg om hvordan de vil takle situasjonen de befinner seg i. Deres individuelle respons vil i det følgende analyseres og drøftes i forhold til Albert Hirshmans begreper "exit", "voice" og "loyalty" (Hirshman 1970), som ble drøftet i kapittel 3.

8.6.1 "Exit" – flytting og distansering

Når Hirshmans begrep "exit" benyttes i denne sammenheng, tilsvare det en avgjørelse om å flytte fra Romsås for å unngå stigmatisering. Denne responsen eksisterer ikke blant informantene i undersøkelsen. De som ikke planlegger å bli boende på lengre sikt, Radjif, Kari, Andreas og Stine, oppgir at årsaken til at de vil flytte er et ønske om å bo nærmere arbeidsstedet eller tilbake til oppvekststed. Denne responsen på stigmatisering vil antagelig være enklere å fange opp blant beboere som allerede har flyttet, og disse inngår ikke i denne undersøkelsen.

Det kan også være en fare for at stigmaet som er påført et boligområde vil henge ved individet i lang tid etter at han eller hun har flyttet fra området, som Dean og Hastings (2000) viser. Alexanders opplevelser med moren til kjæresten hans illustrerer dette. Han bodde da dette skjedde i en toårsperiode i Akershus, men det at han var oppvokst på Romsås var nok til at moren reagerte på den måten hun gjorde. Stigmaet som er påført Romsås hang derfor ved Alexander selv etter at han flyttet derfra.

Loïc Waquant (1996) benytter seg av begrepet "exit" på en noe annen måte, som en psykisk og symbolsk distansering heller enn en fysisk tilbaketrekning. Det vil i denne undersøkelsen tilsi at informantene er enige i kritikken mot Romsås, samtidig som de understreker at det gjelder andre og ikke de selv. Denne responsen fant jeg heller ikke blant informantene. Det finnes en følelse av at kritikken mot Romsås kan gjelde andre grupper, som kriminelle og tapergrupper i statistikken. Så langt stemmer informantenes holdninger overens med Waquants funn. Selv om informantene ikke identifiserer seg med disse gruppene, oppleves

imidlertid ikke kritikken som rettferdig. For som Sverre påpeker, så trekkes det frem noen uheldige eksempler som gjøres til et helt bilde. Negative hendelser fremstilles som hverdagen for hele befolkningen på Romsås, selv om det kun gjelder enkelte grupper. Derfor føles ikke kritikken rettferdig, og derfor opplever informantene at kritikken gjelder dem også.

8.6.2 "Voice" – forsvar av hjemsted

Et annet alternativ som er åpent for beboerne på Romsås som respons på stigmatiseringen av deres hjemsted er forsvar av bydelen mot det ryktet den har fått, noe som tilsvarer Hirshmans "voice-begrep" (Hirshman 1970). Dette vil, i følge Festingers teori om kognitiv dissonans (Festinger 1964) som ble drøftet i kapittel 7, være en naturlig reaksjon på kritikk av bosted. Når angrep på Romsås oppleves som angrep på informantene selv, blir dette også en indirekte måte å forsvare seg selv på. Forsvar av hjemstedet kan gjøres som respons både på stigmatisering i media og negative holdninger i møte med andre.

Å utfordre medias fremstilling direkte ved å skrive leserinnlegg til avisene er noe som flere av informantene har tenkt på, men så har det blitt med tanken. Å skrive leserinnlegg krever både tid, initiativ og mot, og er nok et område der det ofte kan være langt fra tanke til handling. Sverre og Erik har begge gjort en innsats for å utfordre medias fremstilling. Erik ble voldsomt provosert av en artikkelserie der Romsås ble svært negativt fremstilt, og tok kontakt med journalisten. Han både ringte og sendte flere brev, men fikk aldri noe svar. Sverre har skrevet leserbrev til Aftenposten der han kritiserer avisas måte å fremstille Romsås på. Dette leserbrevet er en del av datamaterialet for tekstanalysen i oppgaven. Sverre kritiserer der Aftenpostens fremstilling av enkelthendelser og enkeltskjebner som om det var hverdagen for hele befolkningen på Romsås, og etterlyser en mer nyansert fremstilling av bydelen.

Å forsvare Romsås ved negativ respons og holdninger fra andre er mer utbredt blant informantene. Dette kan de gjøre både bevisst og ubevisst. Hilde er i forsvarsposisjon hele tiden når hun treffer nye mennesker, og prøver alltid å trekke frem positive trekk ved Romsås samtidig som hun sier hvor hun bor. Dette er en automatisk reaksjon for henne, noe hun gjør nesten uten å tenke seg om. Det er derfor mer en refleks enn en bevisst valgt reaksjon. Det er mulig at noe av bakgrunnen for Hildes konstante forsvarsposisjon er den negative responsen hun fikk fra barndomsvenner i Bærum da hun flyttet til Romsås. Hun sier selv at det er sjelden hun opplever negativ respons til Romsås i hverdagen, men at hun likevel er i en konstant

forsvarsposisjon når hun treffer nye mennesker. Det kan muligens tyde på at den negative responsen hun opplevde fra venner da hun flyttet til Romsås opplevdes som så sårende at det sitter i henne fortsatt, 15 år senere.

Å forsvare Romsås ved å utfordre bildet som blir gitt er en vanlig reaksjon blant informantene, som også Dean og Hastings (2000) fant i sin undersøkelse. Dette gjøres vanligvis ved å forsøke å nyansere bildet andre har av bydelen. Informantene nekter ikke for at det eksisterer problemer på Romsås, men de understreker at dette er noe som de ikke har opplevd på kroppen, og at de derfor ikke kjenner seg igjen i dette bildet. Samtidig understreker de at befolkningen på Romsås er utrolig flink til å jobbe med problemene og forbedre forholdene. I tillegg til dette trekkes alle de positive kvalitetene ved bydelen frem, som en slags markedsføring av bydelen.

En annen måte informantene utfordrer bildet andre har av Romsås på, er å introdusere venner, familie og bekjente til området. Anne understreker at hun liker å vise utenforstående rundt på Romsås for å forklare hvor fint de har det og hvorfor de trives så godt der.

8.6.3 "Loyalty" – forsøk på å unngå negative holdninger

Det er også mulig å forholde seg passivt til stigmatiseringen av sitt hjemsted, og det tilsvarer Hirshmans begrep "loyalty" (Hirshman 1970). Det betyr ikke at man ikke forholder seg til stigmatiseringen i det hele tatt, men at man ikke foretar seg noe aktivt for å forsvare hjemstedet. I stedet forsøker man ved hjelp av ulike strategier, som Dean og Hastings (2000) viser til i sin undersøkelse, å unngå å oppleve negative holdninger. Disse strategiene kan blant annet være å unnlate å fortelle hvor man bor eller bare oppgi deler av adressen, nekte å snakke om hjemstedet eller trekke seg unna situasjoner der man forventer å møte nedlatende holdninger.

Det er viktig å være klar over at dette temaet kan oppleves som sensitivt for informantene. Etter å ha snakket varmt om hjemstedet sitt under hele intervjuet, kan det føles som et nederlag å innrømme at de ikke vil si at de er fra Romsås eller at de forsøker å unngå negative holdninger på andre måter. Det er også mulig at en forsvarsreaksjon kan være helt ubevisst, og at informantene derfor ikke selv er klar over at de har én.

På spørsmål om informantene har benyttet seg av strategier som nevnt for å unngå negative holdninger, er svarene i stor grad negative. Det synes som om dette er en valgmulighet de ikke har vurdert. Alexander sier at da han var yngre var det stikk motsatt, det var veldig viktig å fortelle at han var fra Romsås, for å oppnå respekt hos andre ungdommer. Han brukte som nevnt tidligere andres fordommer for å oppnå noe som for ham var positivt. Sverre liker å diskutere Romsås, og provoserer ofte litt for å få i gang en diskusjon. Han er den eneste av informantene som flyttet til Romsås på bakgrunn av et bevisst ønske om å bo i blokk i en drabantby, i hovedsak ut fra et miljøhensyn. Han har derfor et svært bevisst forhold til Romsås` kvaliteter, og blir omtalt av sin kone som en ekte Romsåspatriot.

Anne synes det er helt utenkelig å benytte seg av noen av de nevnte strategiene for å unngå negative holdninger, og kan ikke skjønne hvorfor hun skulle ville gjøre noe sånt. For henne er det eneste alternativet å forsvare Romsås når hun opplever negativ respons:

"Det har jeg aldri gjort. Jeg har ikke noen grunn til å være flau for det. Jeg er stolt av Romsås, jeg!"
Anne

Som nevnt har alle de fire informantene som er oppvokst på Romsås størstedelen av sine nettverk i bydelen, og tilbringer derfor svært mye av sin tid der. Som en følge av dette opplever de muligens, som det også ble nevnt tidligere, ikke så mye stigmatisering som de ville gjort om de hadde tilbrakt mye tid utenfor bydelen. Det er derfor mulig at behovet for å forsvare seg ikke er så stort i hverdagen. Når Alexander og Anne forteller om fordommene og de negative holdningene de har møtt, snakker de stort sett om fortiden, da de var yngre og tilbrakte tid på fritidsklubber, i sentrum eller utenfor Oslo. Jeg fikk inntrykk av at de, i den hverdagen de lever nå der mesteparten av tiden tilbringes på Romsås, ikke opplever det som et like stort problem som de gjorde tidligere.

Informantene benytter seg imidlertid av ulike forsvarsstrategier for å unngå negative holdninger. Hilde, som er i en konstant forsvarsposisjon når hun møter nye mennesker, sier automatisk noe positivt om Romsås med en gang hun har presentert seg. På den måten kommer hun kritikken i forkjøpet, og får muligens avverget den.

Som det understrekes i teorikapitlet kan valg av reaksjonsform rett og slett avhenge av individets dagsform og humør, slik at det er høyst tenkelig at et individ som en dag forsvarer

sitt hjemsted en annen dag velger å unngå å la det bli et tema. Dette står i kontrast til Hirshman (1970), som ser de ulike reaksjonsformene som gjensidig utelukkende alternativer. Marias reaksjon er et eksempel på dette. Hun er en ressurssterk kvinne som i de fleste tilfeller forsvarer hjemstedet sitt. Det er imidlertid ikke alltid hun orker å si hvor hun bor og jobber. Det hender hun kjenner at hun ikke orker en ny forsvarstale for Romsås, og da lar hun heller være å si hvor hun bor. På den måten unngår hun å oppleve de negative holdningene hun er redd for å møte.

Dean og Hastings (2000) viser i sin studie av stigmatiserte boligområder at en mulig strategi for å unngå negative holdninger er å trekke seg unna situasjoner der det forventes å møte slike holdninger. Etter at Alexander fortalte moren til kjæresten sin at han var fra Romsås ble hun som tidligere nevnt svært negativt innstilt til ham. Dette var naturligvis ubehagelig for ham, og han forsøkte derfor å unngå å treffe henne, for på den måten å unngå å oppleve hennes negative holdninger. I ettertid lurer han på om han burde ha løyet for henne og latt være å si hvor han var fra, noe som ikke var i hans tanker da han fortalte at han var fra Romsås. Han hadde ikke forutsett at hun kunne reagere på den måten hun gjorde. Det er lett å tenke seg at han etter denne opplevelsen vil tenke seg nøye om dersom han befinner seg i en liknende situasjon.

På spørsmål om informantene vet om andre som forsøker å unngå negative holdninger ved å la være å si at de bor på Romsås eller lignende, er svarene i stor grad negative. Det eksisterer imidlertid et inntrykk av at ungdommer kan være litt forsiktige med å fortelle hvor de kommer fra. Dette er ikke noe informantene vet med sikkerhet, men et inntrykk de har på grunn av ting de har hørt og opplevd. Som vist tidligere i kapitlet er det ungdommene i undersøkelsen som i størst grad er utsatt for fordommer, så det er ikke utenkelig at dette inntrykket medfører riktighet.

8.7 Oppsummerende kommentarer

Som vist i dette kapitlet har informantene en klar oppfatning av at det negative massebildet som produseres av Romsås i media påvirker andres holdninger til bydelen. Dette begrunnes blant annet med at de gjenkjenner argumenter fra media i andres påstander om deres hjemsted. I tillegg har de inntrykk av at mennesker som bor i Oslo-området, men ikke har personlig kjennskap til Romsås, har svært negative holdninger til bydelen.

Informantene får inntrykk av andre menneskers holdninger til Romsås gjennom responsen de opplever på sitt hjemsted. Denne responsen er i stor grad negativ, og kommer både fra familie og venner, og fra bekjente og fremmede.

Stigmatiseringen av Romsås i media får derfor konsekvenser for informantene i hverdagen. Det er noe de tvinges til å forholde seg til daglig når de åpner avisene og treffer nye mennesker. Ingen av de som ble intervjuet kunne imidlertid bekrefte å ha opplevd økonomiske konsekvenser, som blant annet diskriminering på arbeidsmarkedet som Dean og Hastings (2000) finner i sin undersøkelse. Derimot opplever de sosiale og følelsesmessige konsekvenser av stigmatiseringen av bydelen i media og det image som er skapt av hjemstedet deres som en følge av dette. Informantene, og da særlig ungdommen, møter fordommer om holdninger og væremåte hos bekjente og fremmede som får direkte konsekvenser for dem i hverdagen. Informanter i alle aldre opplever negative holdninger til sitt hjemsted, både fra familie og venner for valg av bosted, og negative kommentarer om deres hjemsted fra bekjente og fremmede.

De følelsesmessige konsekvensene av stigmatiseringen av Romsås i media og det negative imaget av bydelen som dette har bidratt til å skape, varierer naturligvis blant informantene. De lar seg i ulik grad påvirke av stigmatiseringen. Negative følelser som irritasjon og sinne og følelsen av bli tråkket på og urettferdig behandlet er likevel utbredt. Angrepene og de negative holdningene tas i størst grad personlig av informantene som føler sterkest tilknytning til Romsås, og de opplever disse angrepene og holdningene som angrep på seg selv. Dette må antas være en følelsesmessig belastning. Ingenting i det informantene sier, tyder imidlertid på at de har problemer med å opprettholde et positivt selvbilde på tross av den følelsesmessige belastningen de opplever. Det er her viktig å understreke at dette er svært sensitive spørsmål, som krever at informantene utleverer seg helt og holdent.

Svarene tyder på at stigmatisering av hjemstedet er et reelt problem for beboere på Romsås, uten at vi kan si hvor utbredt det er. Informantene har fått oppleve hvordan det føles å bli stemplet som avvikere og annerledes, og det har fått sosiale konsekvenser for dem, som både Becker (1973) og Goffman (1963) understreker.

Informantene tvinges til å forholde seg til stigmatiseringen av sitt hjemsted daglig når de åpner avisene og treffer nye mennesker, og de er derfor nødt til å bevisst eller ubevisst ta et

valg om hvordan de vil takle situasjonen de befinner seg i. Det gjør de som vist på ulike måter. Verken fysisk tilbaketrekning som flytting eller psykisk distansering eksisterer som en respons blant deltagerne i min undersøkelse. Derimot er det en utbredt respons å forsvare Romsås ved negativ respons fra andre. Dette er også en indirekte måte å forsvare seg selv og valget om å bosette seg på Romsås på. Det gjøres ved å forsøke å nyansere bildet andre har av bydelen, eller introdusere venner, familie og bekjente til Romsås for å utfordre det bildet som blir gitt av bydelen. Medias fremstilling av bydelen har også blitt utfordret direkte av informantene. Dette har blitt gjort ved å kontakte journalister som har skrevet nedsettende om Romsås, og skrive kritiske leserinnlegg til avisene.

Informantene benytter seg også av ulike forsvarsstrategier for å unngå negative holdninger. Disse inkluderer å la være å si hvor de bor, og å unngå situasjoner der de forventer å møte negative holdninger. Det eksisterer også et inntrykk av at ungdommer kan være litt forsiktige med å fortelle at de kommer fra Romsås. Det er ikke utenkelig at dette inntrykket medfører en viss grad av riktighet, da det er ungdommene blant informantene som i størst grad har vært utsatt for fordommer på grunn av bosted i møte med andre.

Det er viktig å understreke at de ulike reaksjonsmåtene ikke er gjensidig utelukkende. Valg av reaksjonsform kan avhenge av flere ulike faktorer som dagsform og humør. Det er derfor høyst tenkelig at en beboer som en dag forsvarer sitt hjemsted en annen dag forsøker å unngå å la det bli et tema. Maria er et eksempel på dette. Hun er en ressurssterk kvinne, som i de fleste sammenhenger forsvarer sitt hjemsted. Enkelte ganger kjenner hun imidlertid at hun ikke orker en ny forsvarstale for Romsås, og lar da være å fortelle hvor hun bor.

Selv om denne undersøkelsen viser at informantene opplever sosiale og følelsesmessige konsekvenser av stigmatiseringen av hjemstedet i media, virker det ikke som om de oppfatter seg selv som offer. På tross av følelsen av å være tråkket på og urettferdig behandlet, fant jeg hos beboerne i undersøkelsen en innstilling som tyder på at det er andre mennesker med negative holdninger til Romsås som oppfattes som en slags "offer" av beboerne. Disse menneskene lar seg påvirke av media, og er uvitende om alle de positive kvalitetene som gjør beboerne på Romsås stolte av hjemstedet sitt.

9 Avslutning

Først i dette avslutningskapitlet vil jeg foreta en oppsummering av oppgavens problemstillinger og hvilke funn jeg har gjort i forbindelse med dem. I hvilken grad oppgavens teoretiske rammeverk har vist seg fruktbart, vil også bli behandlet. Deretter vil jeg spekulere litt i fremtidsutsiktene til Romsås og bydelens image, på bakgrunn av fire aktuelle utviklingstrekk. Til sist vil jeg, som en avslutning på hele oppgaven, forsøke å plassere undersøkelsen i en større sammenheng. Det vil si Oslos drabantbyer generelt og den debatt som de er gjenstand for.

9.1 *Problemstillinger og funn*

Hvilke aspekter trekkes frem i medias fremstilling av Romsås?

Jeg hadde i utgangspunktet et inntrykk av at Romsås ble negativt fremstilt i media, basert på egne erfaringer og samtaler med venner og bekjente. Dette inntrykket ble bekreftet av en tekstanalyse av 276 avistekster fra Aftenposten og Dagbladet som omhandlet Romsås i perioden januar 1995 til november 2002. Som vist i tabell 2, har over 70 prosent av tekstene i materialet en negativ vinkling til Romsås. Jeg kan derfor konkludere med at det i hovedsak er negative aspekter som dominerer medias fremstilling av bydelen.

Arkitekturen på Romsås fremstilles som monoton, grå og lite spennende, og det gis inntrykk av at bydelen er et resultat av feilslått planlegging. Som boligområde fremstilles Romsås som byens billigste og lite attraktivt. Miljøet i bydelen fremstilles som svært tøft, med en passiv befolkning som lever i frykt for kriminelle ungdomsgjenger. Romsås har også vært åsted for tilfeller av vold og drap som har fått mye medieomtale. Bydelen etableres som en av bydelene i Oslo med høyest andel ikke-vestlige innvandrere. Befolkningen på Romsås fremstilles som ressurs svak, med en opphopning av levekårsproblemer som mange trygdede og høy dødelighet. De offentlige tilbudene til de eldre og de minste barna fremstilles som svært bra, mens skolesituasjonen derimot presenteres som dårlig. Manglende kultur- og fritidstilbud fremstilles som et problem i bydelen.

Denne kombinasjonen av problembeskrivelser, boligmarkedsinformasjon og beskrivelser av fysisk miljø skaper et stigmatisert bilde av Romsås, som også valg av overskrifter og ordvalg bidrar til. Fremstillingen må kunne sies å ha bidratt til å skape og opprettholde et negativt

masseimage av bydelen. Selv om dette masseimage som regel er svært overflatisk, noe Relph (1976) understreker, er det likevel grunn til å tro at Romsås' masseimage vil kunne påvirke individers syn på og opplevelse av bydelen.

Waldahls (1999) teori angående mediepåvirkning var et fruktbart utgangspunkt for denne analysen. Sammen med van Dijks (1988) teoretiske påstander om virkemidler i media, bidro teorien om mediepåvirkning til å belyse vinklinger og aspekter i medias fremstilling av Romsås. Relphs (1976) begrep "masseimage" illustrerer på en god måte hva som kan bli resultatet av slik eksponering.

Avviker medias fremstilling av Romsås fra beboeres egne oppfatninger av sitt hjemsted, og i tilfelle hvordan?

Beboerne i undersøkelsen kjenner seg ikke igjen i medias fremstilling av bydelen. På spørsmål om hvordan de vil beskrive Romsås, trekker de frem beliggenheten med nærheten til marka, gode leiligheter, de bilfrie uteområdene og godt sosialt miljø som positive kvaliteter ved hjemstedet. Dette er aspekter ved Romsås som ikke blir nevnt i media i den aktuelle perioden; de tilhører dermed ikke den delen av virkeligheten som dekkes av medias søkelys, som Weimann (2000) understreker.

Beboernes oppfatninger av sitt eget hjemsted varierer naturligvis fra individ til individ, og dermed også deres respons på medias fremstilling av hjemstedet. Likevel er det enkelte aspekter som skiller seg ut ved at beboerne i undersøkelsen i stor grad sier seg enten enig eller uenig i medias fremstilling.

Enkelte aspekter kjenner informantene igjen fra sin egen hverdag. Det gjelder først og fremst fremstillingen av arkitekturen på Romsås som grå og kjedelig. Fremstillingen av Romsås som et billig boligområde og som en bydel med svært gode offentlige tilbud til eldre og de yngste barna oppfattes også i stor grad å ligge nært opp til virkeligheten. At Romsås fremstilles som et lite attraktivt boligområde reagerer informantene derimot sterkt på. Det samme gjelder fremstillingen av miljøet som svært tøft og av kultur- og fritidstilbudene som mangelfulle. På disse områdene oppfatter informantene medias fremstilling av deres hjemsted som fjernt fra virkeligheten.

Generelt opplever informantene medias fremstilling av hjemstedet som alt for negativ, på tross av at noen aspekter oppfattes som relativt virkelighetsnære. Informantene hadde i utgangspunktet et inntrykk av at Romsås ble negativt fremstilt i media, men ble likevel overrasket over graden av negative aspekter i fremstillingen. De reagerer på at hendelser som kunne gitt et bredere og mer nyansert bilde av bydelen ekskluderes. De har også en oppfatning av at kun hendelser som passer inn med og forsterker det negative masseimaget av bydelen inkluderes i medias fremstilling. Lokalavisa synes derimot å formidle en hverdag informantene kjenner seg igjen i, og er derfor av stor betydning for dem.

Kapitlet som omhandler denne problemstillingen drar i begrenset grad på teori. Beboernes inntrykk og oppfatninger både av medias fremstilling og hjemstedet får i stor grad stå for seg selv. I stedet er informantenes egenskaper og bakgrunn benyttet for å forklare oppfatningene deres. Waldahls (1999) teori om mediepåvirkning danner likevel også her et godt utgangspunkt for analysen. I tillegg synes Weimanns (2000) argument om at media kun dekker visse dimensjoner av virkeligheten på en overbevisende måte å dekke informantenes oppfatning av medias fremstilling av Romsås. Til slutt stemmer informantenes oppfatning av lokalavisa svært godt overens med Martins (2000) argumenter angående denne type avis sin rolle og målsetning.

Opplever beboere på Romsås stigmatisering i hverdagen som følge av medias fremstilling av deres hjemsted, og i tilfelle på hvilken måte?

Som vist i kapittel 8 er det ingen tvil blant informantene om at andres holdninger til Romsås påvirkes av det negative masseimaget som formidles av bydelen i media. Dette begrunnes først og fremst med at de gjenkjenner argumenter fra media i andres påstander om Romsås, slik at medias stigmatisering etter informantenes oppfatning formidles gjennom mennesker de møter i hverdagen.

Beboerne i undersøkelsen møter negativ respons på sitt hjemsted både fra familie og venner, og bekjente og fremmede, og dette får konsekvenser for dem i hverdagen. Ingen av informantene kunne imidlertid bekrefte å ha opplevd økonomiske konsekvenser. Derimot opplever de sosiale og følelsesmessige konsekvenser av stigmatiseringen av bydelen i media. Spesielt ungdommene har møtt fordommer blant jevnaldrende og voksne som har fått direkte konsekvenser for dem i hverdagen, mens beboere i alle aldre opplever negative holdninger til sitt hjemsted.

De følelsesmessige konsekvensene av dette varierer naturligvis blant beboerne i undersøkelsen, for de lar seg i ulik grad påvirke av stigmatiseringen. Negative følelser som sinne og irritasjon, og følelsen av bli tråkket på og urettferdig behandlet, kommer likevel til syne. Angrepene og holdningene tas også personlig av flere av informantene som føler sterk tilknytning til hjemstedet. Dette må antas å være en følelsesmessig belastning. Imidlertid er det ingenting i det beboerne i undersøkelsen sier som tyder på at de har problemer med å opprettholde et positivt selvbilde, på tross av den følelsesmessige belastningen de opplever.

Det synes som om beboerne i undersøkelsen opplever en ganske sterk stigmatisering, som etter deres oppfatning skyldes medias fremstilling av bydelen. Dette er noe de tvinges å forholde seg til når de åpner avisen og treffer mennesker, det vil si nærmest konstant.

Flere ulike teoretiske argumenter har bidratt til å belyse hvorvidt beboere på Romsås opplever stigmatisering i hverdagen som følge av medias fremstilling av bydelen. Shields (1991) teori om romlig praksis gir et viktig bidrag i forklaringen på styrken av det masseimaget av Romsås som presenteres i media. Becker (1973) og Goffmans (1963) teoretiske påstander om stigmatisering bidrar til en forståelse av hvilke konsekvenser en slik stigmatisering kan føre til. På samme måte bidrar Van Kempen (1998) og Liljas (1997) sammenfallende argumenter om hvordan bolig sender signaler om atferd og holdninger til å belyse et aspekt ved de sosiale konsekvensene informantene opplever som følge av stigmatiseringen av bydelen. Ristilammis (1994) påstand om at beboere i stigmatiserte boligområder kan bli påtvunget en identitet på bakgrunn av hjemsted finner støtte i informantenes opplevelser. Derimot ser ikke hans argument om at det kan være vanskelig for beboere i stigmatiserte boligområder å opprettholde en positiv selvfølelse ut til å være gyldig for beboerne i denne undersøkelsen. Hvordan det er mulig å skille mellom ulike deler av sin identitet, belyses av Gullestads (1989) definisjon av identitet som bestående av flere (del-) identiteter. I tillegg til disse teoretiske påstandene har Dean og Hastings (2000) resultater fra sin undersøkelse av tre stigmatiserte boligområder bidratt til en forståelse av hvilke konsekvenser stigmatiseringen av Romsås i media har for informantene. Mine empiriske funn stemmer i stor grad overens med funnene i deres undersøkelse.

Hvilke responser kan registreres blant beboere på Romsås som følge av stigmatiseringen?

Beboerne i undersøkelsen tvinges til bevisst eller ubevisst å ta et valg om hvordan de vil takle situasjonen de befinner seg i, og de forholder seg naturligvis til stigmatiseringen av sitt hjemsted på ulike måter.

Verken psykisk distansering eller fysisk tilbaketrekning, for eksempel flytting, eksisterer som en respons blant informantene. Derimot er det en vanlig respons å forsvare hjemstedet ved negative holdninger fra andre, en respons som også blir en indirekte måte å forsvare seg selv og valget om å flytte til Romsås. Det gjøres i hovedsak ved å forsøke å nyansere bildet andre har av bydelen, eller å introdusere venner, bekjente og familie til Romsås for å utfordre det bildet som blir gitt av bydelen. Å utfordre medias fremstilling direkte ved å skrive leserinnlegg og kontakte journalister er også en respons som eksisterer blant informantene.

De benytter seg også av ulike forsvarsstrategier for å unngå å oppleve negative holdninger. Å unngå situasjoner der de forventer å møte slike holdninger, og å la være å si hvor de bor, er to slike strategier. Det eksisterer også en oppfatning av at ungdommer kan være litt forsiktig med å fortelle at de er fra Romsås.

De ulike reaksjonsmåtene er imidlertid ikke gjensidig utelukkende. Valg av reaksjonsform kan avhenge av flere ulike faktorer, som humør og dagsform. Det finnes eksempel i undersøkelsen på at en beboer som en dag forsvarer sitt hjemsted en annen dag forsøker å ikke la det bli et tema. Det må også understrekes at de ulike responsene kan være ubevisste, slik at beboerne ikke selv er klar over at de handler på en bestemt måte.

Informantenes individuelle respons på stigmatiseringen av deres hjemsted ble drøftet og analysert i forhold til Hirsmands (1970) begrepsapparat. Dette har, etter et par tilpasninger, vist seg som et fruktbart utgangspunkt og rammeverk for analysen. Hans begreper "exit", "voice" og "loyalty" belyser og ordner de ulike reaksjonsmåtene på en oversiktlig måte. Mens reaksjonsformen "exit" ikke ble funnet i min undersøkelse, fant jeg eksempler på både forsvar av hjemsted og forsøk på å unngå negative holdninger. Waquant (1996) benytter begrepet "exit" på en noe annen måte, som en psykisk og symbolsk tilbaketrekning. Dette er en respons som ikke eksisterer blant informantene. Igjen var mine funn i stor grad sammenfallende med

Dean og Hastings (2000) resultater fra deres undersøkelse. Som nevnt i metodekapitlet styrker et slikt samsvar undersøkelsens troverdighet.

9.2 Fremtidsutsikter

Det kan i denne sammenheng være fristende å spekulere i hvordan fremtidsutsiktene ser ut for Romsås og bydelens image. Fysisk, planleggingsmessig og administrativt skjer det en utvikling som vil kunne ha konsekvenser både på kort og lang sikt. Fire faktorer er verd å nevne her. For det første, som nevnt tidligere i oppgaven, er bydelen midt i en omfattende rehabiliteringsprosess. To borettslag er allerede totalrehabilitert, og det foreligger en målsetting om at resten av borettslagene også skal rehabiliteres, selv om tidsaspektet er noe usikkert. Når disse planene er fullført, vil Romsås ikke lenger være en bydel preget av trist, grå betong som den oppfattes i dag både av beboere og andre.

For det andre har det kommet forslag til reguleringsplan for boliger i området mellom Romsåsveien og Riksvei 4 (se kart over Romsås på side 7). Dette forslaget er helt nytt, og ennå ikke behandlet av Plan- og bygningsetaten. Det gjenstår å se, men om området utbygges vil det kunne få konsekvenser for Romsås. Dersom det satses på småhusbebyggelse, vil det være svært positivt for bydelens boligstruktur, som både beboere og fagfolk påpeker er for ensidig. Beboere som ønsker og har mulighet til å skaffe seg større bolig, og kanskje rekkehus eller enebolig, blir ikke lenger tvunget til å flytte fra bydelen, slik en av informantene klager over at flere av hans venner har blitt. Dette vil kunne få konsekvenser for befolknings sammensetningen i bydelen. Selv om rehabiliteringen blir gjennomført og området utbygget, gjenstår det imidlertid å se om denne utviklingen vil reflekteres i media. Som Relph (1976) understreker, er et steds masseimage, i likhet med et offentlig image, mer stabilt og endres ikke like raskt som individuelle image. Det er blant annet avhengig av hvilke aspekter media velger å fokusere på, og på hvilken måte de gjør det. På bakgrunn av dette er det vel grunn til å tro at det masseimage som formidles av Romsås gjennom media ikke vil endres på kort sikt, selv om de faktiske forholdene i bydelen skulle endre seg.

For det tredje står Oslo foran en stor administrativ omorganisering som innebærer sammen- slåing av flere bydeler. Fra 1. januar 2004 vil byens 25 bydeler være redusert til 15. Dette får naturligvis følger for Romsås, som er vedtatt slått sammen med Grorud bydel (www.bydel-romsas.oslo.kommune.no). Hvilke konsekvenser dette vil få for Romsås, er vanskelig å forut-

si, men en ting er rimelig sikkert, og det er at navnet Romsås vil forsvinne som bydelsnavn. Den endelige avgjørelsen om de nye bydelsnavnene tas ikke i bystyret før sommeren 2003, men når dette skrives ser det ut som om bydel 11, som Romsås blir en del av, vil bli hetende Grorud (ibid.). Jeg spurte ikke beboerne i undersøkelsen hva de mener om denne sammenlåingen, så jeg vet derfor ikke hva de synes om at navnet Romsås forsvinner som bydelsnavn. Jeg vil imidlertid tro at meningene vil være delte. Navnet Romsås har en så negativ klang i manges ører at det er mulig det kan være en fordel at det "forsvinner", og at beboerne kan si at de bor på Grorud istedenfor. Samtidig identifiserer flere av beboerne seg med navnet Romsås, de kjenner seg igjen i det og er stolt av det. I tillegg blir Romsås en slags "lillebror" i bydelen, i forhold til den mye større bydelen Grorud, som har godt over dobbelt så mange innbyggere som Romsås (Statistisk årbok for Oslo 2002, tabell 2.7). Dette vil antagelig kunne få konsekvenser for de offentlige tilbudene, administrasjon og liknende. Det er vel ikke særlig dristig å anta at en del tjenester og tilbud vil bli slått sammen for å oppnå stordriftsfordeler, noe som kan få negative konsekvenser for driften av senteret på Romsås og hvilke tjenester som blir tilgjengelige i nærmiljøet. Bydelssammenslåingen vil trolig også få konsekvenser for hvordan Romsås vil fremstå i statistikken. Grorud er en bydel med både blokkbebyggelse og store eneboliger, og i statistikk på bydelsnivå vil Romsås etter all sannsynlighet komme bedre ut enn bydelen gjør i dag. Dette vil kunne få positive konsekvenser for Romsås' image, om media i fremtiden er like interessert i hvordan Romsås plasseres på statistikken som de har vært de siste årene.

For det fjerde har Oslo kommune opprettet et eget Plankontor for Groruddalen som har fått i oppgave å utarbeide en helhetlig utviklingsplan for området. Målet er å gjøre dalen mer attraktiv innen 2010, og både fysiske og sosiale tiltak skal gjennomføres for å ruste opp miljøet i området (www.oslo.kommune.no/groruddalen). Denne opprustingen vil kunne få direkte konsekvenser for Romsås gjennom tiltak som kommer bydelen til gode. I tillegg er det sannsynlig at Romsås vil oppleve positive konsekvenser om dalen som helhet blir mer attraktiv: Dersom Groruddalen etter hvert skulle klare å endre sitt image, vil det også kunne bidra til et bedre masseimage for Romsås, avhengig, som tidligere nevnt, av medias valg av søkelys og fremstilling.

9.3 Undersøkelsen i en større kontekst

En stor andel av Oslos befolkning bor i drabantbyer, og de utgjør også en viktig del av boligmassen i de fleste større byene i landet. Drabantbyene er utbygd over en tidsperiode på over 50 år, og har stor variasjon i sosiale forhold og utforming. Det er blant annet store forskjeller i levekår mellom "gamle" og "nye" drabantbyer. Ikke alle drabantbyene har et like negativt masseimage som Romsås, men det er likevel grunn til å tro at beboere på Romsås ikke er alene om å oppleve stigmatisering i hverdagen på grunn av bosted. Jeg er selv et eksempel på det, og jeg er fra en av de eldre "etablerte" drabantbyene i Oslo som i dag har oppnådd et høyt prisnivå på boliger. Selv om denne undersøkelsen ikke gir grunnlag for generalisering, er det derfor realistisk å anta at beboerne i undersøkelsen ikke er alene om sin skjebne.

Søkelyset vi i dag opplever på drabantbyer er av forholdsvis ny karakter. Opprettelsen av det nevnte Plankontoret for Groruddalen er et resultat av en økende erkjennelse av at drabantbyene trenger en offentlig oppfølging og offentlig planlegging. I dag er mange enige om at de store og viktige utfordringene er drabantbyene. Den nye interessen for disse områdene har ført til en ganske ny diskurs, og det eksisterer i dag en viktig skillelinje etter om man aksepterer utgangspunktet for drabantbyene. Det at de har både en relativt sentral beliggenhet, knyttet til sentrum med kollektivtransport, og nærhet til grøntområder, kan sies å være selve drabantbykonseptet, og er kjennetegn ved nær sagt alle Oslos drabantbyer. På den måten spiller drabantbyene på en kombinasjon av det urbane og det landlige. Nå foregår det en interessant diskusjon om hva drabantbyer skal være, der noen ønsker å urbanisere dem ved å fortette og gi dem flere urbane kvaliteter, slik at de blir mer lik byen. Dette er en viktig debatt, slik at søkelyset på nytt rettes mot disse store, viktige og gode boligområdene.

For at en ny offensiv overfor disse områdene skal bli vellykket, både fysisk og sosialt, er det nødvendig med mer kunnskap om drabantbyene. Det er gjort relativt lite forskning på dette temaet i Norge, noe jeg fant ut gjennom arbeidet med oppgaven. Det er dermed et område med stort potensial for videre forskning. Fortsatt gjenstår mange viktige spørsmål som blant annet; hva er flyttemotivene til de som flytter fra drabantbyene? Hvordan oppstår et negativt masseimage? Og hva skal til for å snu det? Disse spørsmålene og videre forskning på drabantbyer er viktig om disse områdene skal bli mer attraktive boligområder. Ved å satse på forskning, planlegging og ressursinnsats er det håp om å begrense territoriell stigmatisering. Det er imidlertid illusorisk å tro at fenomenet helt og holdent kan elimineres. Dertil utgjør

medias samfunnsrolle, boligmarkedets funksjonsmåte og enkeltindividenes tenkemønstre
altfor sterke motkrefter.

Litteraturliste

- Amin, Ash og Thrift, Nigel 2002: *Cities. Reimagining the urban*, Polity Press, Cambridge
- Bakke, Håvard A. et al 2001: "Hvor føler du deg hjemme?" En studie av stedsidentitet i Groruddalen, Nittedal og Lørenskog, Prosjektoppgave ved Humanistisk prosjektsemester, historisk-filosofisk fakultet, Universitetet i Oslo
- Becker, Howard S. 1973: *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance*. The Free Press, New York
- Brattbakk, Ingar og Hansen, Thorbjørn 2002: *Design, Social Structure and The Labelling Process – The Case of post-war Large Scale Housing Estates in Norway*, Paper for the ENHR-Conference in Vienna, 1.-5. July 2002. Norges byggforskningsinstitutt
- Bull, Grete, Hansen, Thorbjørn og Haug, Ragnhild 1971: Å bo i drabantby. Ammerud 2. Intervjuundersøkelse 1968/69, NBI Rapport 66, Oslo
- Butler, Tim 1997: *Gentrification and the Middle Classes*, Ashgate Publishing Ltd, Aldershot
- Castells, Manuel 1989: *The Informational City*, Basil Blackwell, Oxford
- Dean, Jo and Hastings, Annette 2000: Challenging images. Housing estates, stigma and regeneration. *Area Regeneration Series*, The Policy Press, Bristol
- Elias, Norbert & Scotson, John 1994: *The Established and the Outsiders*, Sage Publications, London
- Ellingsen, Synnøve 1994: Det medieskapte drabantbybildet – sammenliknet med nærmiljø og sosial aktivitet på Bøler. Hovedoppgave i etnologi, Institutt for etnologi, Universitetet i Oslo
- Elster, Jon 1989: *Nuts and Bolts for the Social Sciences*, Cambridge University Press, Cambridge

Eyles, John. 1985: *Sense of Place*, Silverbrook Press, Warrington

Festinger, Leon 1964: *Conflict, decision and dissonance*, Stanford University Press, Stanford, CA

Fjellestad, Danuta og Wikborg, Eleanor 1995: *Reading Texts: An Introduction to Strategies of Interpretation*, Scandinavian University Press, Oslo

Giddens, A. 1990: *The Consequences of Modernity*, Polity press, Cambridge

Gilroy, Rose and Speak, Suzanne 1998: Barriers, Boxes and Catapults. Social Exclusion and Everyday Life, i Madanipour, A., Cars, G. og Allen, J. (eds) *Social Exclusion in European Cities. Processes, Experiences and Responses*. Regional Policy & Development Series 23, Jessica Kingsley Publishers Ltd, London

Goffman, Erving 1963: *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. Penguin Books Ltd., Harmondsworth

Grønmo, Sigmund 1996: Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærminger i samfunnsforskning, i Holter, H. og Kalleberg, R. (red) *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*, Universitetsforlaget, Oslo

Gulbrandsen, Lars 1984: Mindre stabilitet i borettslag, *Plan & Arbeid*, nr. 7, 1984

Gullestad, Marianne 1989: *Kultur og hverdagsliv*, Universitetsforlaget, Oslo

Gunleiksrud, Elin Anne 2000: Boligplanlegging, boligtyper og sosial endring. En studie av delmarkeder og flyttinger i Oslo ytre by. Hovedoppgave i samfunnsgeografi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo

Gunnemark, Kerstin 1998: *Hembygd i storstad. Om vardagslivets praktikk och den lokala identitetens premisser*, Etnologisk föreningen i Västsverige, Göteborg

Gunnerud Berg, Nina 2002: Mennesker og steder – vurdering av Stortingsmelding nr. 34 (2000-2001) ”om distrikts- og regionalpolitikken” i lys av stedsteori i geografifaget, *Plan & Arbeid nr.3 2002*

Guttu, Jon 2001: Høyhuset i etterkrigstidens boligdebatt, *St. Hallvard 1/2001, Illustrert tidsskrift for byhistorie, miljø og debatt*, Oslo Byes Vel

Hall, Peter 1996: *Cities of Tomorrow*, Blackwell Publishers Ltd, Oxford

Hansen Thorbjørn og Sæterdal, Anne 1969: Ammerud 1. Planlegging av en ny bydel, NBI Rapport 58, Oslo

Hansen, Thorbjørn 1999: Etterkrigstidens drabantbyer: en vellykket eller mislykket del av den norske velferdspolitikken, *Tidsskrift for velferdsforskning, årg. 2, nr. 4*

Hansen, Thorbjørn og Guttu, Jon 2000: *Oslo kommunes boligpolitikk 1960 – 1989. Fra Storskalabygging til frislepp*. Samarbeidsrapport NIBR/NBI, Oslo

Harvey, David 1989: *The Condition of Postmodernity. An Enquiry into the Origins of Cultural Change*, Basil Blackwell, Oxford

Harvey, David 1993: From space to place and back again; reflections on the condition of post-modernity, i Bird, J. et al. (eds) *Mapping the Futures: Local Cultures, Global Change*, Routledge, London

Harvey, David 1996: *Justice, Nature and the Geography of Difference*, Blackwell, Cambridge MA

Heidar, Knut, Hellevik, Ottar og Sparre Nilson, Sten 1975: En diskusjon av teoriene til Michels og Hirschman. *Politico 20*, Institutt for Statsvitenskap, Universitetet i Oslo

Hirschman, Albert O. 1970: *Exit, Voice and Loyalty. Responses to Decline in Firms, Organizations and States*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts

Hultén, Britt 2000: *Journalistikanalys. En introduction*, Studentlitteratur, Lund

Hunt, Darnell M. 2001: Representing "Los Angeles". Media, Space and Place, i Dear, M. (ed) *From Chicago to L.A. Making sense of Urban Theory*, Saga Publications, London

Jarvis, Helen, Pratt, Andy C. & Wu, Peter Cheng-Chong 2001: *The Secret Life of Cities. The Social Reproduction of Everyday Life*, Prentice Hall, Essex

Johnston, R.J et al. 2000: *The Dictionary of Human Geography*, Blackwell Publishers Ltd, Oxford

Kippersund, Britt Karin et al. 1998: *Oppvekstvilkår og rusmiddelbruk blant unge på Romsås*, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo

Kjeldstadli, Knut 1991: Byidentitet – hva er det?, i *St. Hallvard, Årgang 69, nr. 3*

Knox, Paul & Pinch, Steven 2000: *Urban Social Geography. An Introduction*, Prentice Hall, Harlow, UK

Kvale, Steinar 1997: *Det kvalitative forskningsintervju*, Ad Notam Gyldendal, Oslo

Lilja, Elisabeth 1997: Ur betongen spirar liv, i Arnsberg, K.O. og Ramberg, I. (eds) *I stadens utkant. Perspektiv på Förorter*, Mångkulturellt centrum, Tumba

Lundgren, Kristina, Ney, Birgitta og Thurén, Torsten 1999: *Nyheter – att läsa tidningstext*, Ordfront Förlag, Stockholm

Malmsten, Nils 1996: *Studies of Post-Decision Processes*, Department of Psychology, Stockholm University, Stockholm

Martens, Johan-Ditlef 2000: *Århundrets store norske boligprosjekter*, Norsk Arkitektmuseum og Den Norske Stats Husbank, Oslo

Martin, Deborah G. 2000: Constructing Place: Cultural Hegemonies and Media Images of an Inner-City Neighbourhood. *Urban Geography, Volume 21*

Massey, Doreen 1995: The conceptualisation of place, i Massey, D. & Jess, P. (eds) *A Place in the World? Places, Cultures and Globalization*, The Open University, Oxford

Melucci, A. 1996: *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*, Cambridge University Press, Cambridge, UK

Power, Ann 1996: Area-based Poverty and Resident Empowerment. *Urban Studies, Vol.33, No.9*

Relph, Edward 1976: *Place and Placelessness*, Pion, London

Ristilampi, Per-Markku 1994: *Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet*, Brutus Östlyngs Bokförlag, Symposium, Stockholm/Stehag

Rognerud, Marit og Stensvold, Inger (red.) 1998: *Oslohelse. Utredning om helse, miljø og sosial ulikhet i bydelene*, Ullevål Sykehus, Klinikk for forebyggende medisin, Oslo

Rose, Gillian 1995: Place and identity: a sense of place, i Massey, D. & Jess, P. (eds) *A Place in the World. Places, Cultures and Globalization*, The Open University, Oxford

Rutherford, Jonathan 1990: A place called home, identity, and the cultural politics of difference, i Rutherford, J. (ed) *Identity: Community, Culture, Difference*, Lawrence and Wishart, London

Råberg, Johan 1997: *Drömmen om atlantångaren. Utopier och myter i 1900-talets stadsbyggande*, Atlantis, Stockholm

Said, Edward 1978: *Orientalism*, Routledge, London

Savage, Mike & Warde, Alan 1993: *Urban Sociology, Capitalism and Modernity*, Macmillan, Hampshire

Shields, Rob 1991: *Places on the Margin. Alternative geographies of modernity*, Routledge, London

Solstad, Dag 1984: *Forsøk på å beskrive det ugjennomtrengelige*, Forlaget Oktober A/S, Oslo

Statistisk årbok for Oslo 2002, Byrådsavdeling for finans, Oslo Kommune

Svendsen, Sven Erik 2002: Romsås. Et forsøk på å skape den ideelle drabantby, i *Fremtid for fortiden*, nr. 3/4 – 2002 (30.årgang)

Tani, Sirpa 2001: Bad reputation – bad reality? The Intertwining and contested images of a place, i *Fennia 179:2*, Helsinki

Thagaard, Tove 1998: *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, Fagbokforlaget, Bergen

Thavenius, Jan 1995: Text och tolkning, i Holmberg, C. G. og Svensson, J. (edt) *Medietexter och medietolkningar. Läsningar av massemediala texter*, Bokförlaget Nye Doxa, Nora

Tuan, Yi-Fu 1996: Space and place: Humanistic Perspective, i Agnew, J., Livingstone, D. N. & Rogers, A. (eds) *Human Geography. An Essential Anthology*, Blackwell Publishers Ltd, Oxford

van Dijk, Teun A. 1988: *News as Discourse*, Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey

Van Kempen, Eva T. 1998: High Rise Living: The Social Limits to Design. I Danmark, B. & Elander, I. (eds) *Social Rented Housing in Europe. Policy, Tenure and Design*. Delft University Press

Vestergaard, Hedvig 1998: Troubled Housing Estates in Denmark, i Madanipour A., Cars, G., & Allen, J. (eds) *Social Exclusion in European Cities. Processes, Experiences and Responses*, Regional Policy & Development Series 23, Jessica Kingsley Publishers Ltd, London

Von der Lippe, Berit og Nordhaug, Odd (red.) 1999: *Medier, påvirkning og samfunn*. Cappelen Akademiske Forlag, Oslo

Waldahl, Ragnar 1999: *Mediepåvirkning*. Ad Notam Gyldendal, Oslo

Waquant, Loïc J.D 1996: Red Belt, Black Belt: Racial Division, Class Inequality and the State in the French Urban Periphery and the American Ghetto, i Mingione, Enzo (ed) *Urban Poverty and the Underclass*, Blackwell Publishers, Oxford

Weimann, Gaabriel 2000: *Communicating Unreality. Modern Media and the Reconstruction of Reality*. Sage Publication Inc., London

Wessel, Terje 1997: *Boligsegregasjon. En drøfting av underliggende prosesser*. Norges byggforskningsinstitutt, Oslo

Yin, Robert K 1994: *Case study research. Design and methods*, Sage Publications, Thousand Oaks, London, New Dehli

Zakariassen, Gunnar 1998: Utvikling av identitet. Forholdet mellom stedsidentitet og selvidentitet, *Impuls nr. 1, Årgang 52*

Internettsider

www.oslo.kommune.no/groruddalen, 23.4.2003

www.bydel-romsas.oslo.kommune.no, 23.4.2003

Alle kilder i denne oppgaven er oppgitt.

Refererte avistekster

- Aftenposten 15.01.1995: *Dramatisk fest på Romsås: Ungdommer knuste lokalet*
- Aftenposten 30.01.1995: *Unge frykter drap i gjengbråk*
- Aftenposten 26.07.1995: *Ny undersøkelse om levekårene i Oslo. Verst å bo på Romsås*
- Aftenposten 28.07.1995: *Flere dør tidlig på Romsås*
- Aftenposten 05.08.1995: *Truet på Romsås*
- Dagbladet 16.02.1996: *Stadig mektigere*
- Aftenposten 26.02.1996: *SYKEHJEMSPASS I OSLO. Gamle i bydel 10 venter lengst...*
- Aftenposten 28.06.1996: *DE AVSLØRENDE OSLO-TALLENE. Han knar nesten alle alene*
- Aftenposten 09.08.1996: *Nært politi nytter*
- Aftenposten 09.10.1996: *Ønsker lysere Romsås – nå*
- Aftenposten 28.02.1997: *OBOS-priser spratt opp 33 prosent*
- Aftenposten 02.07.1997: *Ingen kom på visning i Ravnkollbakken*
- Aftenposten 19.09.1997: *Klare tendenser i nye tall fra Kreftregisteret. Mest lungekreft i øst, bryst- og prostatakreft hyppigst i vest*
- Aftenposten 21.11.1997: *Byens desidert laveste boligpriser*
- Aftenposten 21.11.1997: *Den glemte Groruddalen. Groruddølene slår tilbake*
- Aftenposten 28.11.1997: *Romsås bydel, mangfold og ressurser*
- Dagbladet 21.03.1998: *Knivstukket i skolegården*
- Aftenposten 15.04.1998: *Enorme forskjeller i prisene på treromsleiligheter. 600 000 å spare på Romsås*
- Aftenposten 22.12.1998: *52-åring i krangel med ungdommer: Slått ned og drept etter pub-besøk på Romsås*
- Aftenposten 22.12.1998: *Romsås-beboere merker et hardere miljø*
- Dagbladet 22.12.1998: *Dødelig slag video-filmet?*
- Aftenposten 23.12.1998: *52-åring slått i hjel på Romsås. Drapssiktet 18-åring meldte seg selv etter intens politijakt*
- Aftenposten 24.12.1998: *Romsås-saken: 18-åring vedgår at han slo*
- Aftenposten 25.01.1999: *Nesten annenhver innvandrer i Oslo bor i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Innvandrerne strømmer ut av indre by*

Aftenposten 28.01.1999: *Landsmenn søker sammen i forskjellige drabantbyer. Innvandrernes favoritt-bydeler*

Dagbladet 05.02.1999: *TAXI-DRAPET. Her hentet han pistolen*

Aftenposten 09.02.1999: *Lærere og elever på Romsås ble syke av luften. Asbest og støv stengte skole*

Aftenposten 15.03.1999: *Masseslagsmål med knivstikking på Romsås*

Aftenposten 26.04.1999: *Prisforskjellene for OBOS-leiligheter jevner seg ut. Boligprisene i Bjerke bydel økte mest*

Aftenposten 09.05.1999: *Pent, men dyrt*

Aftenposten 24.08.1999: *Ungdomsgjenger herjer igjen i Oslo*

Aftenposten 04.09.1999: *Arkitektur mot kriminalitet*

Aftenposten 04.11.1999: *9 av 15 klasserom stengt på Romsås-skole. Rektor vil rive skolen*

Aftenposten 12.11.1999: *Damene som dresser opp Oslo*

Aftenposten 21.06.2000: *Ukjent mann oppsøkte lekeplass på Romsås. Ber om tips etter seksmisbruk av barn*

Dagbladet 22.06.2000: *Uten spor etter overfallsmannen. Utrygge foreldre redde for ungene*

Aftenposten 27.06.2000: *Foreldre frykter voldtektsmannen. Tør ikke la ungene leke alene på Romsås*

Aftenposten 18.10.2000: *Bislet badet seg til best i byen*

Dagbladet 09.01.2001: *Drosjesjåfør likvidert. Politijakt på fire navngitte personer i B-gjengen*

Aftenposten 03.03.2001: *Fra prat til bibliotek*

Aftenposten 22.03.2001: *Både byrådet og bystyret handlet. Biblioteket på Romsås reddet*

Aftenposten 24.04.2001: *Prises for fin rehabilitering*

Aftenposten 29.08.2001: *SØKELYS PÅ GRORUDDALEN. Ønsker seg flere kulturtilbud*

Aftenposten 30.08.2001: *SØKELYS PÅ GRORUDDALEN. Idyll ble for kostbart*

Aftenposten 17.09.2001: *Tre ganger så dyre boliger i Oslo vest*

Aftenposten 26.03.2002: *Uklart hvordan Romsås-offerret døde*

Dagbladet 27.03.2002: *Romsås-drapet – plukket henne opp*

Aftenposten 19.04.2002: *Familier rømmer fra rå voldsgjeng*

Aftenposten 25.04.2002: *Hele bydelen terrorisert?*

Intervjuguide

1. Bakgrunn

(Person- og bakgrunnsopplysninger, nettverk og medievaner)

- Alder, sivilstatus, barn og etnisk bakgrunn
- Utdannelsesbakgrunn, yrke og arbeidssted
- Bo-lengde på Romsås, tidligere bosted
- Har du tenkt å bli boende på Romsås de neste årene?
- Har du kontakt med naboene dine? Hva består denne kontakten i?
- Hvor bor omgangsvennene dine? Hvor ofte treffes dere?
- Har du familie på Romsås? Hvem? Hvor ofte treffes dere?
- Leser du aviser? Hvilke aviser? Hvor ofte?
- Hva slags stoff er du mest interessert i å lese i avisene?

2. Forhold til Romsås som sted

(Stedsfølelse, sted og identitet)

- Hva slags betydning har Romsås som sted for deg?
- Har Romsås som sted betydning for hvem du er?
- Hvis ja- hva er det med Romsås som gjør at det har betydning for hvem du er?
- Hvis nei – hvorfor ikke?
- Trives du på Romsås?
- Føler du deg hjemme på Romsås?
- Hvor føler du at du hører til? (Nåværende eller tidligere bosted, geografisk nivå)
- Når du presenterer deg for nye mennesker, hvor sier du at du kommer fra?

3. Medias fremstilling av Romsås og egne oppfatninger

(Media, stedsrepresentasjoner og masseimage)

- Hvordan vil du beskrive Romsås til en som aldri har hørt om stedet?
- Kan du beskrive Romsås for meg med tre ord?
- Er det noe du synes er særlig positivt ved Romsås? Hva?
- Er det noe du synes er særlig negativt ved Romsås? Hva?
- Kan du si hva du husker du har lest om Romsås i avisene?

- Er det noe spesielt du har lagt merke til når du leser i avisene om Romsås?
- Hva synes du om det som skrives om Romsås i avisene? Er det balansert, eller for unyansert?
- Hvordan tror du andre utenforstående oppfatter medias fremstilling av Romsås?

Presentasjon av resultatene fra analysen av avistekster: Kjennetegn ved Romsås i media

- Samstemmer disse resultatene med din egen oppfatning av Romsås som sted?
- Samstemmer disse resultatene med hvordan du oppfatter medias fremstilling av Romsås?

4. Konsekvenser i hverdagen

(Individuelle image, romlig praksis, stigmatisering i hverdagslivet, praktiske konsekvenser og identitet/selvfølelse)

- Hva slags inntrykk tror du andre utenforstående har av Romsås?
- Har du møtt negativ respons fra andre utenforstående på ditt bosted? Fortell
- Hvis ja - Opplever du at andre utenforstående har fordommer mot deg fordi du kommer fra Romsås?
- Føler du enkelte ganger at du påtvinges en identitet på grunn av andres forestillinger om ditt bosted? Fortell
- Hvis ja - Hvorfor tror du de har disse forestillingene om Romsås?
- Har du opplevd at folk som aldri har vært på Romsås uttaler seg om bydelen? Fortell
- Om det er tilfelle, synes du det de mener om Romsås stemmer overens med hvordan du oppfatter at Romsås fremstilles i media?
- Har du opplevd at folk som har vært på Romsås har et annet syn på bydelen enn folk som aldri har vært der? Fortell
- Har du opplevd at folk har skiftet mening om Romsås etter å ha vært der? Fortell
- Har du opplevd at noen har trukket seg bort fra deg på grunn av ditt bosted? Fortell
- Har du noen gang opplevd å bli diskriminert på grunn av ditt bosted? Fortell
- Opplever du angrep på Romsås i media som angrep på deg selv?
- Hvis ja – tar du det personlig?
- Opplever du angrep på Romsås fra andre som angrep på deg selv?
- Hvis ja – tar du det personlig?

5. Reaksjoner

(Individuell respons på stigmatisering)

- Hva slags følelser får du når du opplever negativ fokusering på Romsås i media? (for eksempel sinne, frustrasjon, aggresjon, likegyldighet, lei seg)
- Hva slags følelser får du når du opplever negativ respons på ditt bosted fra andre? (for eksempel sinne, frustrasjon, aggresjon, likegyldighet, lei seg)
- Har du noen gang tenkt på å flytte fra Romsås?
- Hvis ja- hvorfor? Og hvor?
- Hender det du føler at angrep på Romsås i media gjelder andre beboere?
- Hvis ja, føler du at det er rettferdig? Fortell
- Har du noen gang skrevet leserinnlegg til en avis for å forsvare Romsås når du opplever negativ fokusering på området i media?
- Forsvarer du Romsås når du opplever negativ respons fra andre? (for eksempel utfordrer de negative holdningene, stiller deg kritisk til hvor de har kunnskapen fra)
Fortell
- Har du forsøkt å unngå å oppleve negative holdninger til ditt bosted når du møter nye mennesker?
- Hvis ja – hvordan har du gjort det?
- Har du noen gang:
 - Unnlatt å fortelle hvor du bor?
 - Oppgitt bare deler av adressen din?
 - Oppgitt feil adresse?
 - Nektet å snakke om hvor du bor?
 - Trukket deg unna situasjoner der du forventer å møte nedlatende holdninger?
- Vet du om andre på Romsås som har forsøkt å unngå negative holdninger ved å gjøre et eller flere av punktene som nettopp en nevnt?

- Da har jeg ikke flere spørsmål. Er det noe du vil legge til?

Kjennetegn ved Romsås i media

- Monoton, grå og lite spennende arkitektur
- Resultat av feilslått planlegging
- Byens billigste boligområde, lite attraktivt boligområde
- Svært tøft miljø, befolkning lever i frykt for kriminelle ungdomsgjenger
- Åsted for vold og drap
- Ressurssvak befolkning med en opphopning av levekårsproblemer
- Svært høy andel ikke-vestlige innvandrere
- Gode offentlige tilbud til eldre og de helt yngste, dårlig skolesituasjon
- Manglende kultur- og fritidstilbud

UNIVERSITETET
I OSLO

Vedlegg 3

Institutt for sosiologi
og samfunnsgeografi
SAMFUNNSGEOGRAFI

Postboks 1096, Blindern, 0317 Oslo

Eilert Sundts hus, Moltke Moes vei 31

DET
SAMFUNNSVITENSKAPELIGE
FAKULTET

Intervjuundersøkelse om beboeres respons på medias fremstilling av Romsås

Mitt navn er Kjersti Gakkestad, og jeg studerer hovedfag i samfunnsgeografi ved Universitet i Oslo. Min veileder er professor Terje Wessel. Hovedoppgaven min inngår som en del av forskningsprosjektet "Endringsprosesser i norske drabantbyer" som gjennomføres ved Norges Byggforskningsinstitutt.

Min oppgave omhandler medias fremstilling av Romsås og beboeres respons på denne fremstillingen. I denne forbindelse vil jeg gjerne intervju deg som bor på Romsås. Intervjuet vil være av en uformell karakter, der du selv er med på å styre samtalen. Intervjuet vil ta fra en til to timer, og dersom det er i orden for deg vil jeg ta opp samtalen på minidisk. Spørsmålene dreier seg om du trives på Romsås, hvordan du oppfatter medias fremstilling av Romsås, og om du synes denne fremstillingen får konsekvenser for deg i dagliglivet.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen. Om du velger å delta kan du avstå fra å svare på enkeltspørsmål i løpet av intervjuet. Du kan også når som helst og uten å oppgi grunn trekke deg fra intervjuet. Da kan du kreve at de opplysninger du har gitt blir slettet. Informasjon jeg får gjennom intervjuet vil kun behandles av meg, og vil kun bli brukt i min oppgave. I tillegg vil deler av det ferdige materialet kunne benyttes i rapporter i tilknytning til forskningsprosjektet "Endringsprosesser i norske drabantbyer". Jeg er underlagt taushetsplikt, og alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt og all informasjon vil anonymiseres slik at ingen kan gjenkjenne deg i oppgaven. Når oppgaven er ferdig vil alle lydopptak og annet materiale fra intervjuet bli slettet. Intervjuundersøkelsen er meldt inn til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

Dersom du kan tenke deg å være med på intervjuet kan vi avtale et møtetidspunkt. Om du har noen spørsmål kan du ta kontakt med meg på telefon _____ eller e-post _____

Spørsmål kan også rettes til Terje Wessel på telefon _____

eller e-post _____

Vennlig hilsen

Kjersti Gakkestad

Department of Sociology
and Human Geography
HUMAN GEOGRAPHY
University of Oslo

